

İRFAN

№ 84 Noyabr 2013 İctimai fikir jurnalı 3 AZN

Ən gözəl
ailə nümunəsi

ƏHLİ-BEYT

İRFAN

Noyabr/2013/№:84
ictimai fikir jurnalı
Dövlət Reyestr №: 1763

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Baş redaktor:
Nurlan MƏMMƏDZADƏ

Məsul katib:
Elşən RZAYEV

Məsləhətçi:
Dr. Abbas QURBANOV

Redaksiya heyəti:
Akademik
Vasim MƏMMƏDƏLİYEV
Prof.Dr. Şahin XƏLİLLİ
Dr.Siracəddin HACI
Dr.Alpay ƏHMƏDOV
Seyid Camal ƏZİMBƏYLİ
Eldəniz SALMANOV
Ramiz MƏMMƏDOV
Səadət MÜRŞÜDOVA
Arif HEYDƏROĞLU
Akif HÜSEYNOV
Fuad QULİYEV

Kompüter dizaynı:
Ülvi MƏMMƏDOV
Copyright 2013 © All Rights Reserved
Created and supported by "irfan"

Foto:
«İRFAN»

İllik abunə qiyməti:
Ölkədaxili 35 AZN
Xarici ölkələr üçün 60 Avro

Ünvan:
Bakı şəhəri,
Cəfərov Qardaşları küç. 16
Tel: (+994 12) 492 32 23,
493 02 93

www.irfandergisi.com
E-mail
irfandergisi@yahoo.com

Abunə və reklam işləri:
Tel: 050 379 01 79

**Şikayət və təklifləriniz üçün
bu nömrəyə müraciət edə bilərsiniz**

Jurnalın materiallarından istifadə edərkən istinad
zəruridir. Müəllifin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əziz Oxucu!

Hicri təqvimə görə yeni ilin astanasındayıq. Bir sıra əlamətdar hadisələrin yaşandığı məhərrəm ayı eyni zamanda İslam dünyasında Peyğəmbər nəvəsi Həzrət Hüseynin şəhid edildiyi bir aydır. Bu ayın gəlişi özü ilə bərabər qəlblərə bir hüzn gətirir eyni zamanda. Necə də gətirməsin ki, Rəsulullahın əmanəti sayılan İmam Hüseyn və ailəsi Kərbəla səhrasında amansızcasına şəhid edilmişdir. Məhərrəm ayının gəlişi ona görə də gündəməmizə Əhli-beyt sevgisini gətirir. Bizdə Əhli-beyti yazmaq qərarına gəldik.

Bu sayımızda *"Ailə səadəti üçün Əhli-beyt nümunəsi"* başlıqlı məqalədə hər bir ailənin onlardan alacağı ibrətlərin olduğu qənaətinə gələcəksiniz. Əhli-beyti sevməyin əhəmiyyətini eyniadlı yazıda bri daha oxuyacaqsınız. *"Kərbəla Faciəsi"* sizi bir anlıq o acımasız günə götürəcək. Ötən il İpəkyolu Nəşriyyatı tərəfindən Azərbaycan türk-cəsinə uyğunlaşdırılan *"Qanayan yara, könül siz-ladan faciə - KƏRBƏLA"* kitabının oxucular tərəfindən maraqla qarşılandığını və sizlərdən gələn təşəkkür dolu məktubları nəzərə alaraq müəllif Prof. Dr. Hüseyn Algüllə söhbət etdik. Bu dəyərli elm adamı ilə olan reportajımızı da sizinlə paylaşırıq. *"Nəqibul-Əşraflıq"* başlıqlı məqalədə tarixən İslam dövlətlərində Əhli-beytə göstərilən hörmətin səviyyəsini oxuyacaqsınız. *"Bakuvi təfsirində Əhli-beyt"* adlı elmi məqalə azərbaycanlı alim mərhum Bakuvinin bu haqda qələmə aldıkları ilə tanış olacaqsınız. Uzun illər Azərbaycanda xeyriyyəçilik fəaliyyətləri ilə məşğul olan Gəncliyə Yardım Fondunun bugünlərdə ölkəmizdən ayrılan icraçı katibi Necmeddin Akbulutla Azərbaycan təəssüratlarını bölüşdük. Keçdiyimiz Qurban bayramında Azərbaycandan Afrika ölkəsi Tanzaniyaya gedən və orada qurbanlar kəsərək yoxsulların sevincinə şərik olan İsmət Əmrahov və Sərxan İsgəndərovdan reportaj aldım. Jurnalımızın səhifələrində onların dilindən Tanzaniya mənzərəsini görəcəksiniz. Möhtərəm Osman Nuri Topbaşın qələmindən sətirlərə süzülən *"Haqq dostlarından hikmətlər"* silsiləsi bu ay da davam edir.

Jurnalımızın bir-birindən maraqlı səhifələri siz oxucularını gözləyir...

Əhli-Beyti Sevmək Rüfət Şirinov	6
Aşura- Kərbəla Faciəsi İlham Sovqatov	8
Nəqibül-Əşraflıq Dr. Abbas Qurbanov	14
Bakuvi Təfsirində Əhli-Beyt Ali Əhmədovğlu Niyazlı	16
Matəm Şüuru Saleh Şirinov	18
Hicri Təqvimin Başlanğıcı Məhərrəm Ayı və Əhəmiyyəti Dr Elşad Mahmudov	20
İlisu Sultanının Əhli-Beyt Sevgisi Dr. Əhməd Niyazov	22
Quran Gündəliyi Kamran Məmmədov	27
Bir Ayə Fuad Quliyev	34
Bir Hədis Səfa Muradov	35
Axirətin İlk Mənzili Qəbir!!! Mübariz Əlioğlu	36
Köşkünə Satan Müdrik Adem Şahin	38
Reportaj / Tanzaniya Təəssürləri	40
Möminin Mal-Dövlətlə İmtahan Olunması Aqil Əliyev	42
Rəhman və Rəhimli Olan Allahın Qəzəbi Salih Zeki Meriç	44
Kişilərin Kitabı Yox(Sa)? Eldar Kərimov	46
Ağsaqqal Nəsihəti	48
Bura Vətəndir... Nurəddin Rüstəmov	50
Nəhəng Hədəfləri Olanlar Üçün... İsmayıl Vəliyev	52
İslam Liberalizmi Yoxsa Əndrəbadilik? Alpay Əhməd	54
Xəbər	56

AİLƏ SƏADƏTİ ÜÇÜN ƏHLİ-BEYT NÜMUNƏSİ NURLAN MƏMMƏDZADƏ

3

PROF. DR. HÜSEYİN ALGÜL İLƏ REPORTAJ

10

HAQQ DOSTLARINDAN HİKMƏTLƏR İMAM RƏBBANİ (Q.S) -6- OSMAN NURİ TOPBAŞ

28

GYF-NİN SABİQ İCRAÇI KATİBİ NECMEDDİN AKBULUT İLƏ REPORTAJ

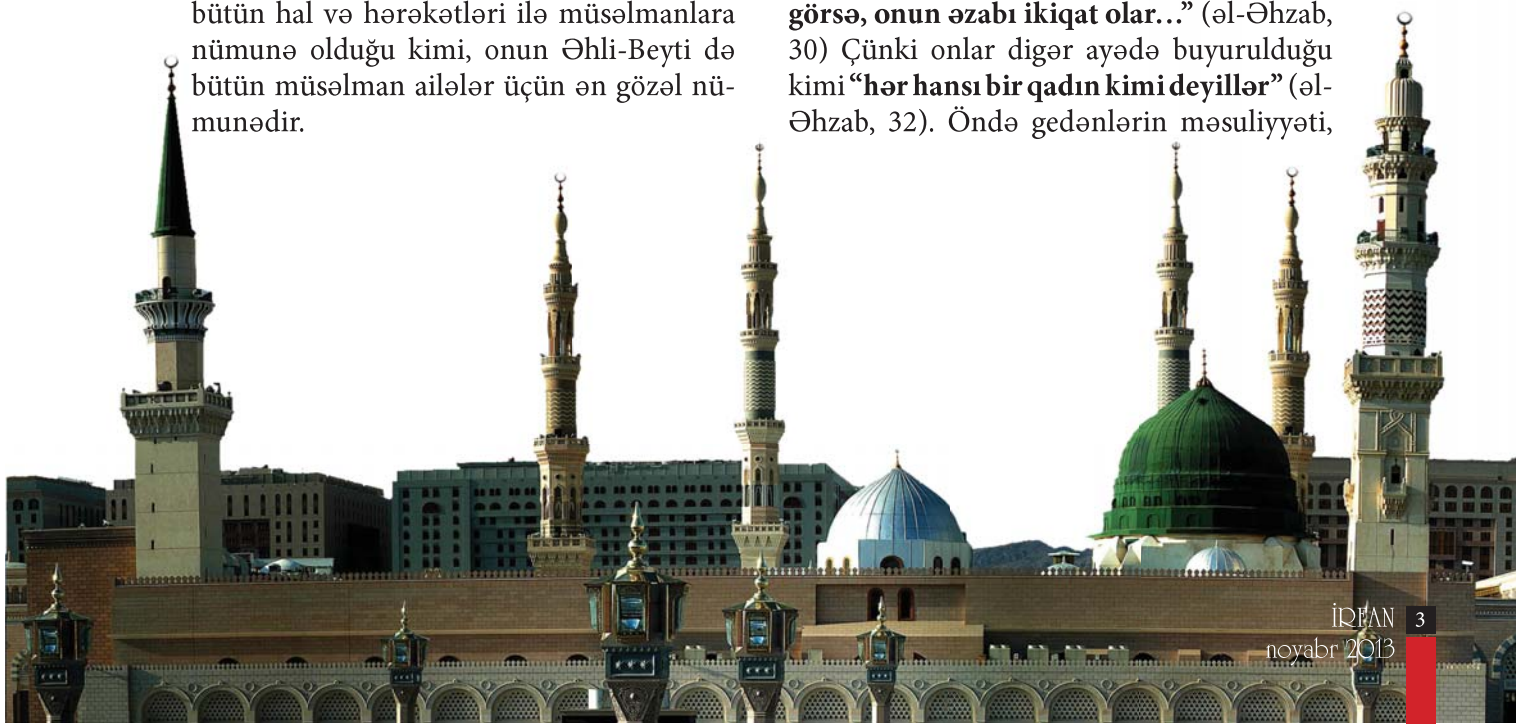
24

AİLƏ SƏADƏTİ ÜÇÜN ƏHLİ-BEYT NÜMUNƏSİ

Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) həyatına baxdığımız zaman cəmiyyətin bütün təbəqələrinə mənsub olan insanların ondan alacağı ibrət və nümunəvi davranışlarla qarşılaşırıq. Allah-Təala onu cəmiyyətin ən zəif təbəqəsi olan yetimlikdən dövlət başçısı kimi ən yüksək təbəqəyə qədər addım-addım, pillə-pillə yüksəlmişdir. Qurani-Kərimin "Əhzab" surəsində Uca Yaradan: **"Həqiqətən, Allahın Rəsulu Allaha, qiyamət gününə ümid bəsləyənlər (Allahdan, qiyamət günündən qorxanlar) və Allahı çox zikr edənlər üçün gözəl örnəkdir!"**, - buyurur (əl-Əhzab, 21) Şübhə yoxdur ki, hər bir insan gününün əsas hissəsini evdə, ailəsi ilə birlikdə keçirir. Ailə cəmiyyətin kiçik modeli olduğu üçün dinimiz ailələrin sağlam olmasına, ailədaxili münasibətlərin yaxşı olmasına əhəmiyyət verir. Çünki ailələrin xoşbəxtliyi cəmiyyətin xoşbəxtliyi deməkdir. Hz. Peyğəmbər bütün hal və hərəkətləri ilə müsəlmanlara nümunə olduğu kimi, onun Əhli-Beyti də bütün müsəlman ailələr üçün ən gözəl nümunədir.

Qurani-Kərim ilk növbədə Əhli-Beytə sevgi və hörmətlə yanaşmamızı əmr edir. Ayeyi-kərimədə buyrulur: **"Peyğəmbər möminlərə onların özlərindən daha yaxındır. Onun xanımları (möminlərin) analarıdır"** (əl-Əhzab, 6). Məhz bu ayə Peyğəmbər ailəsinə qarşı münasibətimizi istiqamətləndirmək baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir. Allaha və axirət gününə iman gətirən hər kəs Peyğəmbəri canından artıq sevməli, xanımlarını öz anası bilməli, övladlarını, nəvələrini də bu ölçüdə sevməlidir. Əhli-Beyti sevmək quru sözlə deyil, eyni zamanda onların həyat tərzini örnək almaqla mümkündür. Haqq-Təala bütün müsəlmanlara nümunə olduğu üçün Peyğəmbər xanımlarına, Əhli-Beytə ağır məsuliyyət yükləmiş və bunu Qurani-Kərimdə belə ifadə etmişdir: **"Siz ey Peyğəmbərin zövcələri! Sizdən hansı biriniz açıq-aşkar bir çirkin (günah) iş görsə, onun əzabı ikiqat olar..."** (əl-Əhzab, 30) Çünki onlar digər ayədə buyurulduğu kimi **"hər hansı bir qadın kimi deyillər"** (əl-Əhzab, 32). Öndə gedənlərin məsuliyyəti,

əlbəttə ki, arxadan gələnlərdən daha ağır olmalı idi. Çünki insanın və ya bir əməlin şərəfinin böyüklüyü nə qədər ucadırsa, onun məsuliyyəti də bir o qədər ağırdır. Rəsulullahın evində dünyaya aid heç nə yox idi, günlərlə qazan qaynamırdı, lakin səadət vardı. Varın da, yoxun da haradan gəldiyini bilirdilər, qarşılıqlı anlayış, hörmət, sevgi vardı. Bugünkü cəmiyyətimizdə ailədaxili münaqişələrin çıxmasına səbəb bu şüurun aradan qalxmasıdır. Bu gün müsəlman cəmiyyətlərdə yaşayan hər bir fərd ailədəki roluna uyğun olaraq Əhli-Beytdən aldığı örnək nisbətində günümüzə Əsri-Səadətdən xoşbəxtlik mehi əsdirmiş olar.

Ailə başçısı

Ailə başçısı və ata olan hər bir kişi, ilk növbədə, Allah Rəsulunun xanımları ilə münasibətlərini öyrənməli, onun övladlarına qarşı olan şəfqətini nümunə götürməlidir. Hətta deyə bilərik ki, hər bir gənc evlənmədən əvvəl Hz. Peyğəmbərin atalıq məktəbindən dərs almaq məcburiyyətindədir. O, ailəsinə qarşı rəftarında hər zaman ehtiram və sevgi sərgiləmiş, uşaqları arasında ayrı-seçkilik etməmişdir.

Hər gün sübh və ikinci namazlarından sonra bir-bir bütün xanımlarını ziyarət etməsi *"Allahın salamu və rəhməti üzərinizə olsun, ey Əhli-Beyt"*, - deyib salamlaması (Buxari, Təfsir, 33 / 8) onlara verdiyi dəyərdən irəli gəlirdi. Xanımlarına dinin hökmlərini öyrədər, onları ibadətə sövq edər, ev işlərində köməyini əsirgəməzdi. Hədisi-şəriflərdə ayaqqabısını, patlarının söküyünü də özünün tikməsinə dair məlumatlar yer alır. Uşaqlara qarşı münasibətində onlar arasında heç bir ayrı-seçkilik etməməsi xüsusilə vurğulanmalı olduğumuz məsələlərdəndir. O, qız uşağı dünyaya gəldiyi üçün hirsindən üzü qaralan, hətta qızlarını diri-diri torpağa basdıran insanların yaşadığı cəmiyyətdə öz qızını sevinclə çiyinə alıb Məkkə küçələrini gəzdirən bir Peyğəmbərdir. Yenə qız nəvəsi Ümeyyə çiyində olduğu halda namaz qılar, səcdə edəndə onu yerə qoyar, səcdədən başını qaldıranda yenidən çiyini

nə alardı. Yaşadığımız günlərdə qız uşaqlarının doğulmasına razı olmayan və hələ dünyaya gəlmədən onları ana bətnində qətl edən ailələrin mənəviyyatsızlığının dərmanı məhz Peyğəmbərin bu nümunəvi davranışdır. Eyni zamanda onun nəvələrinə qarşı xoş rəftarı və yeri gəldikdə uşaq kimi onlarla oynaması da xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Lakin ibrətli haldır ki, onun sevgisi heç bir zaman haqq və ədalətin önünə keçməmişdir. Hz. Əli (r.a) bir xatirəsində nəql edir:

"Rəsulullah (s.ə.s) bizə gəlmişdi. Hüseyin içmək üçün nə isə istədi. Allah Rəsulu yerindən durub qoyunumuza yaxınlaşdı, onu sağmağa başladı. Bu zaman Həsən də onun yanına gəldi və süd istədi. Rəsulullah (s.ə.s) əvvəlcə Hüseyinə süd verdi. Fatimə:

"Ya Rəsulallah mənə elə gəlir ki, Hüseyini daha çox sevirsiniz", - dedikdə belə buyurdu:

"Xeyr, sadəcə olaraq o daha əvvəl istəmişdi". (İbn Sad, VIII, 233)

Buna bənzər başqa bir xatirə də Hz. Həsənin dilindən belə nəql olunur:

"Zəkat xurmasından birini götürüb yemək üçün ağzıma atdım. Bunu görən Rəsulullah (s.ə.s) tez çeynədiyim xurmanı ağzımdan çıxartdı və xurma yığınının olduğu yerə atdı. Bunu görənlərdən biri etiraz etdi:

"Ya Rəsulallah, bu uşağın götürdüyü bir-cə dənə xurmadan ötrü nə olacaq ki?" Allah Rəsulu buyurdu:

"Biz Muhammad ailəliyik. Zəkat bizə halal deyil!". (İbn Hənbəl. I, 200) Bəli, o, ailəsini, xanımlarını, uşaqlarını və nəvələrini çox sevirdi, lakin haqq-ədalət qarşısında hər zaman digər insanlarla bərabərliyi ön planda tuturdu. Yeri gəldikdə oğurluq cəzası verəcəyi zaman yanına xahiş və minnət üçün gələnlərə "Vallahı, bu işi qızım Fatimə də etsə, əlini kəsərəm", - deyə bilirdi. O Fatimə üçün ki, "məndən bir parçadır" deyə üstünlüyünü dilə gətirmişdi. Çox sevirdi, lakin qabar bağlamış əllərini göstərərək işlərinə kömək etməsi üçün kölə istədikdə şəhid ailələrini göstərərək bu xahişini yerinə yetirməyə bilirdi.

Xanımları:

Həzrət Peyğəmbərin xanımları dedikdə ilk növbədə Xədicə anamız yada düşür. Müasir cəmiyyətlərdə ər-arvad arasında xoş münasibətin formalaşması üçün Həzrət Xədicənin ərinə göstərdiyi hörmət və vəfanın yaşanması zəruridir. O elə bir xanım idi ki, Allah Rəsulu ömrünün sonunadək onu xeyirlə yad etmiş və sevgisini qəlbində yaşatmışdır. Bir dəfə Hz. Xədicə anamızı qəsd edərək belə buyurmuşdu: *“Allah-Təala mənə ondan daha xeyirlisini vermədi. İnsanlar mənə inanmadıqları bir zamanda o, inandı. Hamı mənə yalançı deyərəkən, o, doğru söylədiyimi qəbul etdi. Hər kəs məndən əsrigədiyi bir vaxtda o, malıyla mənə dəstək oldu və Allah mənə ondan övlad ehsan etdi”*. (İbn Hənbəl, VI, 118)

Allah Rəsulunun digər xanımlarının da həyatına baxdığımız zaman daim xeyir işlərdə yarışdıqlarını, Peyğəmbəri dəstəklədiklərini müşahidə edirik. Həyatın bir qanunu olaraq bəzən ailə daxilində söz-söhbətləri də olsa və bir-birlərini qısqansalar da, nəticədə heç vaxt xəyanət və düşmənçilik kimi hisslər keçirmədilər. Bunun ən gözəl nümunəsini “İfq hadisəsi”ni araşdırmaq məqsədilə Allah Rəsulunun digər zövcəsi Hz. Zeynəb binti Cəhşdən Aişə anamız haqqında soruşması müqabilində onun verdiyi cavabda görürük. Hz. Zeynəbin cavabı belə olmuşdu:

“Ey Allahın Rəsulu, qulağımı eşitmədiyim, gözümlü də görmədiyim şeylərdən mühafizə edirəm. Mən, Aişə haqqında xeyirdən başqa heç nə bilmirəm”. (Buxari, Şəhadət 15, 30; Müslim, Tövbə, 56) Çünki onlar Rəsulullahın xanımları, ümmətə örnək idilər...

Övladları:

İnsanın ailə qurma səbəblərindən biri də nəslin davamıdır. Ailənin meyvəsi uşaqlardır. Cəmiyyətə faydalı fərd qazandırmaq üçün ailədə övlad tərbiyəsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Allah Rəsulu uşaqların valideynə verilmiş əmanət olduğunu hər fürsətdə dilə gətirər və onların tərbiyəsinə əhəmiyyət verərdi. Allah Rəsulunun qızları da onun iman davasına sadıq qalaraq bu yolda

*O, qız uşağı dünyaya gəldiyi üçün
hirsindən üzü qaralan, hətta
qızlarını diri-diri torpağa basdıran
insanların yaşadığı cəmiyyətdə öz
qızını sevinclə çiyinə alıb Məkkə
küçələrini gəzdirən bir Peyğəmbərdir.*

olmazın əziyyətlərə sinə gərsələr də heç bir zaman atalarına qarşı hörmətdə qüsurlaşmamışdılar. Həzrət Xədicədən olan Qasım və Abdullah adlı oğlan uşaqları və sonralar Mədinədə doğulan İbrahim kiçik yaşda vəfat etmişdi. Qızları: Zeynəb, Ümmü Gülsüm, Ruqiyyə və Fatimə isə böyümüş, hər biri ailə sahibi olmuş sonra vəfat etmişdirlər. Bildiyimiz kimi Həzrət Fatimə xaric, bütün uşaqları Rəsulullahın sağlığında vəfat etmişdilər. Həzrət Fatimə evin kiçik qızı idi və ata-anasından, eyni zamanda bacılarından gördüyü əxlaqi keyfiyyətləri ən yüksək səviyyədə əks etdirirdi. Anası vəfat edəndə yaşı az olduğu üçün atasından ayrılmazdı. Bəzən Rəsulullahın əlindən tutub Məkkə küçələrini gəzər, bəzən də onun ardınca düşərək müşriklərin işgəncəsinə məruz qalan atasını qorumağa çalışardı. Bunun ən məşhur hadisələrindən biri belədir: Bir dəfə Kəbədə namaz əsnasında səcdə edən Rəsulullahın belinə Uqbə bin Muayt adlı müşrik tərəfindən dəvə icalatı qoyulmuş, o da başını səcdədən qaldıra bilməmişdi. Məhz bu zaman Həzrət Fatimə özünü yetirərək atasının belindəki icalatı kənara atmış və kiçik qəlbindən daşan iman verdiyi cəsarətlə müşriklərə qəzəblə hayqırmışdı. Həyatda onun qədər atasını sevə bilən ikinci bir övlad tapmaq mümkün deyil. Atasına olan sevgi və qayğısından ötrü hələ sağlığında ikən “Ümmü Əbihe - Atasının Anası” ləqəbi ilə çağırılırdı. Nə böyük səadət...

Onlar hər zaman və məkanda bütün insanlığa nümunə olacaq Əhli-Beyt fərdləri idilər. Onları sevib izlərini təqib edənlər səadətin yolunu tapanlardır.

ƏHLİ-BEYTİ SEVMƏK

Bütün möminlər Allah tərəfindən rəhmət timsalı olaraq göndərilən Hz. Muhəmmədin (s.ə.s) ümmətidir. Mömin şəxs Allahın əmrlərini və Peyğəmbərin (s.ə.s) həyat fəlsəfəsini özünə rəhbər seçən kimsədir. Bu mənada həyatın hər mərhələsində həm sevgi və nifrətdə, həm də dostluq və düşmənçilikdə Allah və Rəsulunun göstərdiyi yol bizim üçün meyar olmalıdır. Əks təqdirdə bağlılıqda qüsurlar yaranar və qası düzəltmək əvəzinə göz çıxartmış olarıq. Məhərrəm ayı ərəfəsindəyik. Buna görə də yazımızı O mübarəkin (s.ə.s) əhli-beytinin sevgisinə həsr etmək istəyirik. Bu yazımızda əhli-beyt sevgimiz necə olmalı, məqsədin xaricinə çıxılırsa, hansı təhlükələrlə üzləşə bilərik kimi suallara cavab axtarmaq istəyirik.

Peyğəmbərin (s.ə.s) əhli-beyti ilə əlaqəli həm mənsubları, həm də fəziləti

barəsində əsrlər boyu davam edən mübahisələr hələ də öz aktuallığını qorumaqdadır. Dəqiq olan odur ki, nə islam aləmi bu mübahisələrdən bir fayda əldə edə bilmiş, nə də ki, cəmiyyət kifayət qədər maariflənə bilmişdir. Tarixin hər dövründə bu mübahisələr öz qərəzliyini qoruyaraq obyektivlikdən uzaqlaşmışdır. Əlbəttə ki, yazımızda bu mübahisələrə yer verməyi düşünmürük və bu cədəlləşmənin İslam dini adına faydalı olduğunu da sanmırıq. Məhdud kəlmələrlə, az da olsa, fayda verəcəyini düşündüyümüz mübahisələrin təhlükəsinə diqqətləri cəlb etmək istəyirik.

Həzrəti Peyğəmbərin (s.ə.s) aləmlərə rəhmət olaraq göndərilməsi kəlməyi-şəhadəti gətirən hər kəsə məlumdur. Rəhmət demək, hər kəsə qucaq açmaq, hər kəsə Allahın məxluqu kimi baxmaq, hər kəsə Allahın rəhmət-mərhəmət sifəti

ilə müamilə etmək deməkdir. Təfriqənin, təəssübkeşliyin, ayrı-seçkiliyin, kinin, nifrətin rəhmət sifəti ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Bunlar müsəlmana çox uzaq xislətlərdir. Rəhmət Peyğəmbəri (s.ə.s) heç bir zaman fikir ayrılığına düşməyi istəməmiş, yuxarıda sadaladığımız xüsiyyətlərə qapı açılmasını qəbul etməmiş, əksinə, ixtilafa aparan bu cür düşüncələrin yerini tərəqqiyə, birliyə verməsini təmənni etmişdir. Görəsən, düşmənçiliyə gətirən sevgini rəhmətlə necə yan-yanə gətirmək olar? Çünki düşmənçilik və sevgi bir-birinə zidd duyğulardır. Yəqin ki, təfriqə yaradan sevginin “sevgi” duyğusunu itirdiyini ifadə etsək yanılmarıq.

Günümüzdə müsəlmanların qarşısında duran təhlükələrdən biri də Əhli-Beyt sevgisinin siyasiləşdirilməsi, bu mövzu ətrafında heç bir faydası olmayan mübahisələrin yaradılmasıdır. “Bəzi kimsələr” bu sevgini eyni dəyərlərə sahib və eyni dəyərlərə inanan müsəlmanlar arasında düşmənçilik, təfriqə yaratma vasitəsi kimi istifadə etmə həvəsinə düşüblər. Nəticədə, **“Şübhəsiz ki, bütün möminlər qardaşdır”** (Hücurat, 10) ayəsinin xitabı tamamilə tərsinə çevriləcək və müsəlmanlar əziləcəkdir. Ölbət-tə ki, Rəhmət Peyğəmbərin rəhmətindən nəsiblənmiş heç bir mömin bu məkrli əməlin gerçəkləşməsinə imkan verməyəcəkdir.

Həm şia, həm də sünni alimlərinin qəbul etdiyi hədisə əsasən deyə bilərik ki, əhli-beyt sevgisi hər iki tərəfin qəbul etdiyi və önəm verdiyi mövzuların başında yer alır. Rəsulullah (s.ə.s) buyurur: *“Mən sizə iki dəyərli əmanət qoyub gedirəm. Onlara sarıldığınız müddətdə zəlalətə düşməzsiz. Bu iki əmanət Allahın kitabı və mənim Əhli-Beytimdir. Bu iki əmanət kövsər hovuzunda mənə təkrar qovuşanacan bir-birindən ayrılmazlar. Baxın görək, məndən sonra onlara necə davranacaqsınız?”* (Müs-

Günümüzdə müsəlmanların qarşısında duran təhlükələrdən biri də Əhli-Beyt sevgisinin siyasiləşdirilməsi, bu mövzu ətrafında heç bir faydası olmayan mübahisələrin yaradılmasıdır. “Bəzi kimsələr” bu sevgini eyni dəyərlərə sahib və eyni dəyərlərə inanan müsəlmanlar arasında düşmənçilik, təfriqə yaratma vasitəsi kimi istifadə etmə həvəsinə düşüblər.

lim, Hakim). Bu hədis bizi birliyə bərabərliyə dəvət edir. Ümumilikdə hədisi, xüsusi olaraq da əhli-beyt sevgisini təəssübkeşlik eynəyini çıxardaraq oxumaq və anlamaq lazımdır. Həzrət Peyğəmbərin (s.ə.s) məktəbində öyrədilən tərbiyə qucaqlayıcı, hər kəsi əhatə edici xüsiyyətə malikdir. Bundan nəsibini alan hər kəsə rəhmət, mərhəmət qucağı açılır. Bu il yaşayacağımız məhərrəmliyin qəlb-lərimizdə daşdığımız Əhli-Beyt sevgisinin bizim birlik, bərabərlik, qardaşlıq şüarımız olmasını təmənnə edək Uca Allahdan. Əminliklə deyə bilərəm ki, Peyğəmbər (s.ə.s) Əhli-Beyt sevgisi üstündə müsəlmanlar arasında yaranan ayrılıqdan əsla razı qalmaz. Bu, onun rəhmət olması ilə təzadlıq təşkil edir. Çünki Əhli-Beyt bizi birləşdirən dəyərdir. Elə isə hər bir Əhli-Beyt aşiqi bir daha sevgisini rəhmət süzgəcindən keçirməli və saf sevgi əldə etməyə çalışmalıdır.

Əhli-Beyt sevgisinin bütün müsəlmanlar arasında birləşdirici ünsür olması diləyi ilə aşura gününüz xeyirli, bərəkətli olsun!..

KƏRBƏLA FACİƏSİ

Aşura, məhərrəmlik, Kərbəla deyiləndə ağla, birinci olaraq, İmam Hüseynin şəhid edilməsi gəlir. 1400 ildən çoxdur ki, bu acı həqiqət müsəlmanların ürəklərində ağır iz qoymuşdur. Tarix səhifələrində qəmli iz buraxan bu faciə bütün dünya müsəlmanları üçün ağır bir nisgildir. Hər il məhərrəm ayı gələndə, aşura günü yaxınlaşanda ürəklərdə qabar bağlamış yaralar təzədən qövr edir, qanamağa başlayır. Vaxtilə fərqli mahiyyət kəsb edən Aşura indi başqa məna ifadə edir. Aşura (Məhərrəm ayının 10-cu günü) İslam aləmində xüsusi yer tutur. Aşura haqqında dini ədəbiyyatda çoxlu məlumatlara rast gələ bilərik. Aşura günündə baş vermiş hadisələrdən tutmuş, həmin gün oruc tutmağın fəzilətinə qədər həm hədis kitablarda, həm də fiqh kitablarında geniş bəhs olunmuşdur. Ancaq əsrlərdən bəri aşura deyiləndə ağla İmam Hüseyn (r.a), Kərbəla gəlir. İndi Aşura artıq bizə ürəkləri dağladan Kərbəla faciəsini xatırladır. Aşura artıq tarixin səhifələrinə silinməz izlərlə dərin həkk olunmuş Kərbəla fəlakətini yada salır.

Tarix səhifələrində qanlı hərflərlə yazılmış hadisələrdən ən dəhşətli Kərbəla

faciəsidir. Çünki bu faciədə dünyanın ən gözəl insanı, cənnət gənclərinin seyyidi İmam Hüseyn (r.a) şəhid edilmişdir. Müsəlman aləmini saran qara buludlar arxasından çıxan bir günəş kimi haqq-həqiqət, din uğrunda İmam Hüseynin (ə.s) qətlə yetirildiyi gündür aşura. Bir sözlə, müsəlman aləminə Peyğəmbərimizdən yadigar qalmış nur çırağının söndüyü, Peyğəmbərimizdən miras qalan bulağın quruduğu, İslam günəşinin qarşısını qara buludların aldığı, haqqın batilə məğlub olduğu, Peyğəmbərin əhli-beytinə fəlakət üz verdiyi, əhli-beytin susuz çöllərdə, kimsəsiz səhralarda zülmə üz-üzə gəlib köməksiz qaldığı bir gündür.

O gün əhli-beyti itirdik. O gün əhli-beytin gülünü soldurdular. Peyğəmbərimizin sevgisini üzərində daşıyan insanı qətlə yetirdilər. Həmişə namaz vaxtlarında Peyğəmbərin boynuna dırmaşıb üzərinə hopdurduğu gül qoxusunu qan ilə yudular. Onun qanını tökdülər. Onun qanı torpağa qarışdı. Bəli, o, şəhidlik mərtəbəsinə ucaldı. Əlbəttə, bir peyğəmbər nəvəsinə şəhidlik məqamı yaraşır! O, Allah uğrunda canını fəda etdi. Bir peyğəmbər nəvəsi olduğunu isbatladı. Əhli-beyt olduğunu insanlara sübut etdi. O, bir din fədaisi ki-

mi tarixə düşdü. Dinə görə canından belə keçdi. Biz gəldi-gedərik, ancaq din qiyamətə qədər qalacaqdır. Allah dini göndərməyibdir ki, biz dini öz ömrümüzlə məhdudlaşdıraq, əksinə biz ömrümüzü dinin əbədiliyinə həsr etməliyik. Bunun üçün dinə görə can deyilən məfhumdan əlçəkmə iradəsinə malik olmalıyıq.

Haqq uğrunda can vermək çox çətindir. Haqq uğrunda canından keçmək igidlərin, ərənlərin, mərdlərin işidir. Haqq uğrunda vuruşmaq qəlbində insanlıq ləyaqətinin, bəşəri-əxlaqi keyfiyyətləri özündə cəm edən insanlara məxsusdur.

İmam Hüseyn (ə.s) yola çıxarkən ölümünü gözü almışdı. Bir peyğəmbər nəvəsini, əlbəttə, ölümə qorxutmaq olmaz. Onsuz da ölümə doğru gedirdi. Lakin bu ölüm ilə o, şəhadət şərbətini içəcəkdi. Bu ölümə getməklə insanların qəlbində yer edəcəkdi. İnsanları safələtdən oyandırıb həqiqətə aparacaqdı. Dinin əldən getməsinə imkan verməyəcəkdi.

İmam Hüseynin şəhid edilməsi bütün müsəlmanları hüznə qərq etdi. Bu acı xəbərə ürəklər sızladı. "Lakin hər halda Hz. Hüseynin qatillərinin ürəyi Kərbəla Faciəsini eşidən müsəlman könüllərin bu acıya dözə bilməyəcəyini dərk etmirdi"¹.

Kərbəla şəhəri... Bütün zülmətlərin, ahlərin, göz yaşlarının toplandığı məkan... Kərbəlanı bədii formada Nəci bə Fazıl Kısakürek görün necə vəsf edir: «Bura üstündən quş deyil, xəyalın belə uça bilmədiyi, uçarsa boğulacağı, yaşıl rəngə ədəbiyyən həsrət, sapsarı bir ölüm zəmini...»²

İki ordu üz-üzə gəlir. Biri həddən artıq çox, biri həddən artıq az. Biri igidlik, fədakarlıq, iman, cihad və haqq uğrunda hər şeydən keçməyə can-dillə hazır olan cənnət gənclərinin seyyidi Peyğəmbərimizin (s.ə.s) sevimli nəvəsi İmam Hüseyn (r.a) tərəfdarları kiçik bir qrup, digəri də hər cür əmrə tabe, dünya və mənəfəət sevgisi qəlblərinə hakim olan,

O, bir din fədaisi kimi tarixə düşdü. Dinə görə canından belə keçdi. Biz gəldi-gedərik, ancaq din qiyamətə qədər qalacaqdır. Allah dini göndərməyibdir ki, biz dini öz ömrümüzlə məhdudlaşdıraq, əksinə biz ömrümüzü dinin əbədiliyinə həsr etməliyik.

ürəklərində vicdan səsi susmuş, vicdanlarında insanlıq hissi ölmüş, duyğuları kinlə örtülmüş, mərhəmət duyğusundan məhrum, haqq günəşinin hər bir şuasını qanlı qılıncı ilə söndürməyə hər vəchlə razı olan, qılıncılarından qan damlaları axan, qınlarından qan qoxusu gələn Yezidin tərəfdarlarından ibarət böyük bir ordu. Biri haqq tərəfdarı, biri batıl tərəfdarı.

İmam Hüseyn (r.a) Peyğəmbərimizin dizində böyüyən misilsiz bir şəxsiyyətdir. Peyğəmbər bulağından doyunca su içmişdir. Quranın vəhyi altında dünyaya gəlmişdir. Quranı qəlbində daşıyan, canlı Quran, canlı Sünnə, ən əsası da Peyğəmbərimizə (s.ə.s) simaca, əxlaqca çox bənzəyən bir Allah bəndəsi, iman abidəsi idi. İnanın, İmam Hüseyni (r.a) tərifləməyə mənim gücüm çatmır. Çünki kiçiklər heç vaxt böyükləri vəsf edə bilməzlər.

İmam Hüseynin (r.a) şəhid edilməsini ən acılı, ağrılı, ən təsirli sözlərlə ifadə etməyə çalışmışlar. Ancaq bu bizim ürəyimizdəki yaranı sağaltmır ki, sağaltmır. Bir müəllifin dediyi kimi: "Hz. Muhammədin öpməyə qıymadığı boğazı kəsdilər. O gündən bəri Hüseyn zalıma boyun əyməyən, zülmün qarşısındakı qürurlu duruşun və vicdanın adı olmuşdur".

1. Hüseyn Algül, «Kərbəla, Qanayan Yara Ürək Sızladan Faciə», səh. 129

2. N. F. Kısakürek, «Tarih Boyunca Büyük Mazlumlar», səh. 103

Prof. Dr. Hüseyn ALGÜL: Həzrət Hüseyn ədalət naminə mübarizənin simvoludur!

İrfan: Əvvəlcə özünü haqda oxuculara məlumat verərdiniz mümkünsə.

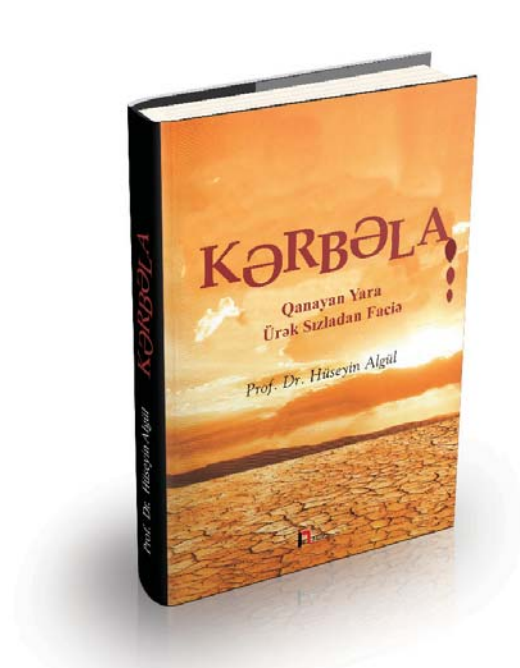
Prof. Dr. Hüseyn Algül: 1945-ci ildə Konyada dünyaya gəlmişəm. İbtidai təhsilimi aldıqdan sonra Konya Topraklık Məscidinin imamı Mərhum Mustafa Asim əfəndinin yanında hafizliyimi bitirərək Konya İmam Xətib məktəbinə daxil olmuşam. Buradan məzun olduqdan sonra 1964-cü ildən etibarən İstanbul Yüksək İslam İnstitutunda ali təhsilə başlamışam və 1968-ci ildə buradan məzun olmuşam. Bir müddət İmam Xətib Məktəblərində müəllimlik etdikdən sonra 1975-ci ildən etibarən Bursa Yüksək İslam İnstitutunda "Siyəri Nəbi və İslam Tarixi" müəllimi olaraq işə başladım. Beləcə akademiklik fəaliyyətim başladı. Bundan sonra Bursa

Uludağ Universiteti İlahiyyat Fakültəsində 1983-cü ildə İslam Tarixi Kafedrasında "doktor", 1990-cı ildə "dosent" və 1996-cı ildə "professor" elmi dərəcəsini aldım. 1996-2000-ci illər arasında Qazi Universiteti Çorum İlahiyyat Fakültəsində dekan olaraq işlədim. 2004-2007-ci illər arasında isə Uludağ Universiteti Bursa İlahiyyat Fakültəsində dekanlıq etdim. Eyni dövrdə universitetimizin nəzdində qurulan TÜDAM "Türk Devletleri ve Akraba Birlikleri Araştırma Merkezi"ndə müdir vəzifəsini icra etdim. 2011-ci ildən etibarən təqaüdə çıxmışam. İslam Tarixi sahəsində nəşr edilmiş əsərlərim vardır. "İslam Tarixi (3 cild)", "Aləmlərə Rəhmət Həzrət Məhəmməd", "Peyğəmbər Əfəndimizin Şəmaili Əxlaq və Ədəbi", "Bir Hüzur İqlimi Əsri Səadət", "Nəbəvi Müjdənin İzində", "Həzrət Peyğəmbər və Ana," "Qanayan Bir Yara Könül Sızladan Bir Faciə - Kərbəla" bunlardan bəziləridir.

İrfan: Məlum olduğu kimi Məhərrəm ayı İslam dünyası üçün bir sıra xüsusiyyətlərə sahibdir. Lakin eyni zamanda ürəkləri dağlayan ağrılı Kərbəla hadisələri də bu ayda yaşanmışdır. Və sizin "Qanayan Bir Yara Könül Sızladan Faciə - Kərbəla" kitabınız var. Sizi Azəri Türkcəsinə də uyğunlaşdırılan belə bir kitabı yazmağa sövq edən nə oldu? Niyə məhz Kərbəla?

Prof. Dr. Hüseyn Algül: Hz. Hüseyn və Kərbəla Faciəsi haqda yazma istəyimin uşaqlıq dövrünə uzanan bir hekayəsi var. Əvvəla bunu qeyd edim: Anamın adı Fatimə, mənim adım Hüseynidir. Yəni anam adını Fatimə anamızdan, mən də Şahi-Şəhidani-Kərbəla Həzrət Hüseynəndən almışam. Beləliklə kiçik yaşlardan etibarən

bu mövzuya maraq göstərirdim. Yəni hiss etdim ki, bu mövzuda nə isə qələmə almaq Allah-Təala tərəfindən mənim qədrimə yazılıb, mən bu mövzuda əsər yazmaq qədrimdə mənə verilmiş olan bir məsuliyyəti yerinə yetirmiş olduğuma inanıram. Lakin belə mühüm bir mövzu üzərində uzun araşdırmalar etmədən bir kitab yazmaq asan deyildi və doğru olmazdı. Bu səbəblə mən İmam Xətib Məktəbində oxuyarkən və daha sonra Yüksək İslam İnstitutu İlahiyyat Fakültəsində təhsilimi davam etdirdiyim illərdə xüsusilə Siyəri-Nəbi, Əshabi-kiram, ənsar-mühacir, Əhli-Beyt mövzularına ciddi maraq göstərirdim. Həmin illərdə təbii ki, bu sahədə yazılan əksər kitabları da mütalə etməyə davam edirdim. Ayrıca İstanbul Yüksək İslam İnstitutundan məzun olarkən bəzi müəllimlərimin mənə Həzrət Hüseynlə əlaqəli araşdırma aparmağı tövsiyə etmələri də bu sahədəki işlərimi sürətləndirdi. Mən həmişə bu sahədə araşdırma apara biləcək elmi mühiti mənə nəsis etməsi üçün Allaha dua edərdim. Bursa Yüksək İslam İnstitutunda / Uludağ Universiteti Bursa İlahiyyat Fakültəsində "İslam Tarixi Kafedrası"nda müəllim olaraq vəzifəyə başladığıda istədiyim zəmini, gözlədiyim iş mühitini əldə etdim. Allah-Təala mənim dualarımı qəbul etmiş və mənə elmi işlə məşğul ola biləcəyim bir vəzifə nəsis etmişdi. Kərbəla faciəsi ilə əlaqədar tədqiqlərim bundan sonra sürətləndi. Amma hələ bu sahədə çox məsafə qət etmək lazım idi. Çünki mövzu əhəmiyyətli idi, həssas idi, fərqli-fərqli izahatlar vardı, mövzu ətrafında müsəlmanların başı qarışıq idi. Məhz belə bir mövzuda bəsirət və fərasətli müsəlmanların birlik və bərabərliyini nəzərə alaraq tarixi mənbələrə əsaslanan ciddi bir iş görmək lazım idi. Ərsəyə gələn əsər həm elmi dəlillərə əsaslanmalı, həm də könüllərə xitab etməli idi. Həmçinin oxuyanları müştərək bir məqsəddə birləşdirməli idi. Nəhayət, bu işim 1998-2009-cu illər arasında kamala çatdı, yetkinləşdi və

böyük zəhmətin məhsulu olaraq yazılan əsər 2009-cu ildə oxucusuyla görüşdü. Rəb-bimə həmd olsun, istər Türkiyədə, istərsə də xaricdə kitaba maraq çox böyük oldu.

İrfan: *Tarixi bir hadisə olan Kərbəla faciəsi üzərinə bir çox kitab yazılmış və çox söz deyilmişdir. Müsəlmanlar olaraq Kərbəla faciəsini necə oxumalıyıq, Kərbəla faciəsindən hansı dərslər alınmalıdır? Həzrət Hüseynin əsrlərdən bəri ümməti-Mühəmmədə mesajı nə olmuşdur?*

Prof. Dr. Hüseyn Algül: Bu suala cavab vermədən əvvəl belə bir sual qoymaq ortaya: "İstiqlal sahibi bir şəxsiyyət olaraq Hz. Hüseyn nə etmişdir?" Hz. Hüseyn islami dəyərlərə uyğun olmayan, əvvəlki idarəçilərin tətbiq etdiyi İslamın siyasət ənənəsinə zidd olan, təxribatı cəmiyyətin bütün qruplarını və müsəlmanların gələcək əsrlərini əhatə edəcək olan bir səhvə haqq və ədalət hissi ilə qarşı çıxmış və mübarizəsi uğrunda şəhid olmuşdur.

Məşrəbimiz və məzhəbimiz nə olursa olsun, bizim üzərimizə düşən vəzifə bir müsəlman olaraq Sevimli Peyğəmbərimizin dünyadakı reyhanlarından / çiçəklərindən bir çiçək və cənnət gənclərinin seyyidi olan

*“Uca Rəbbim! Göydən
mərhəmətinlə mənə güc-qüvvət
endirərək məni düşmənlərimə
qalib gətirməyəcəksənsə,
şəhidliyimi Muhəmməd
ümmətinin xeyrinə, nıcatına
vəsilə qıl. Haqsızlığa, zülmə
qarşı, haqq adına getdim. Lazım
olsa bu uğurda canımı verərəm.
Əgər qalib gələ bilməyəcəyəmsə,
kürəyim yerə dəyəcəksə, haqq
mübarizəm uğruna axan qanıma
bir xeyrin, müsəlmanların
birliyə qovuşmasının və
qüvvətlənməsinin səbəbi et!”*

Əhli-Beytin göz bəbəyi Həzrət Hüseynin şəhidliyinin mənasını, onun haqsızlığa qarşı çıxışındakı şüuru qavramaq və -özünün də dediyi kimi- mübarizəsi uğrunda canını fəda etməsinin müsəlmanlara məhəbbət və birlik-bərabərlik olaraq əks etməsini təmin etməkdir. Necə ki, ölmədən əvvəl onun son sözlərindən biri mənə etibarilə belədir:

“Uca Rəbbim! Göydən mərhəmətinlə mənə güc-qüvvət endirərək məni düşmənlərimə qalib gətirməyəcəksənsə, şəhidliyimi Muhəmməd ümmətinin xeyrinə, nıcatına vəsilə qıl. Haqsızlığa, zülmə qarşı, haqq adına getdim. Lazım olsa bu uğurda canımı verərəm. Əgər qalib gələ bilməyəcəyəmsə, kürəyim yerə dəyəcəksə, haqq mübarizəm uğruna axan qanıma bir xeyrin, müsəlmanların birliyə qovuşmasının və qüvvətlənməsinin səbəbi et!”

Həzrət Hüseynin şəhadətə ən yaxın olduğu bir anda şəxsən özünün verdiyi bu mesaj Kərbəlanı doğru anlamamıza imkan verir. Həzrət Hüseynin şəhidliyindən əvvəl Allah-Təalaya etmiş olduğu bu niyazi qiyamətə qədər gələcək bütün müsəlmanlar üçün dərin mənə və mesajlar daşıyır.

Bəli, bu dərin mənə və mesajlar həqiqətən də çox əhəmiyyətlidir. Çünki Hz. Hüseyn bu sözüylə şəxsən bizə Kərbəlanı necə anlamamız lazım olduğunu yüksək səslə söyləyirdi.

Hər müsəlman Yezidə qarşıdır. Müsəlmanlar Hz. Hüseynin mübarizəsindəki səmimi qətiyyətini məhəbbətlə dəstəkləməkdə və Peyğəmbərimizin o əziz nəvəsinə könül bağlamaqdadır. Xüsusilə ifadə etmək lazımdır ki, müsəlman-türk milləti olaraq tariximizin heç bir dövründə Yezid tərəfində olmamışıq. Əcdadımızın İslamla şəərəflənməsindən günümüzə qədər Əhli-Beyt məhəbbətini könül dünyamızın işığı etmişik. O işıq bu gün də könüllərimizi aydınlatmaqdadır. Çünki biz Peyğəmbərimizdən öyrəndiyimiz şəkliylə bizə sonsuz ehsanlar bəxş edən Allah-Təalanı ən böyük məhəbbətlə ilk sırada sevirik. İkinci olaraq, Onun məhəbbət bəsləməməzi buyurmasıyla Rəsuli-Əkrəmi eyni məhəbbət duyğularıylə sevirik. Üçüncü olaraq da, Rəsulullahın Əhli-Beytini dərin və səmimi duyğularla sevirik. Çünki o, Əhli-Beyti bütün müsəlmanlara əmanət etmişdir. Bu səbəblə türk millətinin hər bir fərdinin ürəyi Allah, Peyğəmbər və Əhli-Beyt məhəbbəti ilə doludur. Bu səbəbdən Kərbəla mövzusunun vəhdətin dinamik bir ünsürü olaraq görməliyik! Səhv şərhələrlə, sui-zənlərlə bir-birimizi incitməməliyik. Heç birimiz Yezidi sevmirik, onun Həzrət Hüseynin qətl edilməsi üçün təlimat verdiyi zalımları da sevmirik. Həmçinin Peyğəmbərimizi, Əsri-Səadətin ulduzları olan Əshabi-kiramı və xüsusilə Əhli-Beyti (Həzrət Əlini, Həzrət Fatimə anamızı və onların əziz övladları Həzrət Həsən ilə Həzrət Hüseyni) çox sevirik. Əgər Kərbəlanı doğru oxuyub, doğru başa düşsək, ondan lazım olan ibrət dərslərini çıxara bilsək, ümməti-Muhəmməd bu dərin məhəbbət ətrafında birləşə bilər, razılaşa bilər, vəhdətə gələ bilər.

İrfan: *Bu gün təəssüf ki, bəziləri Kərbəla hadisələrinə isnad edərək ümmətin birliyinə zərər verən çıxışlar edirlər. Bu cür söz-söh-*

bətlər və cəhdlərlə Həzrət Hüseynin missiyası üst-üstə düşürmü?

Prof. Dr. Hüseyn Algül: Məzhəbimiz, məşrəbimiz nə olursa olsun, Kərbəlanı bizi ayıran deyil, birləşdirən mənəvi güc olaraq görməli, nifrət toxumlarını saçmaq üçün deyil, məhəbbət güllərini açdırmaq üçün oxumalıyıq. Belə etsək, Həzrət Hüseyni rəhmətlə anmış və ruhunu fərəhləndirmiş olarıq. Kərbəlanı nifrətimizə səbəb saysaq, bu vəziyyət Hz. Hüseynin zöhd və təqvasına, igid şəxsiyyətinə, zülm qarşısındakı vüqarına uyğun gəlməz. Buna görə deyirik ki, Həzrət Hüseynə rəva görülən rəftar səbəbilə könlümüz çox incidiyi üçün ağlayaq, amma bu kədərli hadisəni doğru oxuyub doğru anlamaq, doğru nəticələr çıxararaq ibrət almaq və müsəlmanların vəhdətinə vəsilə etmək üçün də xüsusi bir səy göstərək!

İnanıram ki, Allah Rəsulunun sevimli nəvəsi Hz. Hüseynin bizdən gözlədiyi və istədiyi də budur. Kərbəlada Həzrət Hüseyn şəhid edilməklə sevgi, hörmət, haqq, hüquqa riayət, insana hörmət, insanın fikrinə əhəmiyyət vermək, dinləmək, anlamaq, vəfakarlıq qətl edilmişdir! Bu səbəbdən bizlər indiki vaxtda İslam cəmiyyətində insanlararası münasibətlərdə itən bu dəyərləri önə çıxarmalıyıq. Hər il məhərrəm ayında Kərbəla Faciəsini ağrıların yenilənməsi, yaraların yenidən açılması üçün deyil; Hz. Hüseynin uğrunda canını fəda etdiyi haqq, ədalət, rəhmət, mərhəmət, dözümlü və şəfqət duyğularının yenidən əhyası və hər təbəqədən olan insan münasibətlərinə yenidən əks olunması üçün xatırlamalıyıq!

İrfan: *Gənclərin özlərinə ideal seçmədə xeyli çətinlik çəkdiyi indiki vaxtda onlara Həzrət Hüseyn sevgisini necə təlqin edə bilərik?*

Prof. Dr. Hüseyn Algül: Ən başda gənclərə imanlı, əxlaqlı, məlumatlı, bacarıqlı, çalışqan, doğru və dürüst olmaları üçün nəsihət verməli, onları bu istiqamətdə öyrətməliyik. Əhli-Beyti sevmək Peyğəmbərimizin vəsiyyəti və əmanətidir. Biz bu

əmanətə sahib çıxmalıyıq. Çünki Həzrət Hüseyn Peyğəmbərimizin əziz nəvəsidir. Rəsulullah kiçik yaşda olan Həzrət Hüseyni qucağına almış, onu kürəyində daşımış, onu şəfqətlə qucaqlayıb öpmüş, hər vaxt ona olan məhəbbətini izhar etmişdir. Hz. Hüseyn Peyğəmbərimizin dünyadakı güllərindən biridir, cənnət gənclərinin seyyididir. Hz. Hüseyn zöhd və təqva sahibi, haqqa sayğılı, dürüst, cəsur, haqqın tərəfində və haqsızın qarşısındadır. Həzrət Hüseyn zülmə razı olmaz, zalımı sevməz; o, hər vaxt məzlumun yanındadır.

Məhz Həzrət Hüseynin bu üstün xüsusiyyətlərini, onun şəxsiyyətində ortaya çıxan nümunəvililiyini gənclərin anlayacağı bir dil ilə yazmalı, onları oxutmalı, konfranslar verməli, Həzrət Hüseynlə əlaqəli qisamətrajlı filmlər, cizgi filmləri çəkib təqdim etməliyik. İndi çox sürətli bir ünsiyyət çağındayıq. Bu münasibətlə gənclərə onların anlayacağı şəkildə xitab etməliyik.

İrfan: *Əfəndim! Çox qiymətli vaxtınızı bizə ayırdığınız üçün təşəkkür edirik!*

Prof. Dr. Hüseyn Algül: “Qanayan Bir Yara Könül Sızladan Faciə - Kərbəla” adlı kitabıma Azərbaycanda maraq göstərən qardaşlarıma və məndən reportaj alan siz qiymətli dostlarıma səmimi məhəbbət və təşəkkürümü bildirirəm. Sözlərimi bu cümlələrlə bitirirəm:

Bəli, kaş ki Həzrət Hüseynin başına bu hadisə gəlməyəydi, bu ağrını hər il yenidən yaşamayırdıq... Amma bu da bir ibrətdir. Çünki Həzrət Hüseyn haqsızlığa qarşı məşəl yandırmışdır, zalıma qarşı müqavimət göstərmiş və düzgünlük adına səmimi mübarizə aparmışdır. Bəlkə müvəffəq ola bilməmişdir, ancaq tarixə bir istinad və ibrətli bir qeyd qoymuşdur. Haqq və ədalət naminə cəsur olmağın, haqq və ədalət naminə dik durmağın bir modeli və nümunəsi olaraq Həzrət Hüseyn ən irəliddə, ən yüksək mövqedədir.

Allah-Təala Həbib-i Kibriyanın bu sevimli nəvəsinə rəhmət etsin və sevənlərini onun şəfaətinə nail etsin!

NƏQİBÜL-ƏŞRAFLIQ

Peyğəmbər (s.ə.s) buyurur: *“Hüseyn məndəndir, mən də Hüseyndənəm! Hüseyni sevəni Allah sevər”*.¹

Tarixən var olan dini təşkilatlardan biri də “nəqibül-əşrafıq” dır. Bu müəssisə bir cəhəti ilə idari, digər tərəfi ilə ədli təşkilata bağlı olmuşdur.

Bir cəmiyyət, bir camaatın və ya bir qəbilənin nəsəb və vəziyyətlərini ən yaxşı bilən, onların başçısı və ya vəkili olan kimsəyə “nəqib” deyilir. İslam tarixində bunun ilk tətbiqi Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) “ikinci əqəbə beyəti” sırasında onun vəzifə verməsi ilə başlamışdır. O, Xəzrəci təmsilən doqquz, Övsi təmsilən üç nəqibə vəzifə vermişdir.

İslam tarixinin sonrakı dövrlərində Hz. Peyğəmbərin nəvələrinin soyundan gələnlərlə maraqlanan və bu istiqamətdə siyasi nüfuz ilə münasibətdə olanlara “Nəqibül-Əşraf” deyilmişdir.

Osmanlı dövründə alimlər qrupuna göstərilən hörmətdən daha artığı Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) soyundan gələnlərə gös-

tərilirdi. İslam dünyasının hər dövründə və hər ölkəsində buna riayət edilərdi. Bunun üçündür ki, Osmanlılar Misiri fəth etdikdən sonra Yavuz Sultan Səlim dövründə “Xadimül-hərəmeyni-şərifeyn” ünvanını almalarına və bu tarixdən sonra Məkkə və Mədinə (Hicaz) ilə sıx əlaqədə olmalarına baxmayaraq hələ Yıldırım Bəyazid (1389-1402) öz dövründə Nəqibül-Əşraf təyin etmişdir.²

Əsas vəzifəsi Hz. Peyğəmbər nəslindən gəlmiş olan “seyyid”³ və “şərif”lərin⁴ işlərinə nəzarət, nəsəblərini qeyd və mühafizə etmək, doğum və ölümlərini dəftərə qeyd etmək, onları adi bir sənətə girməkdən və pis hallarda olmaqdan qorumaq, hüquqlarını mühafizə etmək, sülalədən olan qadınların özlərinə tay olmayanlarla evlənmələrinə mane olmaq kimi xüsusi ehtiva edən nəqibül-əşrafın bilavasitə özü də Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) soyundan gələnlərdən təyin edilərdi. Belə ki Allah-Təala buyurur: **“... Ey Əhli-Beyt! Allah sizdən çirkinliyi (günahı) yox etmək və sizi tərtəmiz (pak) etmək istər!”**⁵

Hər bir müsəlman ölkədə varlığı bilinən nəqibül-əşrafıq təşkilatının gördüyü xidmətlər də demək olar ki, eyni idi. Necə ki, Misirdə nəqibül-əşraf Hz. Əlinin (r.a) zövcəsi olan Fatimatüz-Zəhra (r.ənhə) övladından olanlara nəzarət edərdi. Onlar nəsəblərini təhqiq və təftiş edər, aralarındakı anlaşılmazlıqları həll edib qərar verər və onları qeyri-əxlaqi hallardan çə-

kindirərdi. Fatimilər dövründə həmin məqama “niqabətü-talibin” deyilərdi.⁶ Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) nəslindən gələnlərin Anadolu Səlcuqluları zamanında da mövcud olduqlarını vəsiqələrlə təsbit edən bir araşdırmaçı onların yer üzünə dağılma səbəblərini belə izah edir:

“Vəsiqədə, Sədrəddin Yusifin əsaləti, nəşəbinin səhhəti və dindarlığı qeyd edilərək Səlcuqi Türkiyəsinin Seyyidləri rəisliyinə təyin edildiyi, keçmişdən olduğu kimi onun, övladı və nəvələri üçün məişət təmini olmaq üzrə daimi geniş təxsis edilib ona bağışlandığını, seyyidlərin əhvalını qorunması, nəşəbi səhih olan seyyidlərə riyət edilməsi... Əməvi və Abbasi dövründə meydana gələn xilafət mübarizələrindən ötrü bir çox təzyiqlərə düçar olan Hz. Peyğəmbər övladı (seyyid və şəriflər) İslam dünyasının hər bir tərəfinə yayılmışdı. Bunlar, çox etibar görür və dövlətlər onlara xüsusi maaş verirdilər”⁷.

İslam aləmində seyyid və şəriflərə göstərilən bu rəğbətdən ötrü bir çoxları özünün seyyid olduğunu iddia edirlər. Hər yerdə və hər zamanda görülməsi mümkün olan bu cür iddiaların qabağını ala bilmək və həqiqi seyyid ilə mütəseyyidləri (seyyid olduğunu iddia edən) bir-birindən ayırmaq işinə çox əhəmiyyət verilməli idi. Bunun üçün də yeni doğulan hər seyyidin nəşəb dəftərinin tutulması, adının qeyd edilməsi və ana-atasının da müəyyənləşdirilməsi lazım gəldi. Osmanlı dövlətində bu iş daha ciddi aparıldı. Bunların (seyyid və şərif), dəftərlərə qeyd edikləri kimi əllərinə də “təməssük” deyilən və onları tanıdan bir vəsiqə verilirdi.

Nəqibül-Əşraflıq gördüyü xidmətlərdən ötrü ən yüksək məqamlardan sayılırdı. Ona görə də xəlifələr tərəfindən həmin vəzifəni idarə edənlərə yazılan bəraət və fərmanlarda məqamın şanına uyğun ifadələr işlədilərdi. İslam tarixi boyunca

Nəqibül-Əşraflıq gördüyü xidmətlərdən ötrü ən yüksək məqamlardan sayılırdı. Ona görə də xəlifələr tərəfindən həmin vəzifəni idarə edənlərə yazılan bəraət və fərmanlarda məqamın şanına uyğun ifadələr işlədilərdi. İslam tarixi boyunca müsəlman ərəb və türk dövlətlərində siyasi nüfuzlar nəqibül-əşrafa böyük hörmət göstərmişdilər. Necə ki, Osmanlı dövlət təşrifatında nəqibül-əşraf digər bütün dövlət ərkanına təqəddüm edərdi. Bu səbəblə padşah ilk taxta çıxanda onu ilk təbrik edən nəqibül-əşraf olardı.

müsəlman ərəb və türk dövlətlərində siyasi nüfuzlar nəqibül-əşrafa böyük hörmət göstərmişdilər. Necə ki, Osmanlı dövlət təşrifatında nəqibül-əşraf digər bütün dövlət ərkanına təqəddüm edərdi. Bu səbəblə padşah ilk taxta çıxanda onu ilk təbrik edən nəqibül-əşraf olardı.

Osmanlı dövlət və cəmiyyət həyatında böyük bir yeri olan nəqibül-əşraflıq müəssisəsi, adı çəkilən dövlətlə birlikdə tarixə qovuşmuşdur.⁸

1. İbn Hənbəl, IV, 172

2. Rıfat Əfəndi, *Dauhatun Muqaba*, səh. 7

3. Hz. Peyğəmbərin nəvəsi olan Hz. Hüseyin nəslindən gələnlər üçün işlədilən bir ifadədir.

4. Hz. Peyğəmbərin nəvəsi olan Hz. Həsən nəslindən gələnlər üçün işlədilən bir ifadədir.

5. Əhzab, 33/33

6. İ. H. Uzunçarşılı, *Osmanlı dövləti təşkilatına mədxəl*, səh. 388-389

7. O. Turan, *Türkiyə Səlcuqiləri haqqında rəsmi vəsiqələr*, səh. 55-56 Rıfat Əfəndi, *Dauhatun Nuqaba*, səh. 7

8. Ziya Qazıcı, *İslam Müəssisələri Tarixi*, səh. 257-261

Bakuvi Təfsirində Əhli-Beyt

Pak və təmiz bir şəcərə olan Peyğəmbərin (s.ə.s) soyu müqəddəs bir əmanət kimi tanınmış, həmişə hörmət və məhəbbətlə yad edilmişdir. Əhli-beyt adı ilə tanınan bu ailəyə hörmətlə yanaşmaq, onlara və onların yoluna sadıq qalmaqla həmişə Allah rizası umulmuş, onlara sədaqət müqəddəs bir borc və vəzifə hesab edilmişdir. Çünki bu, birbaşa ayə və hədislərin müqəddəs əmanətidir. Qurani-Kərimdə buyrulur: **"Allah iman gətirib yaxşı əməllər edən bəndələrinə bununla müjdə verir. (Ya Peyğəmbər!) De: "Mən sizdən bunun (risaləti təbliğ etməyimin) müqabilində qohumluq məhəbbətindən (əhli-beytə sevgidən) başqa bir şey istəmirəm"** (Şura, 42/23). Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) isə bu haqda belə demişdir: *"Sizə iki şey qoyub gedirəm. Onlara sıx yapışsanız, nicat taparsınız. Bunlar: Allahın kitabı və Əhli-beytimdir"* (Tirmizi, Mənaqib, 31).

Ayə və hədislərin bu və ya digər mü-

qəddəs bəyanları islam milləti arasında, eyni zamanda, üləma arasında müxtəlif cür təzahür etmiş, ümmətin dilində olduğu kimi, üləmanın da əsərlərində özünəməxsus anlam və mənalara ifadə etmişdir. Azərbaycan dilində yazılmış ilk təfsir "Kəşful-Həqaiq" əsərində əhli-beytlə bağlı şərhlər bunun bir nümunəsidir. Özü də Peyğəmbər (s.ə.s) soyundan gələn bir müfəssir olaraq Məhəmməd Kərim Mir-cəfər Ələvi əl-Hüseyni əl-Musəvi əl-Bakuvi (1853-1939) təfsirində mövzu ilə bağlı mühüm məlumatlara yer vermiş, eyni zamanda, əhli-beytə olan sevgi, hörmət və ehtiramını geniş açıqlamalar və izahlarla tərənnüm etmişdir. Hər şeydən əvvəl o, Hz. Peyğəmbəri (s.ə.s) və əhli-beyti aşağıdakı ifadələrlə anmışdır:

"Xüsusən, insan nəslinin, peyğəmbərlər silsiləsinin rəhbəri, son peyğəmbər, hidayət yolunun padşahı, övliyalar rəisi, İbrahim Xəlilullahın nəslindən olub, yerin və səmələrin həmd etdiyi, Allah

tərəfindən dəstəklənən böyük və möhtərəm peyğəmbər Məhəmməd ibn Abdullah ibn Əbdülmüttəlibə salavat və salam olsun. O cənabın Quran ayəsi ilə pak edilən əhli-beytinə və səhabələrinə gecə-gündüz dua və sonsuz rəhmət olsun" (Kəşful-Həqaiq, II/2).

Dinə könlüdən bağlı olan Bakuvi mənəvi bir övladi-Rəsul məqamından çıxış edərək Hz. Peyğəmbərə (s.ə.s) "**Dədəcan**" deyə müraciət edir və oxuyucularını dərin təsir altına salaraq dövrün şikayətlərindən bəhs edirdi:

"Ey Dədəcan! Ey Allahın Rəsulu! Bu cahillərin sözlərindən və əməllərindən ötrü nə qədər bəlalara düşər olmusan. Ta ki, fəvqəlbəşər bir səbirlə bunlara qatlanaraq İslam dinini yaymış və kamala çatdırmısan. Fəqət hal-hazırda sənə gətirdiyin bu əsaslar yıxılıb təkrar cahiliyyəyə dönülmüşdür. İslamın sadəcə rəsmi qalmışdır.

Allahım, bir vəhdət carçısı göndər! Ta ki, cəhalətin pis toxumu müsəlmanların arasından qalxsın, yerini elmin nuru və mərifət alsın! Amin!" (Kəşful-Həqaiq, II, 230).

Bakuvi mənəviyyatında əhli-beyt fəzilət baxımından səhabələrin ən üstünü hesab edilir ki, "Ali-İmran" surəsinin 58-ci ayəsini təfsir edərkən belə qeyd etmişdir: "Allah-Təalayanında Peyğəmbərdən sonra səhabələrin ən üstünü Əli, Fatimə, Həsən və Hüseynidir. Çünki Hz. Peyğəmbər dua zamanı müsəlmanların içindən bunlardan başqasını "mübahələ" üçün ortaya çıxartmadı. Hz. Peyğəmbərin xanımı Aişə deyir: "Mübahələ günündə Peyğəmbər çiynində qara tüklü bir əbaya bənzər yun bir örtüklə ("kisa" - libas) ilə gəldi. Sonra Həsən gəldi, onu örtüyün altına daxil etdi, ondan sonra Hüseyn gəldi, onu da örtüyün altına daxil etdi. Ondən sonra Fatimə gəldi, onu da örtüyün altına daxil elədi, ondan sonra Əli gəldi, onu da daxil etdi. Ondən sonra bu ayəni oxudu: "**Ey əhli-beyt, Allah günahlarınızı yox edib, sizi**

tərtəmiz etmək istəyir" (əl-Əhzab, 33), yəni Allah-Təala siz əhli-beyti hər bir eyib və nöqsandan pak və münəzzəh edibdir, deyə buyurdu" (I, 124).

Əhli-beyt sevgi, birlik və bərabərlik yolunurəhbərtutanların yoludur. Ümmətin hər bir şəxsin qəlbində alovlanan bu sevgi məşəlinin tacı əhli-beyt sevgisidir ki, bu da Bakuvinin ifadəsi ilə "milləti-islam"ın bir vəhdətidir. Bu ülvî qayələri rəhbər tutan Mir Məhəmməd Kərim müsəlmanların arasına girən təfriqə və bölünmələrə toxunaraq bunun səbəblərini cəhalət və nifaqda görür, müsəlmanların cəhalət və rəzalətə düşər olmalarının əsas səbəbini isə Hz. Peyğəmbərin (s.ə.s) qoyub getdiyi əmanətdən uzaq düşüklərinə bağlayırdı... O, təfsirində belə yazırdı:

"Niyə də birləşməyə ki, hamımızın Allahı bir, kitabı bir, peyğəmbəri birdir. Bu qədər birliklər içində niyə də ittifaq edilməsin? İslamın ilk günlərində Lə-ilahə-illəllahda birləşmişdilər. İndi elə bir dərddə düşmüşük ki, bu dərddən dərmanı yoxdur. Bu dərd cəhalət və nifaq dərvidir. İki bir-birinə bağlıdır. Cəhalətin olduğu yerdə nifaq da vardır. Məlumdur ki, hansı cəmiyyət elmin nuru ilə aydınlanmışdırsa, onlar arasında nifaq qalmamışdır. Hamı birləşmişdir. Məlum olur ki, cəhalət və nifaqın düşməni elmdir" (Kəşful-Həqaiq, II, 508-9).

Eyni zamanda, Hz. Əbu Bəkr (r.a), Hz. Ömər (r.a), Hz. Osman (r.a), Hz. Əli (r.a) və bütün səhabələrə böyük hörmət bəsləyib onlara dərin məhəbbətlə Məhəmməd Kərim Bakuvi (I/177-363; II/1070), ümumiyyətlə, istər əhli-beytə qarşı, istərsə də səhabələrə olan sevgidə biz ümməti mötədil olmağa, həddi aşmamağa çağırmışdır. O bir baxıma digər qövmlərin düşdüyü xətalardan uzaq durmağı da təfsirində geniş izah və qeydlərlə bildirmiş, bu barədə ciddi xəbərdarlıq ifadə edən cümlələr qeyd etmişdir (I, 124-133-402-403-576; II, 839-854-901).

MATƏM ŞÜURU

Vəfat edənin və ya itən bir əşyanın arxasından üzülmək və ağlamaq, yas və hüzn..

Cahiliyyə dövründə əri ölmüş qadın bir il mağara kimi bir yerə çəkilər, heç kimlə əlaqəsi olmaz, yuyunmaz, saçlarını daramaz, dırnaqlarını kəsməzdi. Hətta həmin dövrün ərəbləri arasında bəziləri öz ölümündən sonra yaxşılıqlarını dilə gətirərək çığır-bağırla ağlamaları üçün vəsiyyət edənlər də var idi. Belə yas tutmağı Hz. Peyğəmbərimiz (s.ə.s) qadağan etmiş, sadəcə ölən xatirəsinə hörmət olaraq yaxın qohumlar üçün üç gün, əri ölmüş qadınlar üçün dörd ay on gün, bir növ, yas saxlamağa icazə vermişdir. Bu

mövzu ilə əlaqədar olaraq bir hədisdə belə buyrulur: *“Allaha və axirət gününə iman gətirən bir qadına ərindən başqa bir ölü üçün üç gündən artıq yas saxlaması halal deyildir. Ancaq əri ölərsə, qadın dörd ay on gün matəm saxlayır”* (Təcridi-Sarih Tərcüməsi, IV, səh. 363).

Ölüm böyük bir hadisədir. Belə bir hadisədən ötrü insanın kədərlənməsi, hüznəlməsi normaldır. Hətta dinimiz səssiz şəkildə ağlamağı və göz yaşı axıtmağı da uyğun görür (icazə verilir).

Necə ki, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) də oğlu İbrahim (ə) vəfat edəndə gözlərindən yaş axacaq şəkildə ağlamışdı. Lakin Peyğəmbərimizə (s.ə.s) ağlamağı qadağan etdiyini

xatırlanınca göz yaşının axması ilə Allahın əzab etməyəcəyini, ancaq mübarək dilini işarə edib ölənə əzab ediləcəyini bildirmişdir: “Şübhəsiz ki, ölən aliseninin ondan ötrü qışqırır-bağırmasından (ağlamasından) əzab çəkər” (Buxari, Cənaiz, 42, 43).

Yenə Peyğəmbərimiz (s.ə.s) bir cənazə mərasimində qəbrin kənarında oturmuş, göz yaşları torpağa damlayacaq dərəcədə ağlamış, qızı Ruqiyanın (r.anha) vəfatında yanında səssiz şəkildə ağlayan Hz. Fatimənin (r.anha) göz yaşlarını öz əli silmiş, onun bu şəkildə ağlamasını qadağan etməmiş və bir cənazədə ağlayan qadına əsəbləşən Hz. Ömərə (r.a): “*Ona toxunma, ağlasın, şübhəsiz ki, göz yaşarar*”, deyərək buyuraraq səssiz ağlayanın sərbəst buraxılmasının lazım olduğuna işarə etmişdir. (İbni Məcə, Zühəd 19, Cənaiz 53).

İslamda təziyənin, yəni başsağlığı vermənin müddəti üç gündür və üçüncü gündən sonra təziyə xoş qəbul edilməmişdir. Buna baxmayaraq, cahil bir davranış şəkli olan matəm, sonrakı əsrlərdə qarşısı alınmayacaq dərəcədə yayılmış bidətlərdən bir bidət halına gəlmişdir. Miladi 680-ci ilin Məhərrəm ayının 10-da Kərbəladə Hz. Hüseyinin şəhid edilməsi insanlar tərəfindən matəm mərasimləri ilə anılmaqdadır. Lakin bu və buna bənzər davranışlar Rəsulullahın (s.ə.s) müsbət qarşılamadığı əxlaqi amillərdən sayılmışdır.

Ölən insanlar üçün matəm saxlamaq, baş-gözüne döyüb və yüksək səslə ağlamaq İslamın əsla qəbul etmədiyi və xoş görmədiyi davranışlardır. İslam dini ölümü mütləq mənada kədərli bir hadisə kimi deyil, Allah-Təalanın hər kəs üçün təqdir etdiyi bir qədər olduğu üçün bu ölçülər xaricinə çıxıb ölənə sitayişə yol açacaq dərəcədə matəm saxlamalarına icazə verməmişdir. Ölüm təqdiri-ilahidir

Ölən insanlar üçün matəm saxlamaq, baş-gözüne döyüb və yüksək səslə ağlamaq İslamın əsla qəbul etmədiyi və xoş görmədiyi davranışlardır. İslam dini ölümü mütləq mənada kədərli bir hadisə kimi deyil, Allah-Təalanın hər kəs üçün təqdir etdiyi bir qədər olduğu üçün bu ölçülər xaricinə çıxıb ölənə sitayişə yol açacaq dərəcədə matəm saxlamalarına icazə verməmişdir.

(ilahi qədər). Allahın bu təqdirinə üsyan isə heç vaxt doğru qəbul edilmir. Burada bizim üzərimizə düşən sadəcə tarixdən ibrət almaq və bəzi xoşagəlməz hadisələrin təkrarlanmasına bir daha yol açmamaqdır. Bu gün bir müsəlman olaraq oturub Hz. Hüseyin (r.a) matəm saxlamaq, ağlamaq əvəzinə Onu dərk etməli, Onun mübarizəsindən dərs çıxarmalı, ibrət almalıyıq. Bu gün, unutmayaq ki, bizim Qarabağ kimi bir problemimiz var. Heç olmazsa, Hz. Hüseyinin mübarizəsindən bu xüsus üçün örnək alaq. Duyğularımızı bu istiqamətdə cəmləşdirək.

Bizim əsas vəzifəmiz Onun həyat tər-zindən, gözəl əxlaqından örnək almaq olmalıdır. Şəhid olmamışdan əvvəl Hz. Hüseyin (r.a) bacısı Zeynəbə etdiyi nəsihəti diqqətdən qaçırmamaq, ən azından Onun bu vəsiyyətinə görə davranmaq lazımdır. Vəsiyyət edib deyirdi: “*Ey Bacım! Sənə and verirəm. Bu andımdan çəkin və mən öldüyüm zaman üst-başına döyüb cırma, üzünü cırmaqlama, mənim üçün ah-vay edib özünə əziyyət vermə*”. Hz. Hüseyinin son vəsiyyəti budur. Matəm şüurunda olanlar buna mütləq diqqət etməlidirlər.

Hicri təqvimin başlanğıcı Məhərrəm ayı və əhəmiyyəti

Məlum olduğu kimi, Məhərrəm ayı müsəlman təqviminə görə hicri-qəməri tarixin başladığı aydır. Bir sözlə, Məhərrəm ayı ilə İslamda yeni bir hicri-qəməri il başlayır. Bu ayın müsəlman təqviminin başlanğıcı kimi qəbul edilməsinin erkən dövr İslam tarixi ilə yaxından əlaqəsi vardır. İslamaqədərki dövrdə əksər ərəblər müəyyən tarix və təqvimin yerinə mühüm hadisələri tarix təqvimi kimi istifadə edirdilər. Bunlar arasında Hz. İbrahimin (ə.s) oda atılması, Əbrəhənin Kəbəyə hücumu kimi bilinən Fil hadisəsi, Cahiliyyə dövrünün tanınmış şəxslərinin ölümü kimi hadisələr tarix təqvimi olaraq istifadə edilirdi. Bəzi Ərəb qəbilələri isə qəməri adlandırdıqları ay təqvimindən istifadə edirdilər. Bu ay təqvimində mövcud olan ayların, demək olar ki, hamısı daha sonrakı dövrdə müsəlmanlar tərəfindən qəbul edilən hicri-qəməri təqvimdə yer alan aylarla eynilik təşkil edirdi. Qurani-Kərimdə bu məsələlər haqqında «ət-Tövbə» surəsinin 36 və 37-ci ayələrində belə qeyd olunur:

“Həqiqətən, Allah yanında ayların sayı göyləri və yeri yaratdığı gündən bəri Allahın Kitabında on ikidir. Onların dördü (rəcəb, zülqədə, zülhiccə və məhərrəm) haram aylardır...”

“Həqiqətən, (haram ayları) gecikdirmək (məsələn, rəcəbi şəbana və ya zülqədə, zülhiccə və məhərrəmi gecikdirib səfərə, yaxud başqa bir aya saxlamaq) ancaq küfrü artırmaqdır ki, bununla kafir olanlar (doğru yoldan) azdırırlar. Onlar Allahın haram etdiyi ayların sayını düzəltmək, Allahın haram buyurduğunu halal etmək məqsədilə onu (gecikdirilən ayı) bir il halal, bir il haram sayarlar. Pis əməllər onlara gözəl görünmüşdür. Allah kafir qövmü doğru yola yönəltməz!”

Müsəlman təqviminin də ilk ayı olan Məhərrəm ayı ilə başlayan hicri-qəməri tarix isə İslam peyğəmbəri Həzrət Muhammədin (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrəti ilə başlayır. Bu tarixin təqvim olaraq qəbul edilməsi hicrətdən 16 il sonra dövrün rəşidi-xəlifəsi Ömər İbn əl-Xəttab (r.a) zamanında olmuşdur. Bu dövrdə baş verən İslam fəthləri nəticəsində İslam dövlətinin böyüməsi müsəlmanların özlərinə aid bir təqvimlə yaşamalarını zəruri etmişdir. Bu zərurətdən dolayı hicri 16 (miladi 638-ci ildə) xəlifə Ömər İbn əl-Xəttabın (r.a) təşəbbüsü ilə Mədinədə bir məşvərət məclisi toplanmışdı. Böyük səhabələrin iştirak etdiyi bu məşvərət məclisində mövzu ilə əlaqəli müxtəlif gö-

rüşlərin ortaya qoyulmasından sonra Əli İbn Əbu Talibin (r.a) təklifi və o məclisdə iştirak edən səhabələrin də qəbulu ilə Rəsulullahın (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrəti İslam tarixinin başlanğıcı olaraq qəbul edildi. Eyni zamanda Məhərrəm ayının da bu ilin ilk ayı olması qərarlaşdırıldı. Beləliklə, İslam ümmətinin öz təqvimini ortaya çıxmış və Məhərrəm ayı bu təqvimin ilk ayı, müsəlmanların yeni illərinin başlanğıc ayı olmuşdur.

Bundan başqa, İslamda Məhərrəm ayının 10-cu günü olan Aşura günü münasibətilə baş verən hadisələr də böyük əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, Rəsulullah (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrət etdiyi zaman Mədinədə yaşayan yəhudilərin aşura günü oruc tutduqlarını görmüş və bunun nə orucu olduğunu onlardan soruşmuşdur. Mədinə yəhudiləri Rəsulullah (s.ə.s) belə cavab vermişlər: «Bu gün xeyirli bir gündür. Allah İsrailoğullarını Firounun zülmündən bu gün qurtarmış, buna görə də Hz. Musa (ə.s) bu gündə şükür üçün oruc tutmuşdur. Məhz bu səbəbdən biz də bu gün oruc tutarıq». Bunun üzərinə "Biz Musanın sünnəsinə sizdən daha yaxın" deyən Rəsulullah (s.ə.s) o gün oruc tutmuş və səhabələrinə də oruc tutmalarını bildirmişdir. Hz. Aişə (r.a) anamız isə aşura orucu haqqında bunları rəvayət etmişdir: "Cahiliyyə dövründə Qureyş aşura günündə oruc tutardı. Hicrətdən əvvəl Rəsulullah (s.ə.s) də oruc tutardı. Mədinəyə hicrət etdikdən sonra da bu oruca davam etdi. Bir sonrakı il Ramazan orucu fərz qılınca Rəsulullah (s.ə.s) aşura orucunu tərk etdi, istəyən bu orucu tutdu, istəyən isə tutmadı". Bu hədisdən anlaşıldığı qədər Mədinədə Ramazan orucu fərz qılınca aşura günü tutulan oruc müstəhəb hesab edilmiş, digər tərəfdən yəhudilərə bənzəməmək

Müsəlman təqviminin də ilk ayı olan Məhərrəm ayı ilə başlayan hicri-qəməri tarix isə İslam peyğəmbəri Həzrət Muhəmmədin (s.ə.s) Məkkədən Mədinəyə hicrəti ilə başlayır. Bu tarixin təqvim olaraq qəbul edilməsi hicrətdən 16 il sonra dövrün rəşidi-xəlifəsi Ömər İbn əl-Xəttab (r.a) zamanında olmuşdur.

üçün Məhərrəm ayının 9-cu, 10-cu və 11-ci günləri oruc tutmaq müsəlmanlar üçün gözəl hesab edilmişdir.

Məhərrəm ayının 10-cu, yəni hamımızın çox yaxşı bildiyi aşura günü ilə əlaqəli bəzi qaynaqlarda müxtəlif xəbərlərin mövcud olduğu müşahidə edilir. Belə ki, aşura günündə Hz. Adəmin tövbəsi qəbul olunması, Hz. Nuhun gəmisinin tufandan qurtulması, Hz. İbrahimin oddan qurtuluşu, Hz. Yaqubun oğlu Hz. Yusifə qovuşması, Hz. Yunusun balığın qarnından çıxarılması, Hz. İsa və Hz. Musanın dünyaya gəlmələri, Hz. Süleymana mülkün verilməsi bu xəbərlər arasında yer alır. Bəzi İslam alimləri isə bu fikri qəbul etmir. Bəzi müsəlman ölkələrində məhz bu gündə hazırlanan Aşura adlanan şirniyyatın mənşəyi də elə bu rəvayətlərə dayanır. Belə ki, Hz. Nuhun gəmisində olanlar torpağa ayaq basmağın sevinci ilə, o günü qeyd etmək üçün gəminin anbarında artıq qalan ərzağı qarışdırıb bir yemək bişirmişlər. Deyilənlərə görə, məhz aşura bişirmə və dost-tanışa bu yeməyi ikram etmək adəti də buradan qalmışdır. Digər tərəfdən Məhərrəm ayının 16-sı Qüdsün qiblə təyin edildiyi və 17-si isə Fil əshabının Məkkəyə gəldiyi gün olduğu da tarixi rəvayətlər arasında yer alır.

İlisu Sultanının Əhli-Beyt sevgisi

İslam ümməti Quran və Sünnəyə müvafiq, Peyğəmbərə və onun ailəsinə həmişə sadıq qalmış, onlara olan hörmətini həmişə Allah rizası möhtəvasında göstərmişdir. Bir qismi dilinin döndüyü qədər dua və salavatlara, bəziləri övladlarına qoyduğu adlarla, bəziləri də şeir və qəsidələrlə onları yad etmişdirlər. Ancaq bir nümunə də var ki, bu Allaha və Əhli-Beytə olan təvəccöhün nadir timsallarındandır. Qax-İlisu sultanı Sultan Danyalın (?-1873) xüsusi möhrünə həkk olunmuş ərəbcə yazılar məhz bu cür tarixi bir nümunədir. Dövrün din aliminə ünvanladığı məktubda nəsx hüsn-xətti ilə işlənmiş möhrün surəti dahi sərkərdənin daxili aləmi və duyğularından kifayət qədər xəbər verir.

Möhür, bir böyük dördkünc orta hissə, və səkkiz kənar hissələrdən ibarət olub doqquz hissəyə bölünmüş və hər bir xanaya müvafiq yazı yazılmışdır. Böyük

orta hissədə عبده دانيال (abduhu Danyal) – "Onun (Allahın) bəndəsi Danyal" sözü yazılmışdır.

Künclərdəki həcmcə ən kiçik dörd hissədə hər birində ayrı-ayrı, الله – Allah, رسولی - və *Muhamməd*, محمد - *Rabbi* - *Rasuli* ; yəni, **Rəbbim Allah, Rəsulum Muhamməddir** cümləsi yazılmışdır.

Qalan kənar dörd hissədə isə məğribli Fars şairi Həmdun ibn Hac əs-Suləminin qəsidəsindən iki sətirik şeir parçası həkk edilmişdir. Onların transkripsiya və tərcüməsi aşağıdakı kimidir:

عَلَى اللَّهِ فِي كُلِّ الْأُمُورِ تَوَكَّلِي

-*Aləllahi fi kullil-umuri təvəkküli-*

Bütün işlərdə təvəkkülüm yalnız Allahadır,

وَبِالْخَمْسِ أَصْحَابِ الْعِبَادِ تَوَسَّلِي

-*və bîl-xəmsi əshābil-ibadi təvəssüli-*

Bəndə əhlinin beşidə, təvəssülumdür.

Qəsidə və onun müəllifinə gəlincə, Həmdun ibn Abdurrahman bin əl-Hac əs-Suləmi əl-Maliki (ölümü 1817) İslam alimləri arasında yetişmiş böyük ədib, müfəssir və fəqihdir. Osmanlı şairi kimi tanınmış Həmdun ibn əl-Hac əs-Suləmi daha çox qəsidələri ilə məşhurdur ki, onun “Allaha Təvəkkül” adlı iki beytlik şeiri Peyğəmbər nəslə haqqında yazılmış ən gözəl beyt olaraq hələ şair həyatda ikən dillər əzbəri olmuşdur.

Şeirdə iki təlim öz əksini tapmışdır. Bunlar *təvəkkül* və *təvəssül* məfhumlarıdır. İlk misrada işlərini Allaha həvalə edən şair, bütün varlığı ilə ona pənah apararaq hər bir işində ona necə təvəkkül etdiyini əks etdirmiş, digər misrada isə hər işində peyğəmbər və onun dörd əzizinin xətri və hörmətinə, onları vəsilə (*təvəssül*) edərək Allahdan necə nəzir – niyaz etdiyini tərənnüm etmişdir.

Xəmsəyi-ali əba (*beş əba əhli*), Hz. Peyğəmbər əleyhissalam ilə birgə qızı Hz. Fatimə anamız, kürəkəni Hz. Əli və nəvələri Hz. Həsən və Hz. Hüseyndən ibarət Əhli-Beyt üzvləridir. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) geydiyi əbasını qeyd edilən səhabə həzrətlərinin üstünə örtərək xüsusi dua etdiyinə görə bu adla məşhurlaşmışdır. Alimlərin izahına görə Həzrət Peyğəmbər

Həzrət Peyğəmbər Həzrət Əlini ümmət nəzərində təmiz və təberrü etmək, Həzrət Hüseyini təsəlli etmək, Həzrət Həsəni təbrik etmək və mühüm bir fitnəni qaldırmaqla şərəfini və ümmətə olan faydasını elan etmək və Həzrət Fatimənin zürriyyətinin təmiz və şərəfli olacağını və Əhli-Beyt kimi ali ünvana layiq olacaqlarını elan etmək üçün, o dörd şəxsə, özü ilə birgə “Xəmsəyi-ali-Əba” ünvanını bəxş edən o əbanı örtmüş və dua etmişdir.

Həzrət Əlini ümmət nəzərində təmiz və təberrü etmək, Həzrət Hüseyini təsəlli etmək, Həzrət Həsəni təbrik etmək və mühüm bir fitnəni qaldırmaqla şərəfini və ümmətə olan faydasını elan etmək və Həzrət Fatimənin zürriyyətinin təmiz və şərəfli olacağını və Əhli-Beyt kimi ali ünvana layiq olacaqlarını elan etmək üçün, o dörd şəxsə, özü ilə birgə “Xəmsəyi-ali-Əba” ünvanını bəxş edən o əbanı örtmüş və dua etmişdir. Əba altında peyğəmbər duası alan bu əshab əhli-əba adlanır. (Müslim, Fəzailus-Səhabə, 61; İbn Əbi Şeybə, əl-Müsənnəf, 6/370; Səid əl-Maraşi, İhqaqul-Həqq, 2/568.)

Şeyrin möhürdə qeyd edilməmiş qalan iki misrası isə aşağıdakı kimidir;

مُحَمَّدُ الْمَبْعُوثُ حَقًّا وَبَيِّنَةً

-*Muhammədin əl-məbusi haqqan və bintihi-*

Həqq olaraq göndərilən Muhamməd və onun qızı,

وَسِبْطِيهِ ثُمَّ الْمُقْتَدَى الْمُرْتَضَى عَلَيَّ

-*və sibteyhi summəl-muqtədə əl-Murtəza Ali-*

və onun iki nəvəsi, sonra Murtəza Əli.

Səlatu-salam, tahiyyətul-kiram, hər eh-tiram onlara! Ya Rəbb!

Gəncliyə Yardım Fondunun sabiq icraçı katibi
Necmeddin AKBULUT:

BİZ SİZİ ÇOX SEVDİK!

İrfan: *Bir neçə il çalışdığınız Azərbaycandan ayrılma ərafındasınız. Ölkəmizdə neçə ildir xidmət edirsiniz?*

Necmeddin Akbulut: 2005-ci ildən bəri burada, Azərbaycanda Gəncliyə Yardım Fondunun icraçı katibi olaraq fəaliyyət göstərirəm. Məqsədimiz buradakı qardaşlarımıza xidmətdir. Hər bir azərbaycanlı mənim üçün əzizdir. Deyə bilərəm ki, burada ünsiyyət qurduğum hər kəsi çox sevdim.

İrfan: *Gəncliyə Yardım Fondunun fəaliyyətlərini xülasə edəcək olsanız nələri qeyd etmək istərdiniz?*

Necmeddin Akbulut: Bəzi statistik məlumatları vermədən deyim ki, fondumuz iki qardaş ölkə arasında sevgi bağlarının güclənməsinə xidmət edir. Mərhum Prezident Heydər Əliyevin “Bir millət, iki dövlət” düsturunu əsas alaraq qardaşlıq duyğularının güclənməsi yolunda töhfələr verir.

“Gəncliyə Yardım Fondu” Azərbaycan Respublikasının 10 noyabr 1992-ci il tarixli “ictimai birliklər haqqında” Qanuna əsasən, Azərbaycan Respublikasının əlaqədar qanunvericiliyinə, beynəlxalq hüquq normalarına və bu Nizamnaməyə müvafiq fəaliyyət göstərir. “Gəncliyə Yardım Fondu” köntüllü ictimai cəmiyyət olub, Azərbaycanda gəncliyin mənəvi ehtiyaclarını qarşılamaq, kiçik yaşlı uşaqların tərbiyəsinin təmini ilə məşğul olmaq, müharibədən zərər görən insanlara və ailələrinə maddi və mənəvi kömək göstərmək məqsədilə qurulmuşdur.

Bu illər ərzində Gəncliyə Yardım Fondu mədəni əlaqələr çərçivəsində Azərbaycan gənclərini xaricə göndərmiş və eyni zamanda xarici ölkələrdən gəncləri, ictimai-mədəni və elm xadimlərini dəvət etmişdir. 1994-cü ildən 1999-cu ilə qədər

Türkiyə cümhuriyyətinin müxtəlif universitetlərinə Azərbaycandan xeyli sayda tələbə göndərmişdir ki, həmin tələbələr təhsillərini tamamladıqdan sonra öz vətənlərinə qayıtmış və hal-hazırda müxtəlif sahələrdə çalışmaqdadırlar.

Gəncliyə Yardım Fondu 1997-ci ildən etibarən hər il “20 Yanvar” hadisələri zamanı şəhid və əlil olmuş 150 ailəyə muntəzəm olaraq başçəkmə tədbirləri keçirir, yardım edir və onların ailə üzvlərinə yaxından qayğı göstərir.

Fondun dəvəti ilə Avropadan gələn qonaqlar və Türkiyədə yaşayan sponsorların təşəbbüsü ilə 1996-cı ildən başlayaraq indiyə kimi hər il Qurban Bayramında yüzlərlə iribaş heyvan, eyni zamanda xeyli sayda qoyun qurban kəsilərək Bakı şəhərində və digər rayonlarda yaşayan qaçqın, məcburi köçkün, aztəminatlı və şəhid ailələrinə paylanır.

Fondumuzun maddi yardımını ilə 15000 nəfərdən çox azyaşlı uşağa səhiyyə xidməti göstərilmişdir. Hər il 50-dən çox tələbəyə (şəhid, əlil və qaçqın ailələrinin uşaqlarına) illik təhsil haqqı ödənilir. Fondun fəaliyyət dövründə 100-dən çox kimsəsiz-tənha ahıllar üçün qayğı tədbirləri keçirilib; onlara ərzaq, pul yardımı edilib.

İrfan: *Bildiyimiz kimi fondun fəaliyyət istiqamətlərindən biri də maarifləndirmədir. Bu haqda nə deyərdiniz?*

Necmeddin Akbulut: Fəaliyyətimiz dövründə hər il şəhid, qarabağ əlilləri, qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin uşaqlarına məktəb ləvazimatları verilib. Bu qayğı muntəzəm olaraq davam etdirilməkdədir.

Hər üç aydan bir fondun nəzdində təşkil edilən ingilis dili, ərəb dili, kompüter və digər kurslarda yüzlərlə gənc təhsil alır. Qeyd etmək lazımdır ki, bu kurslar təmənnasız olaraq Azərbaycan gəncliyi üçün təşkil olunur. Azərbaycan Respublikası Gəncliyə Yardım Fondunun mərkəzində olan 10000-dən artıq müxtəlif kitab və ədəbi əsərin, audio və video kasetlərin yer aldığı böyük kitabxana gənclərin istifadəsinə verilmiş, bundan əlavə

*Dünyaya imtahan üçün gəlmişik.
Bu imtahanda müxtəlif çətinliklər var.
Bu çətinliklərdən biri də ayrılıqdır.
İnsan doğulduğu andan etibarən
ayrılıqlar yaşayır. Birindən ayrılır,
digərinə qovuşur... Hz. Peyğəmbərin bir
hədisi var: “Nəyi sevirsən sev, bil ki, bir
gün mütləq ayrılacaqsan”. Həqiqətən
də elə deyilmi? Ata-anamızdan
ayrıldıq. Bir gün həyat yoldaşımızdan,
uşaqlarımızdan ayrılacağıq.
Dünyaya tək gəlirik,
tək də gedərik.*

bu video və audio materialların istifadə edilməsində gənclərə köməklik edir.

Fondumuz hər il beynəlxalq təşkilatların və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarının müxtəlif mövzularda keçirdikləri 100-dən çox tədbir və konfrans maliyyə dəstəyi göstərmişdir.

Gənclərin mənəvi tərbiyəsi çərçivəsində 30-a yaxın məscid və ibadət xananın tikintisinə, yaxud bərpaasına dəstək verilib. Bir sıra təhsil ocağının əsas xərcləri fondumuz tərəfindən qarşılır. GYF 160-dan artıq qeyri-hökumət təşkilatları ilə əməkdaşlıq əlaqələri içindədir və bu yolla Azərbaycan gənclərinin ehtiyac duyduğu müxtəlif sahələrdə yüzlərcə birgə tədbir keçirilmişdir. Fondun müasir avadanlıqla təchiz olunmuş 250 nəfərlik konfrans zalında təmənnasız olaraq xeyriyyə məqsədli tədbirlər keçirilir. Həftənin bir neçə günü bu zalda müxtəlif təşkilatların xeyriyyə toplantıları təşkil olunur.

Fondun nümayəndələri sivilizasiyalar və dinlər arası dialoq, ekologiya və mühafizə edilməsi və gənclik dəyərləri mövzularında bir çox beynəlxalq iclasda iş-

tirak etmiş və Azərbaycan gəncliyinin səsi olmuşdur. 2001-ci ildə “BMT-QHT əməkdaşlığı” mövzusunda Bakı İnturist otelində keçirilən tədbirin təşkilatçılarından biri də GYF olmuşdur.

Gəncliyə Yardım Fondu BMT-nin iqtisadi və sosial şurasının məşfərəçi Azərbaycan Respublikası Gənclər Təşkilatları Milli Şurasının tamhüquqlu üzvlərindən biridir və orada səs vermə hüququna malikdir. 2004-cü ilin aprel ayından Gəncliyə Yardım Fondu BMT-nin iqtisadi və sosial şurasının (ECOSOC) QHT bölməsinin Xəzəryanı ölkələr və Orta asiya üzrə koordinatorluğunu almışdır.

İrfan: *Artıq bundan sonra xidmət fəaliyyətlərinizə Türkiyədə davam edəcəksiniz. Ölkəmizdən hansı duyğularla ayrılırsınız?*

Necmeddin Akbulut: Allah insanı dünyaya yaxşılardan olması üçün göndərir. Lakin zamanla insan elə bu kəlmənin yarandığı nisyana (unutqanlığa) düşür. Haradan gəldiyini, hara getdiyini, kimin qulu olduğunu unudur. Yenidən xatırlamağa çalışır. Allah-Təala bunun üçün bizə peyğəmbərlər, kitablar göndərmişdir. Bir də gözəl insanlar yaratmışdır ki, onlara baxdığımız zaman Rəbbimizi, məqsədimizi, hədəfimizi xatırlayaq. Dünyaya imtahan üçün gəlmişik. Bu imtahanda müxtəlif çətinliklər var. Bu çətinliklərdən biri də ayrılıqdır. İnsan doğulduğu andan etibarən ayrılıqlar yaşayır. Birindən ayrılır, digərinə qovuşur... Hz. Peyğəmbərin bir hədisi var: “Nəyi sevirsen sev, bil ki, bir gün mütləq ayrılacaqsan”. Həqiqətən də elə deyilmi? Ata-anamızdan ayrıldıq. Bir gün həyat yoldaşımızdan, uşaqlarımızdan ayrılacağıq. Dünyaya tək gələrik, tək də gedərik. Anamdan ayrıldım, vətənimdən, sevdiyim insanlardan ayrıldım, Azərbaycanda dostlarım oldu, indi onlardan ayrılıram. Bütün bunlar imtahandır. Allah-Təala insanları sevdiklərindən ayrılaraq

imtahan edir. Rəbbim bizi bu imtahandan üzüağ çıxanlardan, həyatın qiymətini bilənlərdən eyləsin.

Hər zaman bir məqsədim oldu: gözəl insan olmağa çalışmaq. Bu yolda büdrədim, yıxıldım, amma əzmimi itirmədim, yenidən tövbə-istiğfarla yoluma davam etdim. Əsas odur ki, bu dünyadan ayrılarkən ətrafdakı insanların müsbət şəhadətini qazanasan. Arxamızdan yaxşı söz söyləyərlərsə, bu ən böyük nailiyyətdir. Rəbbimə dua edirəm ki, bu dünyadan ayrılarkən haqqımızda yaxşı şeylər söyləsinlər.

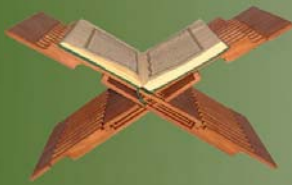
İrfan: *Necmeddin bəy, özəl bir sual vermək istərdik. Ünsiyyətdə olduğumuz üçün bilir ki, sarı gülləri çox sevirsiniz. Amma sarı güllər də ayrılığın simvolu deyilmi? Nədən sarı güllər?*

Necmeddin Akbulut: Bəli, ayrılığın rəmzidir. Sarı gül sevilirmi deyəcəksiniz? Mən fərqli baxıram, sarı güllər bərabər olduğum şeylərin qiymətini xatırladır mənə. Bir gün onlardan ayrılacağımı söyləyir. Övladımı qucağıma alanda düşünürəm ki, bir gün ondan ayrılacağam, yaşadığım bu dəqiqədən də ayrılacağam. Sevdiyim bir yerə gedəndə yenə eyni şeyi düşünürəm. Sarı güllər mənə bu duyğuları yaşadır, ona görə sevirəm.

İrfan: *Xalqımıza göstərdiyiniz xidmətlərə görə sizə minnətdarlığımızı bildirir, yolunuz açıq olsun deyirik.*

Necmeddin Akbulut: Təşəkkür edirəm, görüşmək ümidilə...

"TƏBBƏT" SURƏSİ

"Təbbət" surəsi beş ayədir və Məkkədə nazil olmuşdur. Buna "Ləhəb" və "Məsəd" surəsi də deyilir. "Fatihə" surəsindən sonra bütöv olaraq nazil olan ikinci surədir. Bu surə Allah və Rəsulunun düşməni Əbu Ləhəbin başına gələnərdən bəhs edir. Əbu Ləhəb Hz. Peyğəmbərə (s.ə.s) həddən ziyadə düşmənlik edir və insanların ona iman gətirmələrinə mane olmağa çalışırdı. Bu səbəbdən nazil olan surə onu axirətdə girəcəyi alovlu atəşlə təhdid edir. Arvadının da onun qədər islama düşmən olduğu üçün onunla birlikdə atəşə girəcəyini və yandırılaraq cəzalandırılacağını bildirir.

"Məsəd" sözü ərəb dilində ip yumağı deməkdir. Lif və xurma yarpağına bükülən hər şeyə məsəd deyilir. Bu haqda İbn Abbasın (r.a) belə dediyi rəvayət edilmişdir: **"Ən yaxın qohumlarını xəbərdar et"** (Şuəra, 214) ayəsi nazil olunca Hz. Peyğəmbər (s.ə.s) Səfa təpəsinə çıxaraq Qüreyş qəbilələrinə: "Ey Fihr oğulları! Ey Adiy oğulları! deyə səsləndi, beləcə Qureyş qəbiləsi toplanmış oldu. Əmisi Əbu Ləhəb də gəldi: "Nə var?"- dedi?

Həz. Peyğəmbər (s.ə.s) buyurdu ki: "Nə deyərsiniz? Bu vadidə atlılar var. Sizə hücum edəcək" deyə xəbər versəm, mənə inanarsınız mı?" Ona: "Bəli Sənin yalan danışdığını heç görmədik",- dedilər. Həz. Peyğəmbər (s.ə.s) onlara: **"Mən, ancaq şiddətli bir əzab gəlib çatmadan əvvəl sizi xəbərdar edən biriyəm"** (Səba, 46) buyurdu. Əbu Ləhəb: Elə buradaca həlak ol, Ey Muhəmməd, Bizi bunun üçün bura yığdın?" dedi. Bunun üzərinə Uca Allah "Təbbət" surəsini nazil etdi.

Tariq əl-Muhəribinin belə dediyi rəvayət olunur: Mən, Zül-məcaz yarmarkasında ikən gənc bir adamla qarşılaşdım. "Ey İnsanlar! Lə iləhə illallah deyin, xilas olun" deyirdi. Bir də baxdım ki, arxasından bir adam onu daşlayır, ayaqlarını və topuqlarını qanadırdı. Daş atan adam da belə deyirdi: "Ey İnsanlar! Şübhəsiz ki, bu yalançıdır, inanmayın" Mən: "Bu kimdir?" deyə soruşdum. Onlar dedilər: " Bu Muhəmməddir, (s.ə.s) peyğəmbər olduğunu iddia edir. Bu da onun əmisi Əbu Ləhəbdir. Onun yalançı olduğunu iddia edir." (Qurtubi, 20/236)

Əbu Ləhəbin arvadı əri və özü haqqında surə nazil olduğunu eşidib Rəsulullahın yanına gəldi. Rəsulullah (s.ə.s) Kəbənin yanında məsciddə oturmuşdu və yanında Əbu Bəkr (r.a) var idi. Qadın əlində bir daş parçası ilə onların yanına gəldi. Peyğəmbərə (s.ə.s) yaxınlaşdıqda Allah onun Rəsulullahı görməsinə mane oldu. Həzrət Əbu Bəkrə dedi: "Dostunun məni təhqir etdiyi xəbərini aldım. Vallah, onu tapsam, bu daşla onun ağzına vuracağam" Sonra bu beyti zümzümə edərək getdi:

"Muzəmməmə üsyan etdik, əmrinə qarşı çıxdıq, dinini tərk etdik".

Həz. Əbu Bəkr: "Ey Allahın Rəsulu! Səni görmədimi deyirsən?"- dedi. Rəsulullah (s.ə.s) : "Məni görmədi. Allah məni ona göstərmədi",- dedi. Qüreyşlilər "Muhəmməd" yerinə Muzəmməmə "qınanmış" deyərək Peyğəmbərə söyərtilər. Rəsulullah (s.ə.s) belə deyərdi: "Allahın Qureyşin mənə əziyyət etməsinə necə mane olduğuna təəccüblənirsiniz mi? Mən, Muhəmməd (s.ə.s) "təriflənmiş" olduğum halda, onlar mənə Muzəmməmə "qınanmış" deyərək təhqir edirlər. " (Buxari Mənaqib, 17; Nəsai, Talaq 25. Qurtubi, 20/ 234 ; Alusi , 30/ 264)

HAQQ DOSTLARINDAN HİKMƏTLƏR İMAM RƏBBANİ (q.s)

-6-

İmam Rəbbani həzrətləri buyurur:

“Allah-Təalanın qəzəbini söndürmək üçün «Lə iləhə illəllah» sözündən daha faydalı heç nə yoxdur. Bu söz cəhənnamə girməyə səbəb olan qəzəbi söndürürsə, başqa qəzəbləri daha tez söndürər. Çünki digər qəzəblər cəhənnəm əzabını doğuran qəzəbdən daha xəfifdir. Necə söndürməsin ki, insan bu sözü təkrarlayaraq masivadan üz çevirmiş, onları rədd etmiş və qəlbinin qibləsi Haqq-Təala olmuşdur. Zətən qəzəbin səbəbi də qulun başqa tərəflərə meyil

Kəlmeyi-tövhid Allah-Təalanın ən çox sevdiyi kəlmədir. Zira bu kəlmənin layiqincə idrak edilib, qəlbən təsdiq olunması:

- * İnsan günahlardan və bütün fani qapılardan üz çevirib yalnız Allahın dərgahına sığınması mənasına gəlir.
- * Yuxu və xəyal mövqeyində olan batil ilahları rədd edib yeganə gerçək olan Allaha təslim olduğunu dilə gətirir.
- * İnsanın gözündə və könlündə bütəldirdiyi şeytani və nəfsani bütün bağları qoparıb ataraq yalnız Haqqə qulluqda dada biləcəyi həqiqi hürriyyətə qovuşması deməkdir.

etməsidir. Kəlmeyi-tövhidlə bunlar aradan qalxdığı üçün əzab da sükunət tapar...”¹

[Allah-Təalanın qəzəbini ən çox cəlb edən və ilahi əfvdən uzaq qalan ən ağır günahlar “küfr, şirk və nifaq”dır. Yəni Allahı inkar etmək, Ona şərikin qoşmaq və ya zahirən Ona iman etmiş kimi görünüb qəlbən inkar etməkdir.

İslam fitrəti üzrə və Allaha qulluq üçün yaradılan insanın haqq yolu qoyub, batil yollara düşməsinin başlıca səbəbləri nəfsə, şeytana və ya şeytanlaşmış insanlara tabe olaraq öz əliylə özünü cəhəlt qaranlığına məhkum etməsidir. Bu xüsusda insanın aqlını və qəlbini pərdələyən də çox vaxt imtahan üçün qarşısına çıxarılan müxtəlif mənfəətlər olur.

Bu xüsusda Fəridəddin Əttarın nəql etdiyi qissə çox ibrətlidir:

Padşahın çox sevdiyi bir ov iti vardı. Ovçuluqda çox mahir idi. Padşah ona hədsiz dərəcə dəyər verir və hər dəfə ova çıxanda onu özü ilə aparırdı. Xaltasını ləl-cəvahiratla bəzəmiş, ayaqlarına qızıl və gümüş halqalar taxdırmışdı. Belinə də atlas çul salınmışdı.

Bir gün yenə padşah onu da götürüb saray əyanları ilə ova çıxmışdı. Xaltanın ipək ipi əlində, at üstündə vüqarla irəliləyən sultan çox sevincli idi. Lakin birdən üzündəki təbəssüm ifadəsi yox oldu. Çox sevdiyi köpəyi

padşahını unutmuş halda başqa bir işlə məşğul idi. Padşah əvvəlcə hüznə əlindəki ipi çəksə də köpək dirəndi, qarşısındakı sümüyü gərmirməyə davam etdi. Bu hal qarşısında padşah heyret və hiddətlə qışqırdı:

“- Hüzurumda məni unudaraq başqa işlə məşğul olmaq! Bu nə haldır?”

Çox kədərləndi. Köpəyin bu nankorluq, vəfasızlıq və duyğusuzluğu ona çox təsir etmişdi. Bir köpək də olsa etdiyi hərəkəti üzlü sayıb bağışlamağı düşünmədi. O qədər izzət, ehsan və lütf müqabilində köpəyin bir anda, üstəlik sümük parçası üçün onu unutması bağışlanacaq qəbildən deyildi. Qəzəblə:

“- Bu ədəbsizə yol verin!”,- dedi.

Qafil köpək bu hiddətin mənasını dərk etdiyi zaman iş işdən keçmiş, başqa çarə qalmamışdı. Hətta ətrafdakılar padşaha:

“- Sultanım, üstündəki ləl-cəvahirat, gümüş nə varsa çıxaraq, elə qovaq”,- dedikdə padşahın cavabı bu oldu:

“- Yox, qoy elə getsin”,- və əlavə etdi:

“- Elə getsin ki, ucsuz-bucaqsız səhralarda ac-susuz qalanda onlara baxaraq itirdiyi ehsan və lütlərin acısını yaşasın!..”

Allah-Təalanın qəzəbini ən çox cəlb edən xüsus da Uca Zatına qulluq üçün yaratdığı insanın, insan üçün yaratdığı fani varlıqlara könül verərək Ondən üz çevirməsidir. İnsanın Yaradıcısını, əsl sahibini və Rəzzaqını unudub başqa qapılardan kömək ummasından daha böyük bir nankorluq ola bilməz!..

Unutmamaq lazımdır ki, bütün insanlar Haqq-Təalanı inkar etsələr, Onun şəninə zərre qədər xələl gəlməz. Bunun əksinə, insanlar Allahın varlığına və birliyinə iman ilə şərəflənsə, yenə də Onun şəninə zərre qədər təsir etməz. Allahın bizim qulluğumuza ehtiyacı yoxdur. O, bütün ehtiyaclardan münezzəhdir. Nəticə olaraq da bəşəriyyətin imanı və ya inkarı Haqq-Təalaya deyil, yalnız özlərinə fayda və ya zərər verə bilər.

Bununla yanaşı Allah-Təala sonsuz mərhəməti nəticəsində yaratdığı insanların hidayətini və səadətini istəyir. Onların iman ilə şərəflənmələrini, beləliklə də ilahi mükafatlara layiq olmasını murad edir. Bu səbəblə Al-

lahdan başqa ilah olmadığı həqiqətinin qəbulu sayılan kəlməyi-tövhid Allah-Təalanın ən çox sevdiyi kəlmədir. Zira bu kəlmənin layiqincə idrak edilib, qəlbən təsdiq olunması:

* İnsanın günahlardan və bütün fani qapılardan üz çevirib yalnız Allahın dərgahına sığınması mənasına gəlir.

* Yuxu və xəyal mövqeyində olan batil ilahları rədd edib yeganə gerçək olan Allaha təslim olduğunu dilə gətirər.

* İnsanın gözündə və könlündə bütəşdirdiyi şeytani və nəfsani bütün bağları qoparıb ataraq yalnız Haqqa qulluqda dada biləcəyi həqiqi hürriyyətə qovuşması deməkdir.

Ona görədir ki, Allah-Təala əzaba layiq olan neçə-neçə insanı kəlməyi-tövhidə söyləyib onun istiqamətinə girmələri səbəbilə əfv və məğfirətinə məzhər etmişdir. Həzrət Peyğəmbər ﷺ də uzun illər zülm və işgəncələrinə məruz qaldığı müşrikləri kəlməyi-tövhidə söyləyərək uca hüzura üz sürtmələri xətrinə əfv etmiş, onları da mübarək əshabının arasına qəbul etmişdir.

Məsələn, Rəsulullahın əmisi **Həzrət Həmzə** ة-ı şəhid edən həbəşli Vəhşi kəlməyi-tövhidin həqiqətini idrak etdikdən sonra nail olduğu iman həyəcanı ilə ürəyindəki peşmançılıq iztirabını bir azcığ da olsa təsəlli etmək üçün peyğəmbərlik iddia edən Müseyləməni öldürmüşdü. Nəticədə qiymətədek gələcək möminlər tərəfindən **Həzrət Vəhşi** adıyla yad edilən mübarək bir səhabə olmuşdur.

Bu baxımdan ilahi əfv istəmək üçün təvəssül ediləcək ən gözəl vəsilə “Allahdan başqa ilah yoxdur” sözüdür. Bir çox tövbə və istiğfar duasında bu cümlə yer alır.

Necə ki, **Həzrət Yunus** ؑ-ın tövbəsində də tövhid ilə təvəssül etdiyi üçün ona cavab verilmişdir. Ayeyi-kərimələrdə buyrulur:

“**Zün-Nunu (balıq sahibi Yunisi) da xatırla! Bir zaman o (küfr etməkdə həddi aşmış ümmətinə qarşı) qəzəblənərək çıxıb getmiş və (Bizə xoş gəlməyən bu səbrsizliyinə görə) onu möhnətə düşər etməyəcəyimizi (gücümüz, yaxud hökmümüzün ona etməyəcəyini) güman etmişdi. Amma sonra**

İslam fitrəti üzrə və Allaha qulluq üçün yaradılan insanın haqq yolu qoyub, batil yollara düşməsinin başlıca səbəbləri nəfsə, şeytana və ya şeytanlaşmış insanlara tabe olaraq öz əliylə özünü cəhalət qaranlığına məhkum etməsidir. Bu xüsusda insanın aqlını və qəlbini pərdələyən də çox vaxt imtahan üçün qarşısına çıxarılan müxtəlif mənfəətlər olur.

qaranlıqlar içində (balığın qarnında; gecənin, yaxud dənizin zülmətində): “(Pərvərdigara!) Səndən başqa heç bir tanrı yoxdur. Sən paksan, müqəddəssən! Mən isə, həqiqətən, zalımlardan olmuşam (əmrinə qarşı çıxaraq özümə zülm eləmişəm)”, -deyib dua etmişdi. Biz onun (Yunisin) duasını qəbul buyurduq və (balığın qarnından çıxartmaqla) onu qəmdən qurtardıq. Biz möminlərə belə nicat veririk!” (əl-Ənbiya, 87-88)]

İmam Rəbbani həzrətləri buyurur:

“Kəlmeyi-tövhidin fəziləti qarşısında bütün bu dünya heç bir qiymət ifadə etmir. Kaş böyük bir okeana nisbətlə bir damla hökmündə ola biləydi. Ancaq bu kəlmeyi-tayyibənin qiymət və əzəməti onu söyləyənin mənəvi dərəcəsi nisbətindədir. Söyləyənin dərəcəsi nə qədər yüksək olarsa, bu kəlmənin əzəməti də o qədər təəlli edər...”²

[Kəlmeyi-tövhidin Haqq qatındakı qiymətini və ilahi əfvi cəlb etmə xüsusiyyətindəki müstəsna təsirini bu hədisi-şərif nə gözəl ifadə edir:

Səhabədən **Şəddad bin Övs** رضي الله عنه buyurur:

Həzrət Peyğəmbər ﷺ yanında olduğumuz bir vaxt:

“– Aranızda yad bir adam varmı?”, - deyər soruşdu. Buradakı “yad” sözü ilə əhli-kitabı qəsd etmişdi. Biz də:

“– Xeyr, yoxdur, ya Rəsulallah!”, - dedik.

Bunun üzərinə Allah Rəsulu ﷺ qapıların bağlanmasını əmr edərək:

“– Əllərinizi qaldırın və: *Lə iləhə illəllah* deyin!”, - buyurdu.

Şəddad bin Övs رضي الله عنه bu zikr məclisinin davamını belə nəql edir:

“– Əllərimizi qaldırıb bir müddət söylənilməyi kimi zikr etdik. Sonra Allah Rəsulu ﷺ əllərini saldı və belə dua etdi:

“– Allahım, *Sənə həmd olsun! Rəbbim, mənə “bu cümlə” ilə göndərdin. Onu (söyləməyi və lüzumunu yerinə yetirməyi) mənə əmr etdin. Bunun müqabilində mənə cənnəti vəd etdin. Sən vədindən əsla dönməzsən!”*

Daha sonra Allah Rəsulu ﷺ əshabına belə buyurdu:

“– Müjdələr olsun sizə! *Şübhə yoxdur ki, Allah sizi bağışladı*”. (Əhməd bin Hənbəl, Müsnəd, IV, 124)

Kəlmeyi-tövhidin Allah qatındakı yüksək qiymətini bu hadisə də nə gözəl ifadə edir:

Allah tərəfindən böyük imkanlara nail olan **Həzrət Süleyman** عليه السلام cinlər, insanlar və quşlardan ibarət möhtəşəm ordusuyla bir bölgədən keçirdi. Orada bir qarışqa vadisi vardı. Qarışqaların başçısı **Həzrət Süleyman** və ordusunu görüb:

“– Ey qarışqalar! Yuvalarınıza girin, Süleyman və ordusu fərqində olmadan sizi əzməsin! Həzrət Süleymanın səltənəti çox böyükdür, tapdaq altında qalarsınız! Yuvalarınıza çekilin!” dedi.³

Allahın lütfüylə heyvanların da dilini bilən Həzrət Süleyman عليه السلام bu sözləri eşitdi və belə dedi:

“– Xeyr, mənim səltənətim keçicidir! Bir **kəlmeyi-tövhidin** gətirəcəyi səadət və səltənət isə əbədidir!..”

Necə ki, bir hədisi-şərifdə də:

“*Kim son nəfəsində (xalis qəlblə) kəlmeyi-tövhidə söyləyərsə, cənnətə girər...*” buyurulmuşdur. (Hakim, Müstədrək, I, 503)

Bu nəbəvi müjdəyə nail olub əbədi səadət və səltənətə yüksələ bilmək üçün ömür boyu kəlmeyi-tövhidin məzmunu çərçivəsində yaşamağa cəhd göstərmək şərtidir. Yəni qul Allahdan qeyri zahiri və batini bütün ilahları rədd edib könlünü Allah inancıyla doldurar və son anına qədər bu minval üzrə bir həyat yaşayarsa, imanla can verib cənnətə

nail olacağına ümid edilir. İstisnalar xaric, bu həqiqətin əksinə həyat yaşayan kimsənin son nəfəsdə “Lə iləhə illəllah” deyə bilməsi çox çətinidir. Çünki başqa bir hədisi-şərifdə də:

“Necə yaşasanız elə ölərsiniz, necə ölsəniz o şəkildə həşr olunarsınız”,- buyurulmuşdur. (Münavi, Feyzul-Qadir, V, 663)

Übeydullah Əhrar həzrətləri nəql edir ki:

“Mübarək bir şəxs Nəqşbənd həzrətlərini vəfatından sonra yuxusunda görüb ondan:

“- Əbədi qurtuluşumuz üçün nə edək?”,- deyə soruşur. Xacə həzrətləri bu cavabı verir:

“- Son nəfəsdə nə ilə məşğul olmaq lazımdırsa, onunla məşğul olun!”. Yəni necə ki, son nəfəsdə tamamilə Haqq-Təalanı düşünməlisiniz, həyatınız boyunca da o cür ayıq olun.⁴

Ona görə də ömür boyu son nəfəsi iman ilə verə bilməyə hazırlıq görməliyik. Əks təqdirdə, yəni tövhid çərçivəsində qulluq həyatı yaşamadan, sadəcə kəlmeyi-tövhidə söyləməklə xilas olacağını düşünmək boş bir xəyaldır.

Necə ki, tabiun nəslinin böyük alimlərindən İmam Zöhridən Rəsulullahın *“Kim «Lə iləhə illəllah» deyərsə cənnətə girər”* hədisi-şərifə haqqında sual verilmişdi. İmam:

“- Bu hökm, İslamın ilk günlərində, fərzlərin, əmr və qadağaların nüzulundan əvvələ aiddir”,- buyurdu. (Tirmizi, İman, 17/2638)

Yəni din kamala çatdıqdan sonra Kitab və Sünnənin bütün hökmlərinə riayət edilib tövhidə uyğun bir həyat yaşanması zəruridir. Necə ki, Haqq-Təala:

“İnsanlar yalnız: “İman gətirdik!” – demələri ilə onlardan əl çəkilib imtahan olunmayacaqlarını mı sanırlar?” (əl-Ənkəbut, 2) ayəsi ilə sırf sözdən ibarət və həyata tətbiq edilməyən bir kəlmeyi-tövhidin təkbaşına əbədi qurtuluşu təmin edə bilməyəcəyini bəyan buyurmuşdur.

Digər tərəfdən bu ayeyi-kərimənin imanları səbəbiylə müxtəlif zülm və işgəncələrə məruz qalan bəzi səhabələr haqqında nazil olduğu rəvayət edilir. Bu rəvayət də həqiqi imanın bəzi qurbanlar istədiyini açıqca ortaya qoymaqladır. Bunun üçün də Haqq-

Təala Qurani-Kərimində imanlarını qurtarmaq üçün canlarını fəda edən fironun sehrbazlarından, imanlarından dönmədikləri üçün xəndəklərə atılıb yandırılan Əshabi-Uxdüddan, tövhidi müdafiə uğrunda daşlanaraq şəhid edilən Həbib Nəccarda bəhs edir.

Eyni zamanda İmam Rəbbani həzrətlərinin də ifadə buyurduğu kəlməyi-tövhidin ilahi mizandakı qiymət və əzəməti, onu söyləyənin mənəvi dərəcəsi nisbətində olacaqdır. Bu baxımdan könlü kəlmeyi-tövhidin mənə və həqiqətində dərinləşdirmək lazımdır. Necə ki, nəbəvi tərbiyə altında mənən səviyyə qət edən səhabələrdən Abdullah ibn Məsud t: *“Biz boğazımızdan keçən loğmaların zikrlərini eşidəcək hala gəlmişdik!”*, - buyurmuşdur. ^{5]}

İmam Rəbbani həzrətləri buyurur:

“«Lə iləhə illəllah» zikrindən məqsəd afaqi və ənfusi, yəni ətrafdakı və daxilimizdəki batil ilahları yox etməkdir. Afaqi ilahlar Lat və Uzza kimi kafirlərin batil ilahlarıdır. Ənfusi ilahlar isə nəfsə aid arzulardır. Necə ki, Haqq-Təala “Nəfsini özünə tanıdığını gördünmü?” (əl-Casiyə, 23) buyurur. Şəriətin insanları mükəlləf tutduğu və qəlbən təsdiq etməkdən

*ibarət olan "iman" üçün afaqi ilahların yox edilməsi kifayətdir. Ənfusi batil ilahların yox edilə bilməsi üçünsə nəfsi-əmmarənin təzkiyə edilməsi lazımdır. Əhlullahın yoluna girməyin məqsədi və nəticəsi də budur. Həqiqi imana nail olmaq bu hər iki növ batil ilahları yox etməyə bağlıdır..."*⁶

[Kəlmeyi-tövhid zikri "Lə iləhə" ilə, yəni bütün batil ilahların rədd edilməsiylə başlayır. Ətraf mühitdəki bütələr və batil ilahlar aşkardır. İmanın şəri cəhətdən sabit olması üçün kafir, müşrik və ya bütperəstlərin batil ilahlarını rədd edib, bir olan Allaha inanmaq kifayətdir. Fəqət bu, tövhidin həqiqətinə nail olmağa nisbətə bəlkə də işin ən asan tərəfidir. Əsas çətinlik və mühüm olan isə daxili aləmdəki bütələri devirib yalnız Allaha təslim ola bilməkdir.

Rəsulullah ﷺ-in ağır səfər olan Təbukdan qayıdarkən əshabına "...İndi kiçik cihaddan ən böyük cihada, yəni bəndənin nəfsinə qarşı olan cihadına gəldiniz" buyurmasının mənə və hikməti də budur. Nəticə etibarilə nəfsi təzkiyə edərək daxili aləmi batini bütələrdən də təmizləmək çox çətin, lakin lüzumlu bir vəzifədir.

Ayeyi-kərimədə buyurulur:

"(Günahlardan) təmizlənən kimsə isə nicat tapacaqdır. O kimsə ki, Rəbbinin adını zikr edib namaz qılar!" (əl-Əla, 14-15)

İbn Abbas ؓ bu ayədə keçən **"təzəkkə / təmizlənən"** sözünü "İnsanın Lə iləhə

illəllah deməsidir" olaraq təsfir edir.⁸ Çünki təzkiyədə ilk addım qəlbin küfr və şirkdən təmzilənməsidir.

Elə isə qulun daxilindən təmizləməli olduğu bütələr nələrdir?

* Bunlar bəzən qula Allahın əmrini ifadan daha əhəmiyyətli gələn nəfsani arzulardır.

* Bəzən Allah üçün tərk edilə bilməyən fani mənfəətlərdir. Dünya ilə axirət qarşılaşdıqda dünyanı tərcih etməkdir.

* Bəzən qulu Rəbbindən uzaqlaşdıran bir vəzifədir.

* Bəzən Allahı unutturan şan-şöhrət və sərvətdir.

* Bəzən də qarşı cinsə duyulan şəhvani hissələrdir.

Haqq-Təala ilahi imtahan sirrinə görə həramlara və günahlara güclü cazibə vermişdir. Bunların cazibəsindən nəfsi qoruya bilmək böyük bir iman istəyir.

Necə ki, məkkəli müşriklər də Həzrət Peyğəmbərin yanına gələrək sitayiş etdikləri bütələriylə mübarizədən imtina etməsi üçün bu təklifləri etdilər:

"- Zəngin olmaq istəyirsənsə, sənə istədiyini qədər mal verək! Rəislik arzusundasansa, səni özümüzə başçı təyin edək! Əsil-nəcabətli bir qadınla evlənmək fikrindəsənsə, sənə Qüreyşin ən gözəl qadınlarından hansını istəsən verərik! Nə istəsən etməyə hazırıq. Yetər ki, gəl bu iddiandan vaz keç!"

Allah Rəsulu ﷺ isə o bütperəstlərə bu cavabı verdi:

“- Bəhs etdiyiniz şeylərin heç biri məni maraqlandırmır! Mən sizə gətirdiyim şeylərlə nə mallarınızı istəmək, nə aranızda şan-şöhrət qazanmaq, nə də başınıza rəhbər olmaq üçün gəlmişəm. Lakin Allah məni sizə bir peyğəmbər olaraq göndərdi və mənə kitab endirdi. Sizin (qəbul edənləriniz) üçün (cənnətlə) müjdələyici, (qəbul etməyənləriniz üçün də cəhənnəmlə) qorxudan bir carçı olmamı mənə əmr etdi. Rəbbimin mənə verdiyi risalat vəzifələrini sizə təbliğ etdim və sizə nəsihət etdim! Sizə gətirdiyim dini qəbul etsəniz, o, dünyada və axirətdə nəsib və azuqəniz olar! Əgər onu qəbul etməz, rədd etsəniz, mənim edəcəyim Uca Allah mənimlə sizin aranızda hökmünü verənə qədər Allahın əmrini yerinə yetirmək üzrə, bütün çətinliklərə səbr etməkdir.”

Şübhəsiz ki, zahiri bütləri rədd etmək qədər nəfsləri batini bütlərdən də təmizləmək vəzifəsiylə göndərilmiş olan Həzrət Peyğəmbərimizə edilən bu kimi təkliflər Ona zərər qədər təsir edə bilmədi. Lakin insanlıq tarixi dünyanın nəfslərə səslənib onları özünə çağırması və axirəti unutturub fani həvəsləri oyatması qarşısında əriyən neçə-neçə cılız iradələr və saysız aldanışlarla doludur. Necə ki, bir hədisi-şərifdə belə buyrulur:

“...Mən sizin (bundan sonra) Allaha şərik qoşacağınızdan qorxmuram. Amma dünya ehtirasına qapılıb bir-birinizlə didişməyinizdən qorxuram”. (Buxari, Məğazi, 17; Müslim, Fəzail, 31)

Xülasə, insanın Rəbbini unudub ən çox qulluq etdiyi batil ilah öz nəfsidir. Allahın əmrini ifa etməyə mane olan nəfsi qərarlarıdır. İlahi həqiqətlərə zidd olan “mənə görə”lərdir. İslamın hökmlərinə uymayan “məncə”ləridir. İbadətləri sırf Allahın əmri olduğu üçün deyil, fanilərin gözüne girmək və ya gözündən düşməmək kimi bayağı və dünyəvi niyyətlərə bulaşdıraraq ifa etməsidir.

Necə ki, ayeyi-kərimədə belə buyrulur:

“Nəfsini özünə tanrı edənı gördünmü? Onun vəkili (zamini) sənmi olacaqsan?” (əl-Furqan, 43)

İnsanın Rəbbini unudub ən çox qulluq etdiyi batil ilah öz nəfsidir. Allahın əmrini ifa etməyə mane olan nəfsi qərarlarıdır. İlahi həqiqətlərə zidd olan “mənə görə”lərdir. İslamın hökmlərinə uymayan “məncə”ləridir. İbadətləri sırf Allahın əmri olduğu üçün deyil, fanilərin gözüne girmək və ya gözündən düşməmək kimi bayağı və dünyəvi niyyətlərə bulaşdıraraq ifa etməsidir.

Bir hədisi-şərifdə də belə buyrulur:

“Allaha görə mavi səma altında ibadət edilən saxta ilahlar arasında ardınca düşülən nəfsdən daha ağırı və daha pisi yoxdur”. (Heysemî, I, 188)

Bu baxımdan, mənəvi tərbiyə ilə nəfsin təzkiyə edilib mənfiliklərdən təmizlənməsi son dərəcə vacib bir vəzifədir. Çünki kəlmeyi-tövhidin həqiqətinə ancaq bu sayədə nail olmaq mümkündür.]

Allah-Təala hər birimizi gerçək mənada kəlmeyi-tövhidı zıkr edə bilməyə müvəffəq etsin. Tövhidin hikmət və həqiqətlərinə vaqif ola bilməyi, bütün hal və davranışlarımızla tövhid ölçüləri içində yaşayıb yenə tövhidin könül hüzuruyla son nəfəsimizi verə bilməyi hamımıza nəsib və müyəssər etsin.

Amin!..

1. İmam Rəbbani, Məktubat, II, 591-594, № 37.
2. İmam Rəbbani, Məktubat, II, 591-594, № 37.
3. Bax. ən-Nəml, 17-18.
4. Rəşahat, s. 130.
5. Bax. Buxari, Mənaqib, 25.
6. Maarifi Lədünniyyə, s. 69, 24-cü Bölüm.
7. Bax. Beyhəqi, əz-Zühdül-Kəbir, s. 198/374; Süyuti, Cami, II, 73/6107.
8. Qurtubi, əl-Cami, XX, 22.
9. İbn İshaq, Sirət, s. 179; İbn Hişam, I, 295-296; İbn Kəsir, əl-Bidayə, III, 99-100.

BİR AYƏ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
النَّبِيُّ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنفُسِهِمْ وَأَزْوَاجُهُ أُمَّهَاتُهُمْ وَأُولُو الْأَرْحَامِ بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ إِلَّا أَنْ تَفْعَلُوا إِلَىٰ أَوْلِيَائِكُمْ مَعْرُوفًا كَانَ ذَلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا

"Peyğəmbər möminlərə onların özlərindən daha yaxındır. Onun xanımları (möminlərin) analarıdır. Qohumlar (bir-birinə vərəsə olmaq baxımından) Allahın Kitabında möminlərdən və mühacirlərdən daha yaxındırlar. Amma (qohum olmayan) dostlarınıza (vəsiyyətlə) bir yaxşılıq edə (bir irs qoya) bilərsiniz. Bu (hökm) kitabda yazılmışdır". (Əhzab, 36)

Həzrət Peyğəmbər ilə möminlər arasında yaxınlıq sevgi, bağlılıq, itaət daha çox duyğu baxımından yaxınlıqdır. Ailə fərdlərinin bir-birlərinə digər möminlərə nisbətən daha yaxın olmaları isə hüquqi mahiyyət kəsb edir: vərəsəlik, nəfəqə kimi mövzularda özünü göstərən "haqq və borc məsuliyyəti baxımından öncəliyə" malikdir. Həzrət Peyğəmbərin xüsusiyyətlərindən biri də bu ayədən başa düşülür: O möminlərə onların özlərindən daha yaxındır. Burada keçən "özlərindən" ifadəsi iki şəkildə başa düşülür. Birincisi hər bir möminin özündən, ikincisi isə bir möminin digər hər hansı bir möminə yaxınlığından.

Rəsulullah (s.ə.s.) bu yaxınlığın hissi və hüquqi cəhətlərini bəzi hədislərdə də açıqca belə ifadə etmişdir. *"Elə bir mömin yoxdur ki, mən ona dünyada və axirətdə insanların ən yaxını olmayım"*.

Qurani-Kərimdə və Peyğəmbərin (s.ə.s.) sünnəsində peyğəmbər sevgisinin bu qədər vurğulanmasının bir çox səbəbləri vardır: Onu Allah (c.c.) sevdiyinə görə, Ona "həbibullah" (Allahın sevgilisi) deyilmişdir. Möminlər Allah sevgisinə nail olmaq üçün onun yolundan getmək məcburiyyətindədirlər. Onun şəkli, surəti, xarici görünüşü ilə yanaşı, əxlaqi keyfiyyətləri misilsiz bir gözəlliyə və mükəmməlliyə malikdir. Məhz bu keyfiyyətləri ilə Allahın Ona bəxş etdiyi şəfaət səlahiyyəti ilə axirət günündə ümmətinin bağışlanmasına vasitəçi olacaq. Belə bir xüsusiyyətə malik bir şəxsiyyəti hər kəsdən və hər şeydən çox sevməyən bir insanın elm, irfan və imanının naqis olduğunda şübhə yoxdur. Rəsulullahın (s.ə.s.) zövcələri möminlərin də anaları hesab edilmişdir. Əhzab surəsinin 53-cü ayəsində onun xanımları ilə evlənmənin haram olduğu buyurulmuşdur. Peyğəmbər xanımlarının analıq vəsfləri hüquq və haram-halal hökmləri baxımından analıq statusundan əlavə, bu dərəcədəki bir ehtiram və mötəbərliyi ifadə edir.

Peyğəmbərin xanımları və ailəsinə qarşı hər bir mömin lazımı sevgi və ehtiramı göstərməli və unudulmamalıdır ki, İslamın gözəlliklərinin bir mədəniyyət kimi formalaşması və bizlərə miras olaraq gəlib çıxması məhz başda onun ailəsinin və yaxınlarının sayəsində mümkün olmuşdur.

BİR HƏDİS

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ يَوْمَ عَرَفَةَ وَهُوَ عَلَى نَاقَتِهِ الْقَصْوَاءِ يَخْطُبُ، فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ مَا إِنْ أَخَذْتُمْ بِهِ لَنْ تَضِلُّوا: كِتَابَ اللَّهِ، وَعِترتي أَهْلَ بَيْتِي

Cabir ibn Abdullahdan (r.a) rəvayət olunduğuna görə, o, belə demişdir: “Rəsulullahı (s.ə.s) həcdə Ərəfə günü Qasva adlı dəvəsinin üzərində xütbə verərkən gördüm. Onun (s.ə.s) belə dediyini eşitdim: “*Ey insanlar! Sizin üçün iki şey qoyub (gedirəm). Əgər onlara tabe olsanız əsla yolunuzu azmazsınız: Allahın kitabı və yaxınlarım olan əhli beytim*” (Tirmizi, Mənaqib, 32; İbn Macə, Mənasik, 17).

Allah Rəsulu (s.ə.s) bu hədisi-şərifdə Quranın insanlar üçün aldanmayan və aldatmayan bir rəhbər olduğunu bildirmişdir. O, Qurani-Kərim kimi bənzərsiz bir rəhbərdən məhrum olan bir cəmiyyətin qaranlıqlar içində çapalayan və hara gedəcəyini də bilməyən zavallı bir kütlədən ibarət olduğunu bildirmişdir. Rəsulullah (s.ə.s) Allahın bu rəhbərsiz kütləyə rəhmi gəldiyini və gedəcəkləri yolu aydınlatmaq üçün onlara bir işıq qaynağı olan Quranı göndərdiyini, onun işığı ilə gedənlərin əsas hədəfə rahatlıqla çatacaqlarını xatırlatmaqdadır. Bir hədisi-şərifdə Allah Rəsulu (s.ə.s) Quranı Allahın ipi olaraq tərif etmişdir. Allah Rəsulu (s.ə.s) buyurur: “*O, Allahın ipidir. Ona yapışan doğru yolu tapar. Onu buraxan da yoldan azar*” (Müslim, Fezail, 37).

Hədisi-şərifin vurğuladığı ikinci əsas nöqtə Əhli-beytə bağlılıqdır. Allah Rəsulu (s.ə.s) bu və buna bənzər bir neçə hədisi-şəriflərində əhli-beytinə hörmət edilməsini istəmişdir. Ailə mənasına gələn əhli-beyt məfhumu haqqında alimlər arasında fərqli fikirlər vardır. Bəzi alimlərə görə, əhli-beyt deyərkən bundan Hz. Əli, (r.a) Hz. Fatimə (r.a), Hz. Həsən (r.a) və Hz. Hüseyin (r.a) qəsd olunur. Bunlara əhli-əba da deyilmişdir. Digər alimlərə görə isə əhli-beytdən məqsəd Rəsulullahın (s.ə.s) zövcələri, qızı Fatimə (r.a), nəvələri Hz. Həsən (r.a) və Hz. Hüseyin (r.a), əmisi Hz. Abbas (r.a) və əmioğulları Hz. Əli (r.a), Aqil (r.a) və Cəfərin (r.a) ailələridir. Hər iki tərəfin əhli-beyt məfhumu haqqında əsaslandıqları bir çox rəvayətlər vardır.

Allah Rəsulu özündən sonra Qurana və əhli-beytə hörmətlə yanaşıb, onların izi ilə gedənlərin axirət yolçuluğunda hər hansı bir maneəyə rast gəlməyəcəklərini və onların rəhbərliyindən ayrılanların da yollarını azacaqlarını bildirmişdir. Əhli-beyt bu ümmətə Rəsulullahın (s.ə.s) əmanətidir. Onları sevmək, dəyər vermək, hörmət göstərmək hər bir möminin borcudur. Allah və Rəsulun (s.ə.s) bu ümmətə əmanət olaraq verdiyi bu iki rəhbəri baş tacı edib həyatın hər sahəsində daim öndər kimi qəbul etmək və onların izi ilə addımlamaq ən etibarlı həyat yolu olacaqdır. Allahım! Quranı həyatımızın rəhbəri, Rəsulullah (s.ə.s) və əhli-beytini də həyat yolçuluğumuzun öndəri et! Amin!

AXİRƏTİN İLK MƏNZİLİ QƏBİR!!!

İlahi iradənin bənzərsiz əsəri olan insan övladı yaranış və qulluq həqiqətlərinin idrakı və onları həyata keçirən, yolunda addımlayan bir yolçuya bənzəyir. Maddi və mənəvi bütövlüyünü ilahi iradənin qanunları ahənginə uyğunlaşdıraraq izlənən yolun səadət yolu olacağı şübhəsizdir. Lakin yalnız dünya həyatını əsasa götürərək cəhalət və rəzalet girdabında yaşanan həyatda əbədi uğursuzluğa zəmin yaradan bir yanlışlıqdır. İnsanlar bu yanlışlıqdan qorunmaq üçün sonsuz rəhmət sahibi olan uca Rəbbimiz, elçiləri vasitəsilə onları maarifləndirərək əbədi qurtuluş sərmayəsi olacaq itaət, ibadət, əməli-saleh işlər, sədəqə, infaq və. s. bu kimi əməlləri çoxaltmağa təşviq etməsi son nəticədə, ilahi hüsurda insana verilən dəyərin nə qədər uca olduğunu göstərir. Bu əməllərin əbədi axirət həyatının ilk məkanı olan qəbir evində, insana bəxş edəcəyi rahatlıq isə ölçüyə

gəlməz dərəcədə diqqətə layiqdir. Əbu Hürayrədən Rəsulullahın bu həqiqəti belə açıqladığı rəvayət olunur:

“Canım əlində olana and olsun ki, meyit (basdırıldıqdan sonra) çıxıb gəldiyiniz zaman ayaq səslərinizi mütləq eşidir. Əgər mömindirsə, namaz onun baş tərəfində, zəkat sağında, oruc solunda, xeyirxahlıqları, insanlara etdiyi yaxşılıqları isə ayaq tərəfində dayanır. Ona baş tərəfindən girmək istədikdə namaz-mən tərəfdən giriş yoxdur – deyir. Sağ tərəfindən girmək istədikdə zəkatı -mən tərəfindən giriş yoxdur – deyir. Sol tərəfindən girmək istədikdə oruc-mən tərəfindən giriş yoxdur – deyir. Ayaq tərəfindən ona daxil olmaq istədikdə isə xeyirxah əməlləri mən tərəfdən giriş yoxdur – deyir.

Bu zaman ona otur deyər əmr olunur və o da oturur. Sonra ondan soruşurlar:

-Sizə göndərilən bu kişi haqqında sözün nədir?

-Şəhadət verirəm ki, o, Allahın elçisidir. Biz Rəbbimizin yanından dəlillər gətirdi. Biz də onu təsdiqlədik və onun ardıcılıqları olduq.

-Düz dedin. Bu halınla həyata gəldin, bu halınla öldün, inşallah bu halınla da dirildiləcəksən!

Sonra qəbir gözü görəcək uzunluqda genişləndirilir. Bu da Allah-Təalanın: **“Allah iman gətirənləri dünyada da, axirətdə də möhkəm bir sözlə (kəlməyi-şəhadətlə) sabitqədəm edər. Allah zalımları (haqq yoldan) sapdırar. Allah istədiyini edər!”** demişdir (İbrahim /27).

Sonra onun üçün cəhənnəmə doğru bir qapı açılması əmr olunur, qapı açılır və ona deyilir:

- Bu, Allaha üsyan edəcəyin təqdirdə sənin üçün hazırlanmış yer idi. Bu vəziyyətdə onun

sevincinin hədd-hüdudu olmur. Sonra onun üçün cənnətə doğru bir qapı açılması əmir olunur, qapı açılır və ona deyilir:

- Bura sənin yerindir. Gör Allah sənin üçün nə hazırlamışdır. Sonra onun ruhu ağaca bağlanmış quşun nəfəsinə çevrilir.

Kafirlərə gəlincə ona nə baş tərəfdən, nə də ayaq tərəfindən yaxınlaşdıqda heç bir maneə olmur. Qorxu və vahimə içində oturur və ondan soruşurlar:

-Sizə göndərilən kişi haqqın da sözün nədir, nə kimi şahadət verə bilərsən? Bu zaman onun adını tapıb deyə bilmir. Ona Allahın elçisi Muhamməd (s.ə.s) deyər xatırlatdıqdan sonra belə cavab verir:

-İnsanların onun barəsində müəyyən sözlər söylədiyini eşitdim, mən də onlar deyini təkrarladım.

-Düz dedin. Bu halınla həyata gəldin, bu halınla da öldün bu halınla da inşallah diriləcəksən!

Sonra qəbri qabırğaları sınağa qədər darısqallaşdırılır. Bu da Allah Təalanın: **“Hər kəs Mənim öyüd-nəsihətimdən (Qurandan) üz döndərsə, güzəranı daralar (yaxud qəbir evində şiddətli əzaba düşər olar) və Biz qiyamət günü onu məhşərə kor olaraq gətirərik!”** (Taha, 124) –demişdir. Sonra onun üçün cənnətə doğru bir qapı açılması əmr olunur, qapı açılır və ona deyilir:

- Bu, Allah itaət edəcəyin təqdirdə sənin üçün hazırlanmış yer idi. Həsrət və fəlakətin hədd-hüdudu olmur. Sonra onun üçün cəhənnəmə doğru bir qapı açılması əmr olunur, qapı açılır və ona deyilir: Bura sənin yerindi, gör Allah sənin üçün nə hazırlamışdır. Bu vəziyyətdə düşmək belə insan övladına inanılmaz bir ağırlıq gətirir (Muhamməd bin Hibban).

İlahi rəhmətin aləmləri bürüyən şəffaf damlaları, şəh dənələri kimi onlara həssas olan qəlbləri daima bürümüş və bürüməkdə də davam etməkdədir. Rəbbimizin İslam ümmətinə bəxş etdiyi könül ərlərinin, insanlığın əbədi xilas naminə söylədikləri kəlamların mayası bu rəhmətin damlalarında yuyulduğundan, bəs-

ləndiklərindən qəlblərə təsir baxımından qiyamətdə öz diriliyini saxlayacaq bütövlükdədir. Söylədiklərimizin canlı timsalı olan böyük İslam alimi İmam Cəfəri Sadiqin bu açıqlaması həqiqətən də insanı dərinədən düşünməyə dəvət edir.

“Ey adəm oğlu, öz qədir və qiymətini Allahın bildirdiyi şəkildə bil ki, Allah sən qiyamətinin cənnətdən aşağı bir şey olmasına razı deyildir. Diqqət etmək lazımdır ki, satın alan Allah, satın alınan qul, qiyamətdə cənnətdədir. Cənnət tələbində nəfsini fəda edənə cənnət vardır. Bu cihada cihadı-əsgər deyilir. Qəlbini və ruhunu Allaha tələb edərək fəda edən isə cənnətin sahibinə qovuşur. Buna nail olmaq üçün çalışmağa cihadı-əkber (yəni böyük cihad) deyilir. Əxlaqı pisdən yaxşıya doğru tərəqqi etdirmək və qəlbi təmizləmək zahiri düşmənlərlə savaşımaqdan daha çətindir”.

“Allah möminlərdən canlarını və mallarını cənnət qarşılığında satın aldı” (Tövbə/111) ayəsinin təfsirində belə buyrulur:

"Şeytan Allah-Təalaya bu ayə ilə bağlı bunları söyləyir:

-Şəriətdə əgər müştəri qüsurlu bir mal alarsa, onları qaytarması lazımdır. Sən onların nəfslərini və mallarını satın aldın, onların nəfsləri də, malları da qüsurlu şeylərdir. Onları o halı ilə mənə təhkim et. Allah şeytana belə cavab verir:

-Sən mənim şəriətimi bilməzsən, ədalətimi anlamazsan, fərzimi də təqdir edə bilməzsən.

Şeytan bu şəkildə çarəsiz vəziyyətdə uzaqlaşdırılır".

Bu mənaların insana verəcəyi dərs necə də möhtəşəmdir. Qulunun bütün ayıblarına qüsurlarına rəzələtinə insafsızlığına və sadalanması çox vaxt aparacaq qədər çatışmamazlıqlarına rəğmən seçən, onu təmizləyən, onu əziz edən, qəbir evini cənnət bağçası edən, əbədi yaşayış məkanını cənnət edən ən əsas qulunu mübarək camalının nuruna bürüyən Rəbbimizə şükürlər və həmd-sənalar olsun...

KÖŞKÜNÜ SATAN MÜDRİK

Oxumağa heç nə tapmayıb “Ferrarisini Satan Bilge” adlı kitabı oxudum. Sözügedən kitab 2006-cı ildə Türkiyədə ən çox satılan kitabların başında gəlir. Kitabın ana mövzusu dünyanı tərk etmək və ona könül verməməklə bağlıdır. Ferrarisini satan müdrik-bilgə əlli yaşlarında çox varlı və məşhur bir vəkildir. Keçirdiyi infarkt xəstəliyindən sonra var-dövlətini, ferrarisini sataraq bütün pulunu banka qoyur. Pulunun aylıq faizi ilə dolanmağa başlayır və Hindistana gedib buddistlərdən müdrikliyin sirlərini öyrənməyə başlayır.

Varlı vəkil Hindistanda öyrəndiyi müdrikliyin sirlərini çay vasitəsilə izah edir: O, dostunun stəkanına çay tökür. Stəkan dolub daşmağa başlasa da, müdrik vəkil çay tökməyə davam edir. Yerdəki xalçalar islanmağa başladıqda dostu: “Kifayətdir, stəkan doldu, bundan artığı sığmaz, əl saxla”, deyir. Müdrik vəkil: “Bilirəm, amma sən də bu stəkan kimisən. Ehtiraslarınla, fikir və zövqlərinlə dolusan. Daxilindəki stəkanı boşaltmadan yeni heç nə ilə dola bilməzsən”,- cavabını verir.

Kitabın məğzi budur. Əslindən və özündən uzaqlaşmış milyonlarla insanın oxudu-

ğu və müdrikliyindən nümunə götürdüyü qəhrəman budur. Əslində kitabın adı hər şeyi açıq şəkildə ortaya qoyur: “Ferrarisini satan bilge”... Vəqf edən, hədiyyə edən deyil.

İmanın ilk şərti olan lə iləhə illəllah cümləsindəki “lə” (xeyr) sözü süpürgə kimi qəlb evinə doldurulmuş ehtirasları, arzu və bütələri süpürür. Sonda “illəllah” deyərək qəlbə yeni bir şey yerləşdirilir. Format atılacağı zaman kompüterdəki viruslu fayllar silinir, sonra yeniləri yüklənir. Yeni evə köçərkən əvvəlcə təmizlik, sonra yerləşmə başlayır. Lə iləhə illəllahdakı boşaltma və doldurmadan (təsfiyə və təhliyə) xəbəri olmayan, kökündən və mədəni irsindən uzaq insanlar Robin S. Sharmanın kitabını ağzının suyunu axıdaraq oxuyurlar.

*Sür çıxar əğyarı dildən, ta təcəlli edə Haqq,
Padişah girməz saraya xanə məmur ol-
madan.*

Könül sarayından Allahdan başqa nə varsa hamısını çıxart. Çünki sarayda abadlıq olmadan padşah təşrif buyurmaz”.

Robin S. Sharma xoşbəxt və firavan yaşamaq üçün tövsiyələrində belə deyir: “Hər gün riayət ediləcək çox qiymətli dörd xüsus var: Səhər erkən qalx, meditasiya ilə məşğul

ol, ibadət et və ən az 30 dəqiqə sənə hüzur və ilham verən bir kitab oxu!”.

Müəllif erkən qalx deyir, amma erkən qalxdıqdan sonra nə ediləcəyini, ibadətin nə olduğunu və oxunacaq hüzur verən kitabın adını verə bilmir. Ey təhəccüddən, sübh namazından, rəbitədən, saleh əməldən və Qurandan bixəbər insanlar, bu dörd tövsiyə xoşunuza gəldi, sizdə maraq oyatdı və qələmlə altından xətt çəkdiniz, eləmi?

“Subbuhun, quddusun rabbunə və rabbul-mələikəti və-ruh” deyənə bütün sürüsünü verən İbrahim peyğəmbərdən xəbərin olmasın, amma ferrarisini satıb pulu ilə dolanan bir adama müdrik deyərək sözlərini və nəsihətlərini oxu!

30.08.2013 tarixli “Bugün” qəzetində Əlif Qorxmazel adlı yazar “ürəyimizi qoruyaq, lazım olar” başlıqlı bir məqalə yazmışdı. Qəzet oxumaq insanlardakı dinə-imana yadlaşmanı, yəni köksüzlüyü göstərmək baxımından çox mühümdür. Yazısında eynilə belə deyir: “Çinli həkimlərin araşdırmalarına görə ürəyin sağlam olması üçün ən yaxşı metod gün ərzində qısamüddətli yatmaqdır. Araşdırmalar göstərir ki, gündə yarım saat yatan insanın infarkt keçirmə nisbəti yatmayanlara görə yüzdə otuz faiz daha azdır... Siesta müdriklik nişanəsidir”.

Müsəlman torpaqlarda doğulmuş və adını Quran əlifbasının ilk hərfindən alan yazarımıza yaraşan ifadə günorta yuxusu mənasına gələn italyanca “siesta” sözündən çox Hz. Peyğəmbərin əməli olan “qaylulə” kəlməsi idi. 1500 il əvvəl bu müdrikliyi həyata keçirən Hz. Peyğəmbərə ehtiram və tərif sözləri ilə yazısını şərəfləndirməli idi. Qaylulədən xəbərsiz olarkən siestanı bilmək 24 saatlıq qəflət yuxusunda olmağın əlamətidir. Siesta (qaylulə) haqqında müsəlman həkimlər tərəfindən qələmə alınan minlərlə məqalə olduğu halda qaynaq da göstərmədən Çinli həkimlərin araşdırma nəticələrindən söz açmaq da başqa bir aşağılıq kompleksinin nişanəsidir.

Ey İbrahim bin Ədhəm, sənə minlərlə salam və hörmət olsun. “Ferrarisini satan bil-

*Qan tökülməsin, fitnə böyüməsin
deyə xilafətdən vaz keçən, əhli-
beytdən Hz. Həsən əfəndimiz var
bizim. Atasından qalan boğaz
mənzərəli köşkü əlindən çıxaran
müdrükimiz var bizim. Ferrarisini
satan müdrik pulunu banka qoydu.
Köşkünü satan müdrükimiz isə
pulunu kasıblara, tələbələrə xərclədi.
Axtaran Mövlasını da tapar,
bəlasını da,- demişlər. Axtaran
ferrarisini satan saxtakar müdriki
da tapar, köşkünü Allah üçün satan
müdrükləri də...*

gə gündəmdə olduğu halda sənə taxt-tacı, səltənəti tərk etməyin, “sataram bu dünyanı” deməyindən söz açılmır artıq. Nə də olsa əcnəbidir, əcnəbilərdən gələn hər şey bizimkilərdən daha üstün, daha yaxşıdır. Onların yeyib-ichmək, danışmaq mədəniyyətləri də bizimkindən daha yaxşıdır, sorgusuzsualsız qəbul etmək lazımdır. Dünyanı üç təlaqla boşayan alimlərimiz, övliyalarımız və könül sultanlarımız var. Onlara bağlanmaq, onlardan qidalanmaq və onları nüsxə almaq lazımdır.

Qan tökülməsin, fitnə böyüməsin deyərək xilafətdən vaz keçən, əhli-beytdən Hz. Həsən əfəndimiz var bizim. Atasından qalan boğaz mənzərəli köşkü əlindən çıxaran müdrükimiz var bizim. Ferrarisini satan müdrik pulunu banka qoydu. Köşkünü satan müdrükimiz isə pulunu kasıblara, tələbələrə xərclədi. Axtaran Mövlasını da tapar, bəlasını da, -demişlər. Axtaran ferrarisini satan saxtakar müdriki də tapar, köşkünü Allah üçün satan müdrükləri də... Biri canlı, digəri cansız... Hər ikisi eyni şəhərdədir. Anadolu dolu-doludur. Nə axtarsan, taparsan.

Qurban bayramında Tanzaniyaya yardıma gedən könüllülərimiz İsmət Əmrahov və Sərxan İsgəndərov bizimlə Afrika təəssüratlarını bölüşdülər:

"QURBAN QARDAŞLIĞIN ƏHYASIDIR!"

İrfan: *Bu il qurban bayramını Tanzaniyada keçirdiniz. Oradakı insanlar bayramı necə qarşılayırlar?*

İsmət Əmrahov: Ümumiyyətlə, Qurban bayramı İslam dünyasında həyacanla qarşılanan bir bayramdır. Amma Afrikada keçirilən qurban bayramı bizim düşündüyümüzədən də fərqli bir bayram oldu. Bildiyimiz kimi, Afrikada aclıq var və kəsilən qurban ətlərindən bir pay almaları onların sevincinə səbəb olur. O gün onlar ət yeyirlər, qarınları doyur. Əsilində belə deyərdim, Türkiyədən və Azərbaycandan qeyri hökumət təşkilatlarının dəstəyi ilə kəsilən qurbanlar onları çox sevindirir. Biz də öz növbəmizdə Allahın verdiyi fürsətdən istifadə edərək qurbanlar kəsdik, insanlara payladıq və müsəlman olaraq qardaşlıq mis-

siyamızı yerinə yetirdik, bayram sevincimizi də onlarla bölüşdük. Getdiyimiz yerlərdə uşaqlara şirniyyat və konfetlər payladıq. Oranın camaatı ağdərili insan görəndə dərdi, bəlanı, fəlakəti xatırlayır. Biz isə oranın insanlarına xoş münasibət göstərərək onlara gülər üzlə yaxınlaşırdıq. Heç bir din fərqi qoymadan bütün din mənsublarına öz yardım əlimizi uzadırdıq. O insanların üzündəki sevinc ifadələrini görmədən ifadə etmək mümkün deyil. Qurban ətlərini payladığımız insanların hamısı ac və möhtac idi. Onların hərəsi bizdən bir şey istəyirdi. Qurban əti götürmək üçün sıraya düzülmüş qadınların qucağındakı uşaqlara konfet paylayanda qadınlar da bizə əlini uzadırdılar. Elə bilirdilər ki, onlar üçün də paylayırıq. Heç unutmaram, bir dəfə buna bənzər bir gündə uşaqlara şər paylanıb, onu da yeməyə çalışıblar. Elə biliblər ki, yeməlidir. 2012-ci ildə Somalidə şokolad paylamışdıq, kağızı ilə birlikdə yeməyə çalışırdılar, Mənim üçün Afrikada, xüsusilə də Tanzaniyada, qurbanın mənası yardımlaşma, qardaşlıq, ağdərili müsəlmanların ehtiyac sahiblərinə yardım etməsi idi.

İrfan: *Sərxan müəllim, Afrika haqqında eşitmişdiniz, gömüşdünüz, ancaq bir də gedib görəndən sonra hansı hissləri keçirdiniz?*

Sərxan İsgəndərov: Afrikanı ilk dəfə göürdüm. Hələ Azərbaycanda elə bir yer tanıyıram ki, oralarla müqayisə edim. Oranın camaatı ilə qaynayıb-qarşdım və insanların həyat tərzi ilə tanış oldum. Onların evlərində iki daş və bir qazan var idi. Ayda bir dəfə qazanda nə isə bişirib yeyirlər. Bu gün nə tapsalar onu yeyir, sabah nə yeyəcəklərini fikirləşmirlər. Orada çox şeyi müşahidə etdim və diqqətimi bir şey çəkdi, camaat ağdərili insanlardan çox qorxur. Onlara nə isə verəndə gözlərindən belə

bir şey sezilirdi: yəqin bunun qarşılığında məndən nə isə alacaq. Sanki bir qorxu var idi gözlərində. Onlar biləndə ki, bu onlara müsəlman qardaşlarından göndərilən bir hədiyyədir, onda sevinclərinin həddi olmurdu. Tanzaniyada hər gün 400 qurban kəsilirdi və bu qurbanlar Türkiyədən, Azərbaycandan göndərilən maddi dəstəklə həyata keçirilirdi. Kəsilən qurbanların ətlərini hər kəsə payladıq. Bayramın həmin gecəsi qurban kəsdiyimiz ərazidə heyvanın hər şeyini götürüb aparmışdılar. Bizdə heyvanın yeyilməyən yerlərini onlar təmizləyib iştahla yeyirdilər.

İrfan: *Afrikanın bugünkü vəziyyətində hansı dəyişikliklər var?*

İsmət Əmrahov: Tanzaniyanın belə bir yaralı tərəfi var. Şərqi Afrika ölkələri, Kenya olsun, Həbəşistan olsun, orada əvvəllər heç bir missioner olmayıb, sonradan avropalılar oranın təbii sərvətini istila ediblər. Darus-salam demək olar ki, Bakıdan 10 dəfə böyükdür. Orada asfaltın olmadığına görə, bu günə kimi tıxac problemi var. Avropalıların afrikalılara hal-hazırda verdiyi şey xristianlıq və qərb heyranlığıdır. Ümumiyyətlə afrikalılar həm maddi cəhətdən, həm də mədəniyyət baxımından istilaya uğrayıblar. Onlar həmişə kölə kimi olduqları üçün köləlikdən azad ola bilmirlər. Avropalılar onlarda müstəqil düşüncəni tamamilə məhv ediblər. 4-cü sinfə qədər məktəblər açılıb və 4-cü sinifdən sonra ancaq maddi imkanı olanlar məktəbə gedirlər. Qurbanla əlaqəli Afrikanın qərbində, şərqində oldum. Heç bir maşının olmadığı və heç bir texnikanın getmədiyini yerləri gedib gördüm. Min il bundan qabaq insanların yaşam tərzini nə idisə indi də eynidir. Orada insanların yaşadığı ev bitki örtüyü və qamışdan düzəldilib, aralarını palçıqla bərkidiblər. Afrikada bir velosiped sahibi olmaq onlar üçün ən böyük şansıdır. Onlar velosipedi ancaq yük daşımaq üçün istifadə edir, sağına-soluna yük vururlar, kömür və su daşıyırlar.

İrfan: *Afrikada xeyriyyəçiliklə bağlı görülən hansı işlərlə tanış oldunuz?*

Sərxan İsgəndərov: Onların ən çox eh-

tiyacı olduğu şey su quyularıdır. Bu çox sevindirici oldu ki, Azərbaycanın xeyriyyəçiləri və bir çox imkanlı şəxslərin maddi dəstəyi ilə qazılmış su quyularının açılışında iştirak etdik. Kənd camaatı həmin quyulardan su daşıyırdılar. Onu da deyim ki, bugünə qədər orada 77 su quyusu açılıb. Bu su quyuları məktəb, məscid və xəstəxanaların yaxınlığında açılıb. Afrika iqlim olaraq yağış görənlərdən və həmin quyular daim içməli su ilə qidalanırlar. Türkiyədən Əziz Mahmud Hüdai Vəqfinin, Rehama dərənəsinin və Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Gəncliyə Yardım Fondunun təşəbbüsü ilə orada qazılan quyular, tikilən məktəblər böyük əhəmiyyət kəsb edir.

İrfan: *Afrikadan hansı təəssüratlarla ayrıldınız?*

İsmət Əmrahov: Sevinən insanları görmək əlbəttə ki, bizdə də sevinc hissləri oyatdı. Acları sevincdirmək bizdə ifadəsi imkansız duyğular oyatdı.

Sərxan İsgəndərov: Orada ölkəmizi belə bir xeyirxah missiya ilə təmsil etmək xoşdur. Azərbaycan haqqında ümumiyyətlə anlayışları yoxdur. Mən öz növbəmdə bir azərbaycanlı kimi ölkəmizin tarixi haqqında danışdım və Qarabağ problemlərindən söz açdım. Yaşadığım anlar mənim üçün yadda qalan, silinməz xatirə oldu.

MÖMİNİN MAL-DÖVLƏTLƏ İMTAHAN OLUNMASI

Rəşidi-xəlifələrdən ikincisi olan Hz. Ömər (r.a.) belə bir hikmətli sözü var: “Çox gülməyi tərk edənə heybət, çox danışmağı tərk edənə hikmət, çox yeməyi tərk edənə ibadət-lərin ləzzəti, çox zarafat və lağlağını tərk edənə incəlik, dünya və mal-dövlət sevgisini tərk edənə isə axirət sevgisi verilir”. Yenə tarix və siyər kitablarının qeyd etdiyinə görə, Hz. Ömər (r.a.) xəlifəliyi zamanında Sasani İmperiyası müsəlmanlar tərəfindən süquta uğra-dılaraq zəfər qazanılıb, Kisra saraylarının qəniməti Mədinəyə yola düşüncə, bir çapar bu müjdəli xəbəri tələm-tələsik Hz. Ömərə (r.a.) çatdırır. Ədalət və hikmət sahibi olan böyük xəlifə bu xəbərə sevin-sə də, “Hər nemətin bir külfəti, bir imtahanı var” düşüncəsi ilə xəyallara dalır və bir neçə gün fikirli gəzir. Bunu hiss edən səhabələr ondan bikef olmasının səbəbini soruşurlar. Ədalət abidəsi o insan, hikmətli və düşündürücü cavabı verir: “Biz Rəsulullahın (s.ə.s) zamanında yoxluq və qıtlıqla imtahan olunduq və bu imtahandan keçdik, indi isə bolluq və varlıqla imtahan olunuruq, qorxuram ki, müsəlmanlar bu imtahandan üzəg çıxma bilməsinlər”.

Bəlkə də, müsəlman üçün ən böyük dünya imtahanı zənginlik, mal-dövlət və imkanla olunan imtahandır. İmkansız, kasıb və yox-sul müsəlmanın nəfsani və şeytani arzu və həvəslərinin və dünya malının əsiri olması, o qədər də şahidi olduğumuz hadisələrdən deyil. Belə insanlar, adətən, öz dolanışqı və ruzilərini qazanmaqla və ibadət həyatına önəm verməklə, bir ömrün hesabının və axirət həyatının fikrini edir. Amma zəngin və imkanlı müsəlmana gəlincə vəziyyət tamamilə başqa cürdür. Biz burada, həqiqətən, dünya sevgisini qəlbindən çıxarıb, Allah üçün özünün, ailəsinin ruzisini qazanıb, imkan daxilində qazancı ilə, malı ilə zəkat, infaq, sədəqə və yetim-yesirlərə əl tutan qardaşları istisna edirik. Allah belələrinin qazan-cına bərəkət versin.

Dünya malına həris olan adamlar gecə-gündüz obyektlərinin, borcu-nun, xərcinin, gəlirinin və gedərinin hesabını etməkdən axirət hesabını verməyə, ibadət və axirət həyatına lazım olan diqqət və əhəmiyyəti verməyə vaxt tapa bilmirlər. Allah haqqına (ibadət), qul haqqına, xanımının, övladlarının, ata-ana və qohum-qonşularının haqqına lazımı şəkildə riayət edə bilmirlər. Ticarət həyatına, dünya malına, mal-dövlət yığmaq yarışına başı o qədər qarışır ki, başqa işlərə vaxt ayıra bilmir. Qəlbinə maddiyyat zəbt etdiyi üçün zəkat, infaq, sədəqə və comərdlik kimi mənəvi duyğular orada özünə yer tapa bilmir.

Allah Rəsulu (s.ə.s) hədisində belə insanların gələcəklərindən xəbər verərək deyirdi: “...Mən sizin, məndən sonra şirkə düşmənidən qorxmuram. Lakin mən sizin ehtiras ilə dünya xəzinələrini əldə etmək üçün bir-birinizlə didişircəsinə yarışa girmənidən qorxuram” (Buxari, Cənaiz, 100).

Dünyalığa, mal-dövlətə o qədər hərislik artır ki, belə insanları dindirməyə qorxursan. Nə bədə yanında pul adı çəkəsen və kiməsə yardım etməyi deyəsən. Elə danışacaq, elə dil töküüb ağlayacaq ki, çıxarıb beş-on manat ona vermək istyərsən ki, gedib problemlərini həll etsin. Belə yerdə Rəsulullahın (s.ə.s) bir hədisini xatırlayırsan: “Əsil zənginlik mal və pulda deyil, əsl zənginlik qəlbin zəngin olmasıdır” (Buxari, Rıqaq,15).

Bəzən isə elə kasıb, imkansız və yatağında xəstə yatan insanlara rast gəlirsən ki, Allaha minlərlə şükür və dua edir. “Nəyəsə ehtiyacınız varmı?” deyəndə and aman edir ki, “heç nəyə ehtiyacım yoxdur, xahiş edirəm əziyyət çəkməyin”. Bir şey vermək istəyəndə də utana-utana verirsen. Bu da bunu göstərir ki, bəli, bu insanın qəlbi zəngindir, necə deyərlər, gözü toxdur. O birinin isə əli, qarnı, kassası dolu olduğu halda, gözü və könü acdır. Belə düşündürücü bir sözə rast gəlmişdim: “Dünya ona görə bu vəziyyətdədir ki, (dünyanın bir tərəfində aclıq, digər tərəfində isə əyləncə, israf çılgınlığı və ağır çəkidən əziyyət çəkən xəstələrlə dolu) biz aqları yox, toxları doyura bilmirik”.

Bu gün, həqiqətən də, müsəlmanlarda mal-dövlətin, məşinlərin, obyektlərin, ev və bağların sayı çoxalır. Geyim-keçim, pal-paltar, bərbəzəklər də çoxalıb. Hara baxsan ticarət, oyun və əyləncə mərkəzləri, cazibədar və insanı alış-veriş etməyə zorla çəkən vitrinlərdir. Belə bir ortamda heç axirəti, ibadəti və imtahan olunmaq üçün gəldiyimizin fərqi nə var bilərikmi? Və yenə belə bir yerdə Rəsulullahın

Dünya malına həris olan adamlar gecə-gündüz obyektlərinin, borcunun, xərcinin, gəlirinin və gedərinin hesabını etməkdən axirət hesabını etməyə, ibadət və axirət həyatına lazım olan diqqət və əhəmiyyəti verməyə vaxt tapa bilmirlər.

(s.ə.s) on dörd əsr əvvəl dediyi hədisini xatırlayıram: “Hər bir ümmətin bir fitnəsi (imtahanı) vardır. Mənim ümmətimin də fitnəsi (imtahanı) mal-dövlətdir” (Tirmizi, Zühəd, 26).

Yaxşı bu imtahanı necə qazana bilərik? Bu sualın cavabı uzun və geniş izahlarla verilə bilər. Ancaq qısacası belə cavab vermək olar:

Əvvəlcə, hər bir nemətin bizə Rəbbimizin bir lütfü və əmanəti olduğunu biləcəyik. Qazancımız Allah rızasına çevrilməsi üçün niyyətimiz gözəl olacaq. “Ya Rəbbi, ailəmin və uşaqlarımın ehtiyacını təmin etmək üçün halalından qazanıb-xərcləməyi qismət et”- deyərək Uca Rəbbimizə dua edəcəyik. Halal-harama, qul haqqına, tərəziyə, faizə, sələmə, aldatmamağa və yalan yerə and içməməyə riayət edəcəyik. Qazancımızın zəkatını, infağını, sədəqəsini və yetim-yesirin haqqını verəcəyik. Dünyalıq işlərlə zəhri aləminiz, yəni vücudumuz və orqanlarımız məşğul olduğu halda, batini aləminiz, yəni qəlbimiz zikirləməşğul olacaq. “Əl karda (qazancda), könül yarda (Allah ilə) olacaq. Yenə gücümüz çatdığı qədər dinimizin inkişafı üçün, məscidlərimiz, tələbələrımız üçün xeyir və yardımlarımızı əsirgəməyəcəyik. Unutmayaq ki, verilən zəkat, sədəqə və yardımlar əvvəlcə Allah qəbul edir. Bəlkə, bu şəkildə mömin mal ilə verdiyi imtahandan üzəg çıxar. Allah hamımızın yardımçısı olsun! Amin!

RƏHMAN VƏ RƏHİM OLAN ALLAHIN QƏZƏBİ

Bir çoxumuz cümə və ya başqa zamanlarda məscidlərdə verilən vəzləri dinləyəndə istifadə olunan dilin kəskinliyindən, İslamın şəfqət dilinin işlədilməməsindən şikayətlənirik. Onlarca müjdə ayəsi, yüzlərlə cənnətlə əlaqəli ayə olduğu halda, davamlı şəkildə cəhənnəmdən və oradakı insanların çəkdikləri əzablardan bəhs edilməsini doğru qarşılamırıq. Bu yanaşmada haqlı olduğumuz qədər obyektivliyimizi də müzakirə etmək lazımdır.

Bu sətirlərdən niyyətim fəlakət dəlallığı etmək deyil. İslamın şəfqət dilinin labüdlüyündən bir şübhəm də yoxdur. Allahın ən asi qullarını əfv edəcəyindən də. Hətta Allahın günah işləyib tövbə edən bir qulun bu tövrü qarşısındakı sevincinin, səhrada dəvəsini itirib sonra tapan adamın sevincindən qatbaqat çox olduğundan da şübhəm yoxdur.

Ancaq Rəbbimizin mərhəmət dəryasına sığınarkən bəndə olmağımızdan irəli gələn xətdərimizin «necə olsa Allah Rəhimlidir, Rəhmandır, əfv edər» düşüncəsinə düşüb bir rahatlıq içinə girmənin də yanlışlığına diqqət çəkmək istəyirəm.

İman gətiririk: Allah rəhimdir, rəhmandır. İslam mərhəmət dinidir. Peyğəmbərimiz isə Rəhmət Peyğəmbəridir. İslam

mərhəmət ideyası ətrafında bir həyat tərzini seçər.

İslam insanın başda özünə, ailəsinə, əqrəbalarına və birlikdə yaşadığı insanlara, hətta digər məxluqlara həmişə bir mərhəmət pəncərəsindən baxmasını istəyir.

İslam təfəkküründə yaradılana Yara-dandan ötrü mərhəmət göstərilir. İslam heç bir məxluqa fitrətin xaricində davranılmasını istəmir.

Mərhəmətin qaynağı Allahdır. Ondan yaratdıqlarına sirayət edən mərhəmət işığı, varlıq aləmini üzərinə qurulduğu təməl fəlsəfəni meydana gətirir. İslamın qurduğu insani münasibətlərdə həmişə dözümlülük düşüncəsi vardır. Həmsöhbəti incitməmək, əvf etmək vardır. İslam insanının əfvediciliyi mərhəmətindən irəli gəlir.

Rəbbimizin bizi quşdan sonsuz mərhəmətinin yanında əzəmətinin təcəllisi olan qəzəb sifəti də qulluq şüurumuzun bərkiməsində bizi xətdən azdıran bir haldır.

Hamımızın aşına olduğu bu hədisi-qüdsini xatırlamada fayda vardır. Rəbbimiz belə buyurur: “*Rəhmətim qəzəbimi keçmişdir (əhatə etmişdir)*” (Buxari, Təvhid, 15, 22, 28, 55; Müslim, Təvbə, 14-15).

Burada bəhs edilən rəhmət və qəzəb dünya həyatında möminlər üçündür. İnkər edən və kafirliyində israr edənlər üçün qəzəbi keçməsindən söhbət getmir (İhya, c. 1, səh. 266).

Qəzəb- qızmaq, hirslənmək mənalarına gəlir. Ümumiyyətlə, riza və həlim məfhumlarının qarşılığı olaraq işlədilir. Qəzəb məfhumu Quranda və hədisi-şəriflərdə həm Allaha, həm Peyğəmbərimizə, həm də digər insanlara nisbət edilərək işlədilmişdir.

Quranda möminlərin xüsusiyyətləri sadalanarkən, hirsləndiyi zaman belə qüsurları bağışladıqlarından təriflə bəhs edilir (Şura, 42/37). Allahın qəzəbi dünyaya təcəlli edər. Əzabı isə axirətdə inkarcılara və asilərə qarşı göstəriləcəkdir. Qəzəbini cəlb edən əməlləri Rəbbimiz Qurani-Kərimdə ifadə etmişdir. Qurani-Kərimdə ilahi qəzəb ilə əlaqəli təxminən iyirmi beş ayeyi-kərimə vardır.

Bu ayeyi-kərimələrə nəzər yetirdiyimiz zaman inkər edənlərə, imandan sonra küfrə düşənlərə və Allahın qullarına verdiyi nemətləri qarşısında nankorluq edənlərə Rəbbimizin qəzəbləndiyi görünür. Rəbbimiz buyurur:

“Allahın dəvəti qəbul olunduqdan sonra Onun barəsində mübahisə edənlərin dəlili Rəbbinin yanında batildir. Onlar qəzəbə və şiddətli əzaba düçar olacaqlar!” (Şura, 16)

“Sizə verdiyimiz ruzilərin təmizindən yeyin, lakin bunda həddi aşmayın, yoxsa qəzəbimə düçar olarsınız. Qəzəbimə düçar olan isə mütləq uçuruma düşüb bədbəxt olar” (Taha, 81).

“Onların bir çoxunun kafirlərlə dostluq etdiyini görürsən. Gör nəflslərinin əvvəlcədən onlar üçün hazırladığı şey necə pisdir ki, Allahın onlara qəzəbi tutmuşdur. Onlar əbədi əzaba düçar olanlardır!” (Maidə, 80)

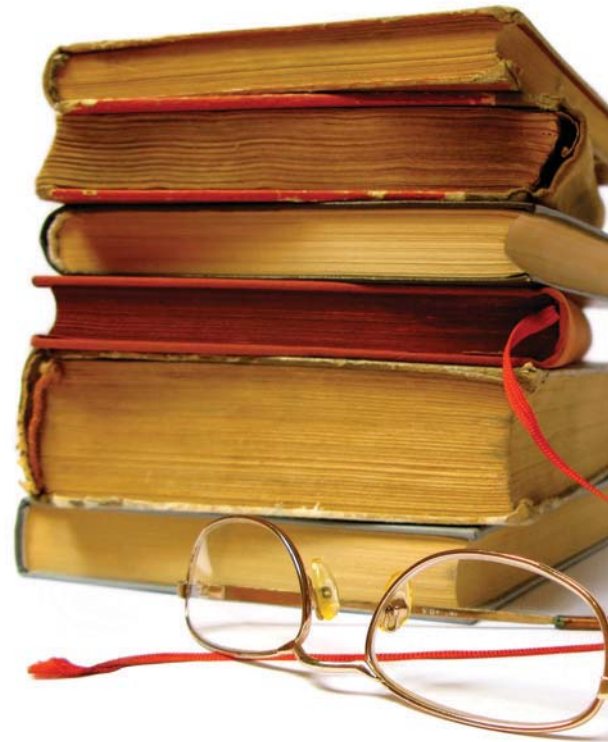
Mərhəmətin qaynağı Allahdır. Ondan yaratdıqlarına sirayət edən mərhəmət işığı, varlıq aləmini üzərinə qurulduğu təməl fəlsəfəni meydana gətirir. İslamın qurduğu insani münasibətlərdə həmişə dözümlülük düşüncəsi vardır. Həmsöhbəti incitməmək, əvəf etmək vardır. İslam insanının əfvediciliyi mərhəmətindən irəli gəlir.

“Allahın rızasını qazanmaq ardınca gedən şəxs, Allahın qəzəbinə düçar olmuş şəxs kimi ola bilərmi? Onun yeri Cəhənnəmdir.” (Ali-İmran, 162)

Mömin Rəbbinin qəzəbini çəkəcək davranışlardan uzaq durmalıdır. Rəbbi ilə arasına məsafə qoyacaq hər cür əməl və niyyətdən uzaq durmalıdır. Çünki Allahın verdiyi bütün nemətlər qarşısında şükür etməmək qəzəbə səbəb olar. Dünyaviləşmək qəzəbi çəker. Müvəffəqiyyətləri özündən bilmək, mən etdim, mən olmasam olmazdı duyğusunu daşımaq fəlakətə səbəb olar. Nəfsani arzular bir cəhənnəm çuxuru kimi insanları içinə çəkərkən onlara biganə qalmaq və İslamı öz həyatına uyduraraq yaşamaq və bunu da qanun kimi görmək qəzəbə vəsilə olur. Özünü qurtarıcı görmək, İslamın sahibi kimi görmək, nəsihətləri həmişə başqasına etmək, amma bu nəsihətlərdən payına düşəni ala bilməmək qəzəbi cəlb edər.

Xülasə, əvvəlki ümmətlərin necə və nə şəkildə dünyada Allahın qəzəbini, axirətdə də əzabına düçar olduqları ayeyi-kərimələrdə açıq-aydın ifadə edilmişdir. Mömin fərasət sahibi olacaq və eyni xətalara düşməyəcək. İslamın mərhəmət dili olduğu qədər xəbərdar etmə və qorxutma dili də vardır.

Kişilərin Kitabı Yox(sa)?

Son zamanlarda fərqli düşüncə insanlarının kitablarının dilimizə tərcümə olunmasıyla bərabər insanlar arasında maraqlı fikirlərin sayı da artıb. Bu fəaliyyətləri daha da yüksək qiymətləndirmək olar, ancaq bəzi əməlləri olmasa. Dünyada illər öncə öz sözünü demiş bu fikir insanları indi də bizim oxucularımızın fikrini qarışdırır. Nəzərə alsaq ki, bizimkilər illərdir monoton fikirlərin daşıyıcısı və təbliğçisi olub, onda fərqli düşüncələrin onlara necə mənfəət təsir edəcəyini rahatlıqla deyə bilərik. Təbii ki, mən bunları kitab oxuyan həmvətənlərimizi nəzərə alıb deyirəm, yoxsa kitabdan uzaq qalanların fərqli düşüncə adamları və onların düşüncələri ilə nə əlaqəsi var. Onların olsa-olsa ən fərqli düşüncələri pul qazanmaq üçün başqalarını necə aldada bilərik düşüncəsi ola bilər. Necə deyərlər, çox kitab oxuyandan deyil, bir kitab oxuyandan qorx. Nə yazıq ki, bizim cəmiyyətimizdə heç bir kitab oxumayanlar da var. Kitab oxumaq gözəldir, amma öz həyatını hər ki-

tabda yazılana uyğunlaşdırmaq bir az ağılsızlıqdır. Hər kitabın öz oxucusu olduğu kimi, hər fikrin də öz yaşayıcısı vardır. Bunları qarışdırmamaq lazımdır. Əslində cəmiyyətimizdəki insanların kitab oxuyub-oxumaması mənim problemim deyil. Ancaq məni narahat edən bir məsələ var ki, o da əqidəsi düzgün formalaşmayan insanlara əqidəsizliyi təlqin edən kitabların olmasıdır. İlk səhifədən onun tilsiminə düşən bığarə oxucu kitabın sonunda illərlə doğru qəbul edib inandıqlarının üstündən birdəfəlik xətt çəkir. Bu qədər girişdən sonra mənə elə gəlir ki, əsas məsələyə toxuna bilərik.

Elə sözü çox uzatmadan keçək mövzumuzun əsas qəhrəmanına. Bxaqvan Şri Racniş, məşhur adıyla desək Oşo. Onu da qeyd edim ki, Oşodan yazmaq təsadüfi bir mövzu deyil. Belə ki, artıq bir neçə aydır ki, söhbətləşdiyim insanların tez-tez Oşodan sitat gətirdiklərinin şahidi oluram və dəfələrlə onlara izah etməyə çalışıram ki, hər oxuduğunuzu düzgün qəbul etmək məcburiyyətində deyilsiniz. Onlar o

insanı elə bir şəkildə anlayıb, təbliğ edirlər ki, xəbəri olmayan elə bilər ki, dünyanın qurtarıcısı elə məhz Oşonun fikirləridir.

Bir reallığı da qəbul etmək lazımdır ki, maraqlı bir müəllifin maraqsız yazıları da insanları maraqlandıra bilər. Onun haqqında məlumatı olmayanlar üçün qeyd edirəm ki, bu adam böyük hind filosofu və sadəcə düşüncə insanıdır. O, öz yaşadığı bölgədə insanlara fərqli olduğunu və fərqli düşündüyünü sübut edə bilmişdi. Çünki onun ətrafındakı insanlar da bugünkü bizim yaşadığımız dünyanı yaşayır və bizim kimi düşünürdülər. Onlar da Allahın son dini olan İslamdan uzaq, son Peyğəmbərin yaşam tərzindən xəbərsiz idilər. Ortalığı qarışdıran da elə Oşonun yaxın keçmişdə azərbaycanlı oxuculara qazandırılan “Kişilərin kitabı” (The Book of Man) adlı əsəridir. Müəllifin fərqli ölkələrdə “İnsanın qurtuluşu” mövzusunda olan çıxışlarından toplanmış materiallar əsasında hazırlanan kitab insana bu həyatda sadəcə özü olmağı və bunun üçün də bütün sevgilərdən öncə özünü sevməyi məsləhət bilir. Kitabda yer alan fikirlərin əsas qayəsi insanın daxilindəki eqonu inkişaf etdirməklə yanaşı ümumi bir eqoizmin təbliğindən ibarətdir. Həyatın boyu xoşbəxt olmaq istəyirsənsə, ata-ana sevgisindən uzaq yaşamağı, özün yüksəlmək istəyirsənsə, ətrafındakı insanlara qarşı mərhəmətsiz davranışları sərgiləməyi gözə almalısən. Bunlar hamısı deyil, sadəcə dəryadan bir damladır. Kitab haqqında bu kimi misalların sayını artırmaq olar. Ancaq bu qədərlə kifayətlənirəm. Hesab edirəm ki, zehinlərdə kitab haqqında ilkin fikirlərin formalaşması üçün bunlarla yetinmək olar.

Əslində mən günahı nə Oşoda, nə də Oşonun oxucusunda görürəm. Bura qədər hər şey normaldır. Normal olmayan bizim

Hər kitabın öz oxucusu olduğu kimi hər fikrin də öz yaşayıcısı vardır. Bunları qarışdırmamaq lazımdır. Əslində cəmiyyətimizdəki insanların kitab oxuyub-oxumaması mənim problemim deyil. Ancaq məni narahat edən bir məsələ var ki, o da əqidəsi düzgün formalaşmayan insanlara əqidəsizliyi təlqin edən kitabların olmasıdır.

öz köklərimizdən uzaqlaşmağımızdır. Nə qədər ki, dinimizdən imanımızdan uzaq qalacağıq o qədər də bu kimi insanlar bizim gözümüzdə əlçatmaz və dərk edilməz olacaqdır. Oşonun və onun kimilərin dediklərini deyil, bizi yaradan Allahın müqəddəs kitabımız Qurani-Kərimdə bizlərə bildirdiklərini əsas götürmək və onunla qucaq-qucağa yaşamaq daha yaxşı deyilmi? Sadəcə özünü deyil, bütün məxluqatı sevmək daha məntiqli olmazdı?

Son olaraq onu deyə bilərəm ki, kitabdakı bütün fikirləri bizim bəzi oxucularımıza bu şəkildə özətləmək olardı; “Bəli, özün olmağa çalışmaq lazımdı. Bu zaman nə başqasına paxıllıq edərsən, nə həsəd apararsan, nə narazı olarsan, nə də narahat qalarsan. Əgər öz həyatində yaşıllıq arzulayırsansa, bunu çox asan yolla gerçəkləşdirmək mümkündür. Niyə ömrünü başqasının həyatinə boylanmaqla keçirəsən? Öz həyatində yaşıllaşdırma apar. Yoxsa hamının bağı, bağçası sənə daha gözəl görünəcək həmişə. Sən qiblə hissindən qurtulmayacaqsan və həmişə özünü bədbəxt hiss edəcəksən”.

Oşonun dediyi kimi: “Özün ol! Səni kimsə çaşdırmasın!

Astara ağsaqqallarından Babayev Murad: "Qəbirlərini də özlərinə qazdırmışdılar"

İrfan: *Zəhmət olmasa, özünüüz haqda qısa məlumat verəsiniz?*

Murad Babayev: Mən, Babayev Murad Fərrux oğlu 1929-cu ildə Astaranın Lovayn kəndində anadan olmuşam. Birinci sinifdən dördüncü sinfə qədər elə Lovayn

kəndində oxumuşam. Mad-

di cəhətdən imkan olma-

dığına görə, məktəbi

davam etdirə bilmə-

dim. Məcbur oldum

işləməyə. 1940-cı ildə

Kijəbə qəsəbəsinə-

sovxozda gəlib burada

çilingər işləmişəm.

Müharibə başlananda

Mircəfər Bağirov Sta-

linə zəng edib dedi ki,

neftçıxarmada

problemlər

var. Buna

görə də

1943-

c ü

ildə bizi Bakıya neft mədənlərinə işləməyə apardılar. Üç gecə Astara məscidində qaldıqdan sonra 1943-cü ilin oktyabrın 26-sında bizi Bakıya apardılar. Müharibə qurtarana kimi orada, neft mədəninə işləmişəm. Müharibəyə görə, neft mədəninə işləyənlərin hamısını cəbhəyə aparmışdılar. Bizə on iki gün dərs keçdilər, bəzi şeyləri öyrətdib işə cəlb etdilər. Beləliklə işə başladıq. Müharibə qurtarandan sonra 1946-cı ildə yenidən Kijəbə qəsəbəsinə qayıtdım. Üç il sürücü işlədim. 1949-cu ildən Elektrik Stansiyasında çalışdım. Sonra 1968-ci ilin avqust ayına kimi düz 17 il suvarmada (o zaman Vodakaçka nömrə iki deyirdilər) çalışdım. 1968-ci ilin avqustundan Kijəbə qəsəbəsində, sovxozda 25 il çayçı işləmişəm. Hətta bu illər ərzində rayonumuzda qonaq olan mərhum Heydər Əliyevə də 2 dəfə çay vermişəm. 1989-cu ildə təqaüdə çıxmışam. 57 il iş stajım var.

İrfan: *Bildiyimizə görə, ibadətə də məşğulsunuz. İbadətə gəlişinizə nə səbəb oldu? Bir az da bu haqda danışın mümkünsə!*

Murad Babayev: Mənim atam-anam namaz qılardılar. Mən də onları namaz qılan gördüm və qəlbimdə namaza həvəs oyandı. Dəqiq yadımdadır, 1957-ci ilin aprelin 2-də Ramazan ayı girirdi. Həmin tarixdən sonra namaz qılmağa, oruc tutmağa başlamışam. Ondan sonra bu günə kimi daimi olaraq ibadətə davam etmişəm. 1990-cı

ildən sonra məscidlərə getməyə başladım.

İrfan: *Bəs namazı kimdən öyrəndiniz?*

Murad Babayev: Mən namazı öz anamdan öyrənmişəm. Biz hələ məktəbə getməmişdən anamızla bir yerdə hamımız namaz qılardıq. Düzdür, mən uşaqlıqdan namaz qılmışam, amma bir gün qılmışam, bir gün qılmamışam, arada qılıb, arada buraxmışam. Ancaq dediyim kimi 1957-ci ilin aprel ayının 2-dən davamlı şəkildə qılmağa başlamışam. Suvarmada işləyəndə həmişə namazımı qılardım. Orada işim ağır deyildi, ancaq monumetrə baxırdım. Ona görə də ora əlverişli idi. Namaz qılmağa vaxtım olurdu. Ancaq başqa vaxtlarda imkan yox idi. Öz həvəsimlə ibadətə başlamışam. Elə vaxt olub ki, çayçı işləyəndə avqust ayında orucly halda çay sahəsində, sağımnda-solumda samovar, qarşımda da kürə olub, onun istisi də mənə dəyə-dəyə işləmişəm. Çayçı işləyəndə də həmişə orucumu tutmuşam, heç vaxt buraxmamışam.

İrfan: *Yaşınızı da nəzərə alsaq, yay aylarında xeyli oruc tutmusunuz? Yayda oruc tutmaq çətin olmur?*

Murad Babayev: Bəli, çox tutmuşam. Məsələn, iki dəfə avqust ayında üç il oruc tutmuşam. Elə vaxt olmayıb ki, mən oruc tutanda xəstələnəm, ya da oruc tuta bilməyim. Həmişə orucly ayı gələndə şükür ki, sağlam olmuşam, orucumu tutmuşam. Oruc qurtarandan sonra xəstələnmişəm, ancaq oruc ayında heç vaxt xəstələnməmişəm.

İrfan: *Quran oxuya bilərsinizmi?*

Murad Babayev: Quran oxuya bilmirəm. Ancaq bəzi surələri əzbər bilirəm. Latin qrafikası ilə öyrənmişəm. Çünki mən uşaqlıqda latınca oxumuşam. 1933-1934-cü ildə latın qrafikasını öyrədiblər bizə. Yazı yaza bilməsəm də, latınca oxuya bilirəm. Atamın əmisi molla idi. O, repressiyaya məruz qaldı. 1937-ci ilin

Mənim atam-anam namaz qılardılar. Mən də onları namaz qılan gördüm və qəlbimdə namaza həvəs oyandı. Dəqiq yadımdadır, 1957-ci ilin aprelin 2-də Ramazan ayı girirdi. Həmin tarixdən sonra namaz qılmağa, oruc tutmağa başlamışam. Ondan sonra bu günə kimi daimi olaraq ibadətə davam etmişəm.

avqust ayında gecəliklə tutub apardılar. Onlar üç nəfər idilər: biri Lənkərandan, biri Masallıdan, bir də o. Bayılda dəniz qırağında onlara öz qəbirlərini qazdırıb, elə orada da güllələdilər. O, Qurandan dərs verərdi. Bütün camaat gedib ondan Quran öyrənərdi. Mənim də Quran oxumağa həvəsim var idi. Elə istəyirdim ki, onun yanına gedib Quranı öyrənəm, kişini tutub apardılar. Ondan sonra da Quran öyrənməyə imkan olmadı, arzum ürəyimdə qaldı.

İrfan: *Siz bu irfan oxucularına bir ağsaqqal kimi hansı nəsihəti verərdiniz?*

Murad Babayev: Müstəqillik qazandıqdan sonra mən həmişə gənclərə demişəm ki, Allahın yolunu tutsunlar, Allahın yolundan heç zaman ayrılmasınlar. İnsan daim vicdanlı olmalı, Yaradanının tənimalıdır. Onun buyurduqları ilə əməl etməlidir. Onun dedikləri ilə durub-otursan Allah da sənə kömək olar. Pis yollardan uzaq olsunlar.

İrfan: *Dəyərli vaxtınızı bizə ayırdığınıza görə sizə təşəkkür edirik.*

Murad Babayev: Mən də öz növbəmdə sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Sizin jurnalınızın bütün əməkdaşlarına öz minnətdarlığımı, səmimi arzularımı çatdırıram.

BURA VƏTƏNDİR...

“Vətəni sevmək imandandır” şüarı ilə yazıya başlamaq istəyirəm. Həyatda az-az insan tapılar ki, vətəni sevməsin. Ümumilikdə vətən çoxları üçün sevilən bir məkandır. Bir xalqı, bir milləti vətənsiz, yurdsuz yuvasız, təsəvvür etmək qeyri-mümkündür. Belə bir vəziyyəti dil ilə ifadə etmək çox çətindir. Ona görə ki, belə bir vəziyyəti təsəvvür etmək üçün gərək yurdsuz, yuvasız yaşayasan və ondan sonra azadlığın ölçülməz qiymətini anlayıb başa düşürsən.

Bəzi ölkələr bu gün öz vətəni ola-ola öz doğma vətəninə əsarət altında yaşayırlar. Neçə illərdir ki, azadlıq uğrunda mübarizə aparırlar, çox sayda şəhid verirlər və kütləvi insan tələfatına məruz qalırlar. Bir vaxtlar Azərbaycanın da taleyində belə bir faciə hökm sürürdü. O zaman çoxlarının ağlına gəlməzdi ki, Azərbaycan nə vaxtsa azad və müstəqil, demokratik bir respublika olar. Bu hadisələrin üstündən az bir zaman keçdi, hər şey dəyişdi, Azərbaycan azad və müstəqil respublika oldu, ölkənin çiçəklənmə dövrü başladı. Beləliklə, üçrəngli Azərbaycan bayrağı yük-

səklilərdə dalğalanmağa başladı. Həmin dalğalanan bu bayraq özündə üç rəngi birləşdirirdi. Bu üç rəngin hər birinin öz mənası və tarixi əhəmiyyəti var idi ki, bu rənglər müasirliyi, türkçülüüyü, İslamın simvolunu özündə əks etdirirdi. Beləliklə üçrəngli bayraq milli kimliyimizi dünyaya tanıtdırdı. O gündən sonra dünyanın bir çox yerində yüksələn Azərbaycan bayrağı hər bir azərbaycanlı üçün sevinc və qürur hissi oldu. Məlum məsələdir ki, bu bayrağın yüksəklərdə dalğalanması və dünyada tanınması heç də rahatlıqla başa gəlməmişdir. Onun yüksəklərdə dalğalanması və dünyada tanınması üçün xalqımızın vətənpərvər oğullarının qəhrəmanlığı, vətən uğrunda ölənlər şəhidlərin canları və digər bu kimi hadisələrin sayəsində olmuşdur. Həmin dövrdə Azərbaycan bayrağının göylərdə yüksəlməsi o demək idi ki, BURA VƏTƏNDİR...

Vətən haqqında çox danışmaq, çox yazmaq olar. Amma vətənə olan sevgi nə danışmaqla, nə də ki, yazmaqla olur. Əsas odur ki, insanın könlündə vətənə qarşı

sevgi olsun. Onun atributlarına görə hər kəs sevgi ilə yanaşsın, vətəni, bayrağı sevsin və onu həmişə hər yerdə uca tutsun.

Hər bir ölkə vətəndaşı üçün bayrağın əhəmiyyəti çox böyükdür. Lakin müsəlman olduğumuz üçün vətən, bayraq bizim üçün daha müqəddəsdir. Bu baxımdan müsəlman sülh və əmin-amanlıq naminə bayrağını daim yüksəkliklərə qaldırmalıdır. Öz bayrağını həmişə hər yerdə şüar etməlidir. Azərbaycan Bayrağı üzərində görünməyən, daxilinə acı həqiqətlərlə tarix yazılmış bir bayraqdır. Azərbaycan bayrağı işğal altında olan tərəfə həsrətlə dalğalanan bir bayraqdır. Azərbaycan Bayrağı böyük bir vətənin, böyük bir elin üzərinə şəfəq saçan gözəllik rəmzidir. Azərbaycan bayrağı minlərlə bir şəhid anasının gələcəyə ümidlə baxdığı parlaq çıraqdır. Min bir şəhid atasının qabarlı əllərində düşməyə qarşı silahdır. Bugünün sabahı, bötöv Azərbaycandır!

Bəli, vətən, bayraq insana əziz və doğma olmalıdır. Bu gün hər bir azərbaycanlı öz vətəninə, bayrağına sadıq qalıb onu sevməlidir. Valideynlər və ölkənin maarifpərvər insanları gələcək nəsle bunu aşılmalıdır. Baxmayaraq ki, bu gün Azərbaycan müstəqil bir ölkədir, əgər gənc nəsil nə vaxtsa vətən və bayraq sevgisindən uzaq düşərsə, yenidən tarixin acınacaqlı hadisələrinə qayıtmalı olar. Elmdə, təhsildə bütün sahələrdə vətənə sahib çıxıb onun qorumalıyıq. Var gücümüzlə çalışıb, əlimizdə olan nemətin qədrini bilməliyik ki, Uca Allah bundan sonra bizi müstəqillik həsrəti ilə imtahan etməsin. Bayraq ətrafında birləşməyi bacarmalıyıq. Necə ki, Peyğəmbərimiz (s.ə.s) belə buyurur: *“Müsəlmanlar bir-birini sevməkdə, qorumaqda və bir-birinə dayaq olmaqda bir bədən kimidir. Əgər bu bədən üzvlərindən biri ağrıyarsa digərləri də o ağrıyı hiss edər”*. (Buxari, Birr, 17).

Vətən haqqında çox danışmaq, çox yazmaq olar. Amma vətənə olan sevgi nə danışmaqla, nə də ki, yazmaqla olur. Əsas odur ki, insanın könlündə vətənə qarşı sevgi olsun. Onun atributlarına görə hər kəs sevgi ilə yanaşsın, vətəni, bayrağını sevsin və onu həmişə hər yerdə uca tutsun.

Haşiyə çıxaraq xaricdən gələn soydaşımızın vətən haqqında söylədiyi fikri bölüşmək istədim:

“Hansısa bir qərib ölkəyə gedirsən müəyyən bir müddətdən sonra qəlbini vətən həsrəti sıxır, yaşadığın ölkə sənə darıxdırıcı gəlir. İstəyirsən ki, bir həmvətən tapıb söhbət edəsən. Hərdən kitabxanalara gedib Azərbaycan yazıçılarının yazdıqlarını oxuyub vətən ətrini onlardan alasan. Bəzən evdəkilər zəng vuranda sevdiklərin üçün darıxdığından gizli-gizli göz yaşı axıdırsan. Qərib bir ölkədə kimsə sənə dərini başa düşmür. Şəhərə gəzməyə çıxanda öz vətəninə tanımadığın, bilmədiyini, anıdan rastlaşdığın bir həmyerlin səni qucaqlayıb qardaş deyəndə tərifəsişməz hisslər yaşayırsan.

Vətən başqa şeydir, hərdən onun içərisində olanda heç bu haqda düşünmürsən. Sonradan qərib ölkədə olanda anlayırsan ki, vətən sənə çox doğmadı və ruhunla bağlı nəyin varsa, vətən torpağına bağlıdır.

Bunu tam səmimi deyirəm, yaşadığım ölkədə yerləşən Azərbaycan səfirliyinin önündə yüksələn üçrəngli bayraq diqqətimi çəkdi. Üçrəngli, ay-ulduzlu bayraq mənə vətəni xatırlatdı. Üstündən illər keçdikdən sonra vətənə qayıtdım. Bakının hava limanında ucalan bayaq məni bərk həyəcanlandırdı. Özümdən asılı olmayaraq yanımda əyləşən əcnəbi vətəndaşa tərəf əyilib bax,

BURA VƏTƏNDİR - dedim”.

NƏHƏNG HƏDƏFLƏRİ OLANLAR ÜÇÜN...

Hədəfinizə doğru gedərkən çətinliklərlə üzləşdikdə qətiyyət göstərməkdə uğursuz olsanız, uğursuz olmaq üçün qətiyyət göstərmiş olacaqsınız.

Böyük Hədəflər seçmək və bu uğurda sonuna kimi mübarizə aparmaq üçün sarsılmaz cəsarət ən həyati inqridentdir. Çünki hədəfini dediyin anda tənqidçilər də, inandırıcı neqativ fikirlərini beyninə doldurmağa çalışacaq. Özləri bacarmayanlar sənə də bacarmağına inanmırlar, inansalar da bacarmağını istəmirlər ... Bu cür səslər hər tərəfdən hayqırdığında onları duymayacaq və onlara qarşı kar, daim ürəyinin, ruhunun ən dərinindən gələn və bacaracaqsan deyən o zəif səsi bir hayqırış kimi duyacaq qədər də cəsarətli olmalısan... Ətrafdakı cılız səsləri ciddiyyə alıb dinlədiyən hər saniyə, mübarizədən geriye atdığı məğlubiyyət addımlarıdır... nəhəng hədəfləri cücə beyinlərin müzakirəsinə açmaq öz potensialına xəyanətdir.

Təvazökarlıqdan yoxsul özgüvən, kibrin zirvə nöqtəsidir ki, bu da nə insanlara xoşdur, nə də ki Allaha. Özgüvən sahib

olduğu müsbətlərin fərqiində olmaq və bunları təsdiqdir, digərlərini aşağı görmə və onların qüsurlarını qabartmaq deyil. “Yer üzündə təkəbbürlə gəzmə. Çünki sən nə yeri yara bilər, nə də yüksələrək dağlara çata bilərsən.” (İsra, 37)

Məşhur sözdür “Gülün tikana qatlandığındandır o gözəl qoxusu.” nəhəng uğurların əsrarəngiz qoxusunu almaq, ciyərlərinə çəkmək istəyirsənsə, məğlubiyyətlərin, istehzaların, yalnızlığın, anlaşılmazlıqların, sarsıdıcı zərbələrin, tərk edilmişliyin acısını su yerinə içəcək və yoluna davam edəcəksən ki, imkansız sanılanlar ovuclarındakı qoxladığın mümkünlər olsun! hədəfinə doğru gedərkən sənə mane olanlardan şikayət edərkən bircə dəfə də özünə sual ver: ya bütün şikayət etdiklərin heç biri əsas səbəb deyilsə?

“Hazırkı problemləri görmək və məğlubiyyətə səbəb göstərmək əsas deyil, əsl mərifət və cəsarət hazırkı şəraitin, hər şeyin və hər kəsin imkansız deyə hayqırdığı anda problemlərin o tayındakı qürurlu qalibiyyəti görməkdir. “Hədəflərimizə çatmağa əngəl kimi gördüklərimiz amma

əslində əngəl olmayan o illuziyalar ən azı real əngəllər kimi daim yolumuzu kəsib hədəflərimizlə aramıza gircəklər ta ki yeganə əngəlin əslində özümüz olduğunu dərk edənə qədər”.

“Diqqət edin: Olmayacağına və bacarmayacağınıza ən çox və ən güclü inandığınız an, möhtəşəm uğura ən yaxın olduğunuz andır. Əsla Vazkeçməyin!”. “Möhtəşəm uğurlar qazananlar xəyallarına layiq fedakarlıq edənlərdir”. “Zəif olma! Həyatını dəyişmək, nəhəng hədəflər seçib bunlara çatmaq istəyirsənsə, zəif insanlar kimi düşünməməli, danışmamalı, reaksiya verməməli qısacası, onlar kimi yaşamamalısan. Səninçün asandır-çətin-dir deyə bir şey olmamalıdır... uğursuzluqdan qorxmamalısan, çünki sənin lügətində uğursuzluq deyə bir şey də yoxdur sadəcə nəticələr vardır və uğursuzluq sənə növbəti dəfə nə və necə etməli olduğunu göstərən, yolunu aydınladan bir mayakdır.... həvəsinin olub-olmaması, özünə inanıb-inanmamaq səninçün səbəb ola bilməz etməli olduğun işi edib-etməməyin üçün. çünki sən etməli olduğun bir tapşırıq varsa bunu həvəsin olmasa da, özünə inanmasan da, qorxsan da, çəkinsən də nə olursa-olsun edəcəksən çünki səninçün önəmli deyil uğursuzluğa düşər olmaq, başqalarının nə deyib nə düşünəcəyi, səhf etmək səninçün önəmli olan bir şey var nə qədər çətin, qorxulu, perspektivsiz, heç bir uğur ehtimalı olmamasına baxmayaraq sən cəsarətlə o hədəfə doğru getdin, yoxsa yox. çünki ən böyük istedadlarını və maksimum gücünü açığa çıxaracaq olan qorxularının, komplekslərinin, şübhələrinin hamısından daha böyük hədəflər seçib heç bir müvəffəqiyyət qarantıyası olmasada bu istiqamətdə bütün ürəyinlə işləməkdir. Sə-

ninçün maraqlı olmamalıdır bugünə kimi kim olmusan, həyatı olan bugündən başlayaraq kim olduğun və olacağındır”.

“Dəyişmək istəyirsən, amma çətin gəlir, acı çəkirsənsə vazkeçmə və narahat olma, sən əslində illərdir üzərinə yapışdırılmış “bacarmazsan” tipli etiketlərdən təmizləyirsən özünü, və bu mənfi neqativ söz və ifadələrdən hörülmüş barieri dağıdırsan və keçiş yaşayırsan həqiqi özünə doğru. Hiss etdiyin acılara fokuslaşma, bunların nəticəsində həyatından rədd edəcəyin lazımsız, faydasız, neqativ vərdişlərin, inancların, xüsusiyyətlərin yoxluğunun yaşadacağı hissləri və onlarsız özünün necə olacağını təsəvvür et. Hardan gəldiyin, kim olduğun deyil, kim olmağı hədəflədiyin, hara getdiyin və bu yolda göstərdiyin fədakarlığındır ən önəmli olan.”

Telefonu söndür, səssizə alma söndür, televizoru da həmçinin, kompüteri bağla, səsdən-küydən uzaqlaş, unut bütün bildiklərini, eşitdiklərini, uğurlarını, uğursuzluqlarını, kim olduğunla bağlı bütün inanc, düşüncə və təsəvvürlərini kənara bir yerə qoy və düşün, azad bir şəkildə düşün, məntiqinlə deyil, ruhunla ürəyinin səsinə qulaq verərək düşün bircə dəfə, sadəcə bircə dəfə xəyalını təqib et və elə də düşün: Özünü kim olaraq görürsən, kim olduğuna, ola biləcəyinə inanırsan, edə biləcəklərinin maksimum limitini necə təyin etmisən, düşün, dərin düşün bunları...

Hədəfn böyükdürsə dərdin çoxdur... və sayılan bütün bu neqativ təcrübələr səni nakaut edib üzüstü yerə sərdiyində məğlubiyyəti qəbul etmə, onlara cəsurca bax və sadəcə bunu de: Mən Qalib Deyiləmsə, Oyun Hələ Bitməyib!!!

İSLAM LİBERALİZMİ

YOXSA ƏNDRƏBADİLİK?

Dəfələrlə müxtəlif fikir adamları ilə söhbətlərdə demişəm və düzünü deyim deməkdən (hələ ki) yorulmamışam: İslam və demokratiya, daha doğrusu, sonuncunun dünyada geniş vüsət alan liberal cərəyanı bir-birinə zidd ideologiyalardır. İslam ehkamlara, yeri gələndə bu və ya digər dərəcədə sərt qadağa və qaydalara əsaslanır. Liberal demokratiya isə digərinin hüquqlarına və fiziki varlığına xəter yetirməyəcək dərəcədə söz, vicdan və fikir azadlığını müdafiə edir. Bu baxımdan, “İslam demokra-

tik dindir” kimi söylənilən fikirlər, açıq, mənə bir az absurd gəlir.

Bu ayrı söhbətin mövzusunur: Bəhs etmək istədiyim məsələ isə İslamda modernizm, müasirçilik ideyası altında inqilablar etmək istəyənlərdəndir. Qərbdə, elə Şərqdə də son on illər ərzində bir qrup müsəlman meydana çıxmışdır ki, bir yandan, İslamın müasir din olmasını dünyaya bəyan etmək, bununla da bir növ onun imicini qorumaq üçün dində islahatların keçirilməsi adı altında yeniliklər və ya teoloji dillə desək, bidətlər

gətirirlər. Söhbət kişilərin qadın və ya homoseksual imamın arxasında namaz qılmağa normal, “tolerant” yanaşanlardan gəlir. Belələrinin arasında bəlkə də niyyətləri düz olan cahillər də var, bunu təbii ki, dəqiq söyləyə bilmərik.

Konkret olaraq bu yaxınlarda İndoneziyada hicablı xanımlar arasında keçirilən gözəllik müsabiqəsindən danışmaq istədim. Müsabiqə keçirildi, qələbəni qazanmış Nigeriyadan gəlmiş müsəlman xanım podiuma çıxıb kövrəldi, münisiflərə təşəkkürünü bildirdi, kövrələ-kövrələ “Fatihə” surəsinə də oxudu, hələ axırda səcdəyə də getdi. Daha sonra mətbuatda məlumatlar gəldi ki, bu müsabiqədə iştirak edən hicablı xanımlar Quran oxuyub, namaz qılırlar.

Düzü, bu görüntüləri televiziya və internetdən bir çox müsəlmanlar üçün üzüntü yaşatdı və çox güman, çoxlarında “bu qədər də olmaz axı” kimi reaksiyalar doğurdu. Opponentlik edən dünyəvilər o dəqiqə söyləyərlər ki, o qız, ya da müsabiqə iştirakçıları nə günah işlədiblər ki, abırlı geyimdə səhnəyə çıxıblar, məgər İslam gözəlliyə yox deyir? Deyəcəklər ki, dünya müasirləşir, siz müsəlmanlar hələ də geri qalır, inkişaf edən dünya ilə ayaqlaşmaq istəmirsiniz. Lap axırda da məlum məənəviyyət postulatına söykənib deyəcəklər ki, başqasını suçlama, səni də suçlayarlar.

Yox, İslamla bağlı elə məsələlər var ki, orada susmaq, passiv mövqe tutmaq heç cürə mümkün deyil. İstər-istəməz ilk ağla gələn sual bu olur. Yəni bu müsabiqəni keçirənlər elementar bir şeyi anlamırlar ki, gözəl müsəlman qadını ancaq onun əri üçün gözəl ola bilər. Hələ mən məsələnin daha dərin, başqa bir haramla bağlı olan aspektini, - müsəlman bir qadının müsabiqədə dünya üçün görüntülənən

*Sürətlə qloballaşan dünyada
yaşayırıq və çox zaman bu cür
halların qarşısını almaq demək olar,
mümkün olmur. Amma ən azından,
hər bir savadlı müsəlmanın borcudur
ki, liberal demokratiya ideoloqları
görən nə deyər, axı biz dünyəvi
dünyada yaşayırıq tənəsindən
çəkinməyib öz etirazlarını
açıq şəkildə bildirsən.*

kadrlarından gördüyümüz kimi, Quran oxuması faktını qırağa qoyuram. Bir o qədərmi vacibdir ki, İslamın bu şəkildə müasirliyini göstərmək üçün belə bir müsabiqə keçirilsin? Yəni onların doğrudan, Peyğəmbərimizin (s.ə.s) “Görmək günah deyil, ikinci dəfə baxmaq göz zinasıdır” hədisindən xəbərləri yoxdur?

Müsəlman müəyyən dövrün şərtlərinə uyğunlaşa bilər, amma İslamın baza prinsiplərini pozmaq şərti ilə. Bunu edənlər hansı ictihad metodologiyasına söykənir, görəsən? Bu cür məntiqlə sabah hicablı xanımlar arasında mahnı, karate, boks yarışması da keçirmək olar.

Düzdür, yuxarıda dediyimiz kimi, biz sürətlə qloballaşan dünyada yaşayırıq və çox zaman bu cür halların qarşısını almaq demək olar, mümkün olmur. Amma ən azından, hər bir savadlı müsəlmanın borcudur ki, liberal demokratiya ideoloqları görən nə deyər, axı biz dünyəvi dünyada yaşayırıq tənəsindən çəkinməyib öz etirazlarını açıq şəkildə bildirsən. Həm də ən azından, ona görə susmamalıyıq ki, belə dırnaqarası tədbirlərin baş tutmaması üçün adam öldürməyə fürsət axtaran qatil düşüncəli radikal müsəlmanların qeyri-adekvat cavablarını önləyə bilək.

Gəncliyə Yardım Fondu bu il 1000 ailəyə bayram sevinci bəxş etdi

Gəncliyə Yardım Fondu qurban kəsmək və paylamaq fəaliyyətinə 1994-cü ildən başlamışdır. Fondumuz o zaman dan etibarən də hər il qurban bayramında qurban kəsirlərini həyata keçirərək onları ehtiyac sahiblərinə paylamaqdadır. 2013-ci ildə Gəncliyə Yardım Fondu xüsusilə Türkiyənin Əziz Mahmud Hüdai vəqfinin maddi köməyi ilə bu fəaliyyətlərini həyata keçirmişdir.

GYF-nun kəsdiyi qurbanların böyük bir hissəsi (təxminən yarısından çoxu) birbaşa qaçqın şəhərciklərinə, qaçqın və məcburi köçkünlərə, şəhid ailələrinə və daha çox ehtiyac sahiblərinə göndərilirdi. Bu il də kəsilən 20 ton qurban ətinin bir hissəsi Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin göstərişi ilə başda Bərdə rayon Təklə və Lənbəran kəndləri, eyni zamanda Göygöl rayonu Murovdağ qəsəbəsində məskunlaşan qaçqın və məcburi köçkünlərə, şəhid ailələrinə paylanmışdır. O cümlədən qeyd edilən bölgələrdə yaşayan 1000 ailə bayram sevincini Gəncliyə Yardım Fondu ilə yaşamışdır. Fondun mərkəzində də qurban paylarının bir qismi əvvəlcədən müəyyənləşdirilən kasıb ailələrə paylanmışdır. Qeyd edək ki, Gəncliyə Yardım Fondu bu paylama işini Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti, Qaçqın və Məcburi Köçkünlərlə İş Üzrə Dövlət Komitəsi, İcra hakimiyyətlərindən bir nümayəndə ilə birgə həyata keçirir. Əvvəlcədən verilən talonlar ehtiyac sahiblərinə

təqdim edilir və qurban bayramı günü də ətərlər paylanılır.

Fondun hər il həyata keçirdiyi bu xeyriyyə fəaliyyəti eyni zamanda cəmiyyətimizdə fərdlər arasındakı paylaşma ruhunun daha da artmasına və digər təşkilatların da bu cür xeyriyyə aksiyalarına qoşulmalarına vəsilə olmuşdur. Gəncliyə Yardım Fondu bundan sonrakı fəaliyyətlərini də Azərbaycan xalqının mənafeyi naminə həyata keçirməyə davam edəcəkdir.